

การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ
อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

MANAGEMENT OF EDUCATIONAL WELFARE OF SANGHA
ADMINISTRATORS AT KLAENG DISTRICT IN RAYONG PROVINCE

พระจุฑาวัณน์ ถาวโร (มีบุญ)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๗

การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ
อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

พระจุฑาวัณณ ถาวโร (มีบุญ)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๗

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Management of Educational Welfare of Sangha Administrators
at Klaeng District in Rayong Province

Phrachuthawat Thāvaro (Meeboon)

A Research Paper Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2024

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับสารนิพนธ์
เรื่อง “การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์พระสังฆาธิการอำเภอแกลง จังหวัดระยอง” เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระอุดมสิทธินายก, รศ.ดร.)

กรรมการ

(พระเมธาวิเชียร, รศ.ดร.)

กรรมการ

(รศ. ดร.สุรพล สุธะพรหม)

กรรมการ

(ผศ. ดร.ประเสริฐ อิลาว)

กรรมการ

(พระสุธีวีรบัณฑิต, รศ.ดร.)

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

ผศ. ดร.ประเสริฐ อิลาว

ประธานกรรมการ

พระสุธีวีรบัณฑิต, รศ.ดร.

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระจุฑาวัฒน์ ถาวโร)

ชื่อสารนิพนธ์ : การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง

ผู้วิจัย : พระจุฑาวัฒน์ ถาวโร (มีบุญ)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

: ผศ. ดร.ประเสริฐ ธิลา, พธ.บ. (การบริหารรัฐกิจ),

พธ.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์), พธ.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)

: พระสุธีวีรบัณฑิต, รศ. ดร., พธ.บ. (ศาสนา),

ศศ.ม. (การบริหารองค์การ), DODT. (การพัฒนาและการปฏิรูปองค์กร),

Ph.D. (ปรัชญา), DM. (การจัดการภาครัฐ)

วันสำเร็จการศึกษา : ๓ กันยายน ๒๕๖๓

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง” มีวัตถุประสงค์ คือ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาระดับปฏิบัติการที่มีต่อการจัดการของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง ๒) เพื่อเปรียบเทียบระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง

งานวิจัยนี้ดำเนินการวิจัยโดยวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๘ รูป และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (InDepth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาสรุปเป็นความเรียง และการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการสำรวจด้วยแบบสอบถามซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๘๖๒ กับกลุ่มตัวอย่าง คือ พระสังฆาธิการ ใน ๑๓ ตำบล อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย จำนวน ๑๐๒ คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๔ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๔๓๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้งสองด้าน คือ หลักการบริหารจัดการ 4M มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๐ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๔๑๗ และด้านหลัก ๔ ยุทธศาสตร์ การศึกษาสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๐ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๗๙๖

๒. ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน มีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ($F=๑.๕๕๗$, $Sig.=๐.๒๑๗$) ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย พระสังฆาธิการที่มีพรรษา ต่างกัน มีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ($F=๐.๓๑๗$, $Sig.=๐.๗๒๙$) ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษา ต่างกัน มีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ ไม่แตกต่างกัน ($F=๒.๐๖๓$, $Sig.=๐.๑๓๒$) ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

๓. ปัญหาอุปสรรค ต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี จำแนกตามรายด้านได้ ดังนี้ กำลังคน (Man) ขาดแคลนผู้สอนที่เชี่ยวชาญและกำลังคนในด้านนี้ งบประมาณ (Money) คือ งบประมาณที่จำกัด ซึ่งส่งผลกระทบต่อกิจกรรมการพัฒนาบุคลากร และการจัดซื้ออุปกรณ์ แหล่งที่มาของงบประมาณไม่แน่นอน เนื่องจากมาจากเงินบริจาค วัสดุ (Materials) ขาดจำกัดในการเข้าถึงวัสดุการศึกษาที่เป็นและเทคโนโลยีการศึกษาที่สำคัญสำหรับการเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการศึกษาศาสนาและจริยธรรม การจัดการ (Management) การทำงานระหว่างบุคลากร พระสังฆาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่ราบรื่น ข้อเสนอแนะ ควรจัดโครงการฝึกอบรมครูให้เป็นผู้เชี่ยวชาญในการสอนพุทธศาสนา และสนับสนุนการเพิ่มแหล่งเรียนรู้และวัสดุการศึกษาที่เหมาะสม เพิ่มแหล่งที่มาของงบประมาณ พระสังฆาธิการควรพยายามหาแหล่งที่มาของงบประมาณเพิ่มเติม เช่น การสร้างรายได้เสริม หรือเปิดโอกาสให้ภาครัฐ ภาคเอกชน และบุคคลที่สนใจได้ร่วมบริจาค จัดทำระบบการจัดการที่ชัดเจน โปร่งใส และตรวจสอบได้ รวมถึงการจัดระบบการประสานงานระหว่างบุคลากร พระสังฆาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น

Research Paper Title : Management of Educational Welfare of Sangha Administrators at Klaeng District in Rayong Province

Researcher : Phrachuthawat Thāvaro (Meeboon)

Degree : Doctor of Philosophy (Buddhist Management)

Research Paper Supervisory Committee

: Asst. Prof. Dr. Prasert Thilao, B.A. (Public Administration),
M.A. (Public Administration),
Ph.D. (Public Administration)

: Phrasutivirabandit, Assoc. Prof. Dr.,
B.A. (Religions), M.A. (Organization Administration),
DODT. (Organization Development and Transformation),
Ph.D. (Philosophy), DM. (Public Management)

Date of Graduation : September 3, 2024

Abstract

The research titled "Management of Educational Welfare of Sangha Administrators at Klaeng District in Rayong Province" aims to: 1) Study the level of Management of Sangha administrators towards the management of educational welfare at Klaeng District in Rayong Province. 2) Compare the level of Opinion of Sangha administrators towards the management of educational welfare at Klaeng District in Rayong Province, classified by personal factors. 3) Study the problems, obstacles, and suggestions regarding the management of educational welfare by Sangha administrators in Klaeng District, Rayong Province. This research was conducted using a mixed-method research approach. The qualitative research method involved collecting data through interviews with 8 key informants and in-depth interviews with significant informants, using descriptive content analysis summarized in essay form. The quantitative research involved a survey using a questionnaire with a reliability coefficient of 0.862, targeting 102 Sangha administrators in 13 sub-districts of Klaeng District, Rayong Province. Data were analyzed using social science software, employing statistics such as frequency, percentage, mean, standard deviation, and F-test with one-way ANOVA..

The research results found that

1. The overall level of Management of Sangha administrators towards the management of educational welfare at Klaeng District in Rayong Province, was high, with a mean of 3.84 and a standard deviation of 0.433. When considered by aspect, both aspects were at a high level: the 4M management principles had a mean of 3.80 and a standard deviation of 0.417, and the 4 strategic principles of educational welfare had a mean of 4.00 and a standard deviation of 0.796.

2. The hypothesis testing results showed that Sangha administrators with different positions had no significant difference in their opinions towards the management of educational welfare overall ($F=1.557$, $Sig.=0.217$), thus rejecting the research hypothesis. Sangha administrators with different years of service had no significant difference in their opinions towards the management of educational welfare overall ($F=0.317$, $Sig.=0.729$), thus rejecting the research hypothesis. Sangha administrators with different educational qualifications had no significant difference in their opinions towards the management of educational welfare ($F=2.063$, $Sig.=0.132$), thus rejecting the research hypothesis.

3. The problems and obstacles in the management of educational welfare by Sangha administrators in Klaeng District, Rayong Province, classified by aspect, are as follows: Man: a shortage of expert teachers and personnel in this field. Money: limited budget affecting activities, personnel development, and equipment procurement, with uncertain budget sources due to reliance on donations. Materials: limitations in accessing necessary educational materials and important educational technology for learning to support religious and ethical education. Management: lack of smooth cooperation between personnel, Sangha administrators, and related agencies. Suggestions include organizing training programs for teachers to become experts in Buddhist teaching, supporting the increase of learning resources and appropriate educational materials, increasing budget sources, and Sangha administrators should seek additional budget sources, such as generating supplementary income or inviting donations from the public and private sectors. Establishing a clear, transparent, and accountable management system, including a coordination system between personnel, Sangha administrators, and related agencies, to ensure smooth operations.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จาก พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ. ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย รศ. ดร.สุรพล สุยะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ พระครูสุธีกิตติบัณฑิต, รศ. ดร. ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ผศ.ดร.ประเสริฐ อิลาว ประธานกรรมการที่ปรึกษา และ พระสุธีวรบัณฑิต,รศ.ดร. กรรมการที่ปรึกษา

ผู้วิจัยขอขอบคุณ คณะผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาช่วยตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย พระปลัดระพี นพธิสาโร, รศ.ดร., พระครูสุตฺตฺคุณบัณฑิต, ผศ. ดร., รศ.ดร.อภิญา ฉัตรช่อฟ้า, ผศ.ดร.สุริยา รักษาเมือง, ผศ.ดร. นิกร ศรีราช ที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจทานแนะนำแก้ไขให้แบบสอบถามสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คณะผู้บริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาการต่างๆ ถ่ายทอดองค์ความรู้ การศึกษา ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยเป็นอย่างดี ตลอดจนเพื่อนนิสิตทุกท่าน ที่คอยให้กำลังใจและคำปรึกษาดีๆ ที่มอบให้ผู้วิจัยตลอดมา

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอเจริญพรขอบคุณญาติธรรมทุกท่านที่ได้ให้ความเมตตาอนุเคราะห์สนับสนุนช่วยเหลือส่งเสริมให้ผู้วิจัยได้รับการศึกษาเพิ่มเติมองค์ความรู้ และกำลังใจจากทุกท่าน ดังกล่าว ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเอื้อเฟื้อเป็นอย่างยิ่ง คุณค่าสิ่งดีงามและประโยชน์ได้อันจะพึงมีจากสารนิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอนอบน้อมถวายเป็น พุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา กตเวทิตาคุณ แก่ บิดามารดา ครูอุปัชฌาย์ อาจารย์ ญาติสนิทมิตรสหายทั้งหลาย และผู้มีคุณูปการทุกท่าน

พระจุฑาวัฒน์ ถาวโร (มีบุญ)

กรกฎาคม ๒๕๖๗

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ฎ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฏ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๕
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๖
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๗ ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย	๗
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ	๙
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาสงเคราะห์	๒๓
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับพระสงฆ์สามเณร	๓๘
๒.๔ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย	๕๒
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๖
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๗๐
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ รูปแบบวิธีการวิจัย	๗๒
๓.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ	๗๓
๓.๓ การวิจัยเชิงคุณภาพ	๗๘

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
๔.๑ ผลการวิเคราะห์ระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาแพง จังหวัดระยอง	๘๒
๔.๒ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอกาแพง จังหวัดระยอง	๙๕
๔.๓ ผลการวิเคราะห์ระดับปฏิบัติการที่มีต่อ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ	๑๐๒
๔.๔ องค์ความรู้	๑๑๑
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๑๗
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๒๒
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๒๖
บรรณานุกรม	๑๒๘
ภาคผนวก	๑๓๕
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือ	๑๓๖
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม	๑๔๑
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	๑๔๔
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๔๖
ภาคผนวก จ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๔๙
ภาคผนวก ฉ แบบสัมภาษณ์	๑๕๘
ภาคผนวก ช ภาพการเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์	๑๖๘
ประวัติผู้วิจัย	๑๗๓

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๒.๑ ความหมายของการบริหารจัดการ	๑๓
๒.๒ การบริหารจัดการเชิงพุทธ	๒๒
๒.๓ ความหมายของการศึกษาสงเคราะห์	๒๗
๒.๔ หลักการจัดการศึกษาสงเคราะห์เชิงพุทธ	๓๒
๒.๕ บทบาทของพระสงฆ์กับการศึกษาสงเคราะห์	๓๗
๒.๖ ความหมายและความสำคัญของพระสังฆาธิการ	๔๓
๒.๗ การบริหารจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ	๕๑
๒.๘ การแบ่งเขตการปกครองคณะสงฆ์และจำนวนพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง	๕๒
๒.๙ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ	๕๘
๒.๑๐ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสงเคราะห์	๖๓
๒.๑๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ	๖๘
๓.๑ ตารางกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครซี่และมอร์แกน	๗๔
๔.๑ จำนวนและร้อยละข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม	๘๒
๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ ที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ในภาพรวม	๘๔
๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ ที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง หลักการบริหารจัดการ 4M	๘๕
๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ ที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ด้านกำลังคน (Man)	๘๖
๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ ที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ด้านงบประมาณ (Money)	๘๗

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ ที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ด้านวัสดุ (Material)	๘๘
๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ ที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ด้านการจัดการ (Management)	๘๙
๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ ที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง หลัก ๔ ยุทธศาสตร์ การศึกษาสงเคราะห์	๙๐
๔.๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ ที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ด้านการสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา	๙๑
๔.๑๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ ที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ด้านการยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน	๙๒
๔.๑๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ ที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ด้านการพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ	๙๓
๔.๑๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ ที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ด้านการมีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา	๙๔
๔.๑๓ การเปรียบเทียบระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ จำแนกตามตำแหน่งพระสังฆาธิการ	๙๕
๔.๑๔ การเปรียบเทียบระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ จำแนกตามพรรษา	๙๗
๔.๑๕ การเปรียบเทียบระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ จำแนกตามวุฒิการศึกษา	๙๙

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๑๖ ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษา สงเคราะห์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐานที่ ๑-๓	๑๐๑
๔.๑๗ สรุปประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูล สำคัญ (Key Informants) เกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของ พระสังฆาธิการ ด้านการสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา	๑๐๔
๔.๑๘ สรุปประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูล สำคัญ (Key Informants) เกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของ พระสังฆาธิการ ด้านการยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน	๑๐๖
๔.๑๙ สรุปประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูล สำคัญ (Key Informants) เกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของ พระสังฆาธิการ ด้านการพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ	๑๐๘
๔.๒๐ สรุปประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูล สำคัญ (Key Informants) เกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของ พระสังฆาธิการ ด้านการมีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการ พระพุทธศาสนา	๑๑๐

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒.๑ การบริหารจัดการตามทฤษฎี ๔ M	๑๕
๒.๒ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๗๑
๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๑๑
๔.๒ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย	๑๑๕

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

สำหรับสารนิพนธ์นี้ ได้ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลักในการอ้างอิง ซึ่งพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย จะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น วิ. มหา (ไทย) ๑/๑๘/๒๓ หมายความว่า ระบุถึง วินัยปิฎกมหาวิภังค์ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย เล่มที่ ๑ ข้อที่ ๑๘ หน้าที่ ๒๓ เป็นต้น ทั้งนี้ โดยใช้ระบบคำย่อ ดังต่อไปนี้

๑. คำอธิบายคำย่อในภาษาไทย

ก. คำย่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

คำย่อ	พระวินัยปิฎก ชื่อคัมภีร์	ภาษา
วิ.มหา. (ไทย)	= วินัยปิฎก มหาวิภังค์	ภาษาไทย
วิ.ม. (ไทย)	= วินัยปิฎก มหาวรรค	ภาษาไทย
วิ.จุ. (ไทย)	= วินัยปิฎก จุฬวรรค	ภาษาไทย

คำย่อ	พระสุตตันตปิฎก ชื่อคัมภีร์	ภาษา
ที.ส. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีสลขันธวรรค	ภาษาไทย
ม.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์	ภาษาไทย
อง.เอกก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอกกนิบาต	ภาษาไทย
อง.จตุกก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต	ภาษาไทย
ขุ.ธ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท	ภาษาไทย
ขุ.ชา. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ชาดก	ภาษาไทย

คำย่อ	พระอภิธรรมปิฎก ชื่อคัมภีร์	ภาษา
อภ.วิ. (ไทย)	= อภิธรรมปิฎก วิภังค์	ภาษาไทย

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

๑.๑.๑ ความเป็นมา

พระสงฆ์ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นศูนย์กลางของชุมชน และเป็นที่ยอมรับของชุมชน ให้เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน ช่วยอบรมศีลธรรมให้สังคมอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข มีความสามัคคีเป็นที่ตั้งการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่ถูกต้องจนเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป ผู้เผยแผ่ต้องผ่านการเรียนรู้และเข้าใจพระพุทธศาสนามากพอสมควร เพราะผู้ฟัง ผู้อ่านที่เคยผ่านการศึกษาและเข้าใจพระพุทธศาสนาก็มีผู้ที่ยังไม่ได้ศึกษาเข้าใจอย่างถ่องแท้ก็มีหากผู้เผยแผ่อธิบายความหมายผิดเพี้ยนไป ย่อมถูกผู้รู้ท้วงติงหรือตำหนิได้ส่วนผู้ที่กำลังศึกษาพระพุทธศาสนาแต่ยังไม่เข้าใจหลักธรรมอย่างถ่องแท้เมื่อฟังผิดย่อมเกิดความเข้าใจหลักธรรมผิดเพี้ยนจากความหมายเดิมและนำไปประพฤติปฏิบัติไม่ถูกต้องย่อมเป็นเหตุให้เกิดความเสียหาย ผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาจะต้องศึกษาเรียนรู้ให้เข้าใจในประเด็นเนื้อหาขอบเขต กฎเกณฑ์และหลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมอย่างไรก็ตามงานเผยแผ่ตามพุทธดำรัสว่า “จรถ ภิกขเว จาริก พุชชนิตาย พุชชน สุขาย โลกานุกมฺปาย”^๑ พระพุทธองค์ตรัสไว้ในคราวส่งพระภิกษุสงฆ์เป็นธรรมทูตชุดแรกออกไปประกาศพระศาสนาว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวจาริกไปตามจุดประสงค์เพื่อการบำเพ็ญประโยชน์ต่อปวงชน เพื่อการเสริมสร้างความสุขต่อปวงชน และเพื่อเมตตาอนุเคราะห์ต่อประชาชนชาวโลกทั้งปวง”^๒ เป็นงานที่พระสงฆ์เราเรียนรู้แล้วจะต้องนำไปปฏิบัติไม่ว่าจะสำเร็จเป็นพุทธศาสนิกชน หรือพุทธศาสนิกชนมหาบัณฑิตอย่าลืมหันกลับออกไปสู่ชนบท แม้จะอยู่ในเมืองกรุงก็ยังมีชุมชนที่จะต้องทำการพัฒนาอยู่เช่นเดียวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็ง และการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ถือเป็นตัวแทนหรือเป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งทำหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจเผยแผ่สืบสานและถ่ายทอดพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ได้บัญญัติไว้เพื่อให้ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนา ได้นำพระธรรมคำสอนไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม การเผยแผ่สืบสานและถ่ายทอดพระธรรมคำ

^๑ วิ.ม. (บาลี) ๔/๓๒/๒๗.

^๒ วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

สอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถือเป็นภารกิจสำคัญที่คณะสงฆ์จะต้องปฏิบัติ นอกจากนั้น การปฏิบัติและการดำรงชีวิตของพระภิกษุตามพระธรรมวินัย สามารถสร้างความศรัทธา ความเลื่อมใส ให้เกิดขึ้นแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป ทั้งยังเป็นการสร้างแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนได้ตระหนักถึงหน้าที่ของตนในฐานะชาวพุทธอีกด้วย

เมื่อเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระธรรมวินัยขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ก็มีวิธี แสดงออกหลายอย่าง ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นชาวพุทธ โดยเฉพาะตั้งแต่สมัยพุทธกาลกุลบุตรชาว พุทธจะต้องหาโอกาสบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุในระพุทธศาสนา^๓ การบริหารจัดการวัดตาม อำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสในภารกิจของคณะสงฆ์ ๖ ด้าน คือด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์^๔ พระสังฆาธิการนับเป็นบุคลากรทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญ เริ่มตั้งแต่ระดับวัดซึ่งมีเจ้าอาวาสเป็น ผู้บริหารจัดการวัด มีเจ้าคณะพระสังฆาธิการระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และภาคทำหน้าที่ปกครอง ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับหรือระเบียบมหาเถรสมาคม คำสั่ง มหาเถรสมาคม พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน จึงจำเป็นต้อง รับทราบในเรื่องที่เกี่ยวข้องว่าด้วยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคมระเบียบ คำสั่ง ประกาศ มติการปกครองคณะสงฆ์^๕ มีหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามของ คณะสงฆ์จัดการและพัฒนา การศาสนศึกษาการศึกษาสงเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาการ สาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ให้เป็นไปด้วยดี พระสังฆาธิการจึงมีความสำคัญในการดูแล พระภิกษุสามเณรดูแลวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ให้พระภิกษุสามเณร มีจริยาวัตรตรงตามประเพณี ปฏิบัติตนตามหลักพระธรรมวินัยนับว่าพระสังฆาธิการเป็นผู้จรรโลงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน ดูแล ความประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุสามเณร มิให้ออกนอกพระธรรมวินัยและพระสังฆาธิการ โดยเฉพาะเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาสจะต้องบำรุงรักษา จัดการวัด และสมบัติของ วัดให้เป็นไปโดยเรียบร้อย ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่พำนักอยู่ในวัดปฏิบัติ

^๓ คณาจารย์มหาวิทยาลัย, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๒.

^๔ อีรุดม ทองโอษฐ์, “การศึกษาการปฏิบัติศาสนกิจของเจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ด”, วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๔)

^๕ กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๘), หน้า ๒.

ตามพระธรรมวินัย และเป็นฐานะในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล^๖

จะเห็นได้ว่าพระสังฆาธิการเป็นผู้ขับเคลื่อนการบริหารกิจการคณะสงฆ์และการพระพุทธศาสนาให้ปฏิบัติถูกต้องเป็นประโยชน์ทั้งงานการศาสนศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์และการสาธารณสงเคราะห์ดังนั้นพระสังฆาธิการ จึงเป็นพระภิกษุที่ปฏิบัติภารกิจของพระพุทธศาสนาที่จะช่วยส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองและสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนต่อพระพุทธศาสนา และสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงของพระพุทธศาสนาจะต้องอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชนโดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชนตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เจ้าอาวาสจึงมีอำนาจ หน้าที่ในการบริหารและจัดการวัดให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ^๗ การจัดการศึกษาก็ดี การช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษาก็ดี การช่วยเหลือเฉพาะบุคคลที่กำลังศึกษาก็ดี เหล่านี้ ล้วนแต่เป็นการจัดเป็นการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์โดยแท้ มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ เจ้าคณะทุกส่วนทุกชั้นต้องมีส่วนควบคุมและส่งเสริมให้พระสังฆาธิการดำเนินการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ตามสมควร ถ้าเพิกเฉยเสียย่อมเป็นการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ เพราะการศึกษาประเภทนี้เป็นการของคณะสงฆ์หรือการพระศาสนา เป็นกิจการของวัดตามหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ส่วนการส่งเสริมนั้น ควรให้การช่วยเหลือเกื้อกูลสถาบันการศึกษาหรือบุคคลผู้ศึกษาได้ โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและระเบียบแบบแผนของพระสงฆ์ เช่น ช่วยขวนขวายในการสร้างอาคารเรียน ช่วยจัดหาอุปกรณ์การศึกษา จัดตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา และพิจารณาให้กำลังใจ บำรุงขวัญแก่พระสังฆาธิการตามควรแก่การปฏิบัติหน้าที่^๘

๑.๑.๒ ความสำคัญของปัญหา

บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ต่อชาวบ้านจำกัดอยู่ที่การศึกษาธรรมะให้เข้าใจหลักศีลธรรมของพระพุทธศาสนาแล้ว เป็นผู้สั่งสอนให้คนทั้งหลายเข้าใจหลักศีลธรรมเหล่านั้น ควบคู่ไปกับการสั่งสอนให้เด็กอ่านออกเขียนได้ เพื่อจะเป็นราษฎรที่ดีหรือเป็นพลเมืองดีต่อไปเท่านั้น ความเป็นครูของพระสงฆ์ในฐานะผู้สอนความรู้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้าน เช่น วิชาชีพต่าง ๆ วิชาการโรค วิชาโหราศาสตร์ ฯลฯ ได้รับการมองข้ามไปเพราะมีการสร้างสถาบัน การศึกษาแผนใหม่ขึ้นมาทำ

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒.

^๗ ส่วนสำนักงานเจ้าคณะภาค ๑๖, คู่มือปฏิบัติงานการคณะสงฆ์, (สุราษฎร์ธานี : สำนักงานเลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๖ วัดท่าไทร, ๒๕๔๓), หน้า ๔๖.

^๘ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓.

หน้าที่ แต่กระนั้นก็ตาม ภายหลังจากต่อมาพระสงฆ์ส่วนหนึ่งที่เล็งเห็นถึงความสำคัญในสถานภาพและบทบาทดั้งเดิมของสถาบันสงฆ์ ได้พยายามปรับเปลี่ยนบทบาท ทั้งนี้ เพื่อที่จะนำอัตลักษณ์เดิมที่ได้สูญเสียไปให้กลับคืนมา โดยมีจุดประสงค์ คือการดำรงรักษาอุดมการณ์ของพระพุทธศาสนาที่ต้องการอนุเคราะห์ เกื้อกูล และเพื่อประโยชน์สุขของสาธารณชนจำนวนมาก อาทิ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกิจกรรมด้านการศึกษาก่อน การศึกษาจึงเป็นหัวใจสำคัญของประเทศชาติ พระพุทธศาสนาเป็นหัวใจสำคัญยิ่งของการศึกษากว่าเดิม วัดเป็นแหล่งที่มาของการศึกษา พระภิกษุเป็นครูผู้สอนให้การศึกษาในด้านต่าง ๆ วัดจึงเป็นแหล่งพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย มาตั้งแต่อดีตกาลและมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาพระสงฆ์และประชาชนในชาติให้มีความรู้ ความสามารถควบคู่กับคุณธรรมจริยธรรม สามารถประกอบอาชีพและดำรงชีวิตอย่างสงบสุข

ดังกล่าวนี้นี้ การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอแกลง จังหวัดระยอง จึงเป็นการจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษาหรือจัดสถานศึกษาภายในวัด เพื่อสงเคราะห์แก่เด็กและเยาวชนให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียน โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญการศึกษาแก่เด็กและนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ทุกระดับชั้น และช่วยพัฒนาสถานศึกษา รวมถึงช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษาต่าง ๆ เพื่อเป็นการสงเคราะห์การศึกษาอันจะส่งผลแก่ประเทศชาติโดยรวม และผลสะท้อนย้อนถึงคณะสงฆ์ด้วย

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว ประกอบกับที่ผู้วิจัยอยู่ในสังกัดคณะสงฆ์ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง จึงเล็งเห็นและต้องการที่จะศึกษาทำการวิจัย เรื่อง “การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอแกลง จังหวัดระยอง” เพื่อจักได้ทราบถึงการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ ในอำเภอแกลง จังหวัดระยอง ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป ทั้งยังสามารถใช้เป็นกรณีศึกษาสำหรับพื้นที่อื่นได้อีกประการด้วย

๑.๒ คำถามงานวิจัย

๑.๒.๑ ระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง อยู่ในระดับใด

๑.๒.๒ ผลการเปรียบเทียบระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

๑.๒.๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง มีอะไรบ้าง

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง

๑.๓.๒ เพื่อเปรียบเทียบระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ซึ่งได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง” โดยการสังเคราะห์จากทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กร คือ การบริหารจัดการ 4M^๙ ได้แก่ ๑) กำลังคน (Man) ๒) งบประมาณ (Money) ๓) วัสดุ (Materials) และ ๔) การจัดการ (Management)

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล คือ ตำแหน่งพระสังฆาธิการ พรรษา วุฒิการศึกษา

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ ๔ ยุทธศาสตร์ การศึกษาสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา^{๑๐} คือ ๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา ๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน ๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ และ ๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา

^๙ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร, ๒๕๔๕), หน้า ๑๘.

^{๑๐} โครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข, ความเป็นมาของโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://shorturl.asia/OzimE> [๒๑ มิถุนายน ๒๕๖๗].

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอแกลง จังหวัดระยอง จำนวน ๑๐๒ รูป^{๑๑}

๒) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และการศึกษาเชิงลึก (In-depth Interview) ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) พระสังฆาธิการ ในอำเภอแกลง จังหวัดระยอง จำนวน ๘ รูป ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ วัดในเขตอำเภอแกลง จังหวัดระยอง

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ๒๕๖๕ ถึงเดือนมิถุนายน ๒๕๖๗ รวมเป็นระยะเวลา ๒๔ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๑ พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอแกลง จังหวัดระยอง

สมมติฐานที่ ๒ พระสังฆาธิการที่มีพรรษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอแกลง จังหวัดระยอง

สมมติฐานที่ ๓ พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอแกลง จังหวัดระยอง

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การจัดองค์กร และการควบคุมทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการจัดการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแกลง จังหวัดระยอง

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล หรืออุดหนุนจนเจือช่วยเหลือด้านการศึกษานอกจากการศาสนศึกษา หรือสถาบันอื่น หรือบุคคลอื่น แยกออกเป็น ๒

^{๑๑} สำนักงานเลขานุการเจ้าคณะอำเภอแกลง, ทำเนียบวัดและพระสังฆาธิการอำเภอแกลง พุทธศักราช ๒๕๖๖, (อำเภอแกลง : สำนักงานเลขานุการเจ้าคณะอำเภอแกลง, ๒๕๖๖), (อัตสำเนา).

ลักษณะ คือ (๑) การศึกษานอกเหนือจากการศาสนาศึกษาที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อการสงเคราะห์ประชาชนหรือพระภิกษุสามเณร และ (๒) การสงเคราะห์แก่กุลการศึกษาแก่สถาบันการศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษา ภาระของงานด้านการศึกษาสงเคราะห์ ที่พระสงฆ์ได้ดำเนินการในปัจจุบัน^{๑๒}

พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ มีอำนาจหน้าที่ในการปกครองดูแลคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตน ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยกฎหมาย มหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาจากสมเด็จพระสังฆราช ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้หมายถึง เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส เลขานุการเจ้าคณะในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอแก่ง จังหวัดระยอง

การบริหารจัดการ 4M^{๑๓} หมายถึง การบริหารจัดการทุกประเภทจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหรือทรัพยากรทางการบริหารจัดการที่สำคัญ ได้แก่

บุคลากร (Man) หมายถึง พระสังฆาธิการและบุคคลอื่น ๆ ที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ในอำเภอแก่ง จังหวัดระยอง ซึ่งรวมถึงครู ผู้ช่วยสอน เจ้าหน้าที่ และผู้ที่มิบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินงานด้านการศึกษา

งบประมาณ (Money) หมายถึง ทรัพยากรทางการเงินที่ใช้ในการสนับสนุนและดำเนินการจัดการศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งรวมถึงเงินทุนที่ได้รับจากการบริจาค การสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ และงบประมาณที่จัดสรรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

วัสดุอุปกรณ์ (Material) หมายถึง ทรัพยากรทางกายภาพที่ใช้ในการจัดการศึกษาสงเคราะห์ เช่น หนังสือเรียน อุปกรณ์การสอน เครื่องเขียน สื่อการเรียนการสอน และอุปกรณ์อื่น ๆ ที่จำเป็นในการสนับสนุนการเรียนการสอน

การจัดการ (Management) หมายถึง กระบวนการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การจัดองค์กร การนำองค์กร และการควบคุมทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการจัดการศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งรวมถึงการกำหนดนโยบาย การวางแผนกลยุทธ์ การประสานงาน และการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน

ยุทธศาสตร์การศึกษาสงเคราะห์ตามแผนปฏิบัติการพระพุทธศาสนา หมายถึง แนวทางและกลยุทธ์ที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อพัฒนาการศึกษาสงเคราะห์ในบริบทของการปฏิบัติการพระพุทธศาสนา คือ

^{๑๒} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปโนโย), เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๔๘-๔๙.

^{๑๓} ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร :ธรรมสาร, ๒๕๔๕), หน้า ๑๘.

สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา หมายถึง การดำเนินการเพื่อเสริมสร้างและรักษาพระพุทธศาสนาให้มั่นคงและยั่งยืนในสังคม

ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน หมายถึง การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการภายในองค์กรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ หมายถึง การสร้างและส่งเสริมองค์กรให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เน้นการศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา

มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา หมายถึง การมีทรัพยากรทั้งทางการเงิน บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งสนับสนุนอื่น ๆ ที่เพียงพอและเหมาะสมในการดำเนินงานและพัฒนากิจการพระพุทธศาสนาให้บรรลุเป้าหมาย

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ได้ความรู้เกี่ยวกับระดับการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง

๑.๗.๒ ได้ความรู้เกี่ยวกับผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ได้ความรู้เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง

๑.๗.๔ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย นำไปพัฒนาการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอกาหลง จังหวัดระยอง

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอแกลง จังหวัดระยอง” ผู้วิจัยได้ทำศึกษาและทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาสงเคราะห์

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ

๒.๔ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม ซึ่งมีนักปราชญ์ นักวิชาการ ได้กล่าวถึง “แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ” ผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียด ดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายของการบริหารจัดการ

การจัดการ (Management) และ การบริหาร (Administration) เป็นคำที่มีความหมายในทำนองเดียวกัน โดยการบริหารจะสนใจและสัมพันธ์กับการกำหนดนโยบายในภาพกว้าง ส่วนการจัดการเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการนำเอานโยบายไปปฏิบัติ จัดทำ หรือเป็นเรื่องของนโยบายในเชิงปฏิบัติ เป็นส่วนใหญ่ นักวิชาการบางท่านให้ความเห็นว่าการบริหารใช้ในภาครัฐ ส่วนการจัดการใช้ในภาคเอกชน อย่างไรก็ตามในหนังสือหรือเอกสารทางวิชาการส่วนมากทั้ง ๒ คำนี้มีความหมายไม่แตกต่างกัน สามารถใช้แทนกันได้ และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าทั้งความหมายของ

การจัดการ (Management) การบริหาร (Administration) และการบริหารจัดการรวมทั้งแนวทางของความหมายต่าง ๆ ด้วย^๑

ความหมายของการบริหารและการจัดการ ความสำคัญของการจัดการ ปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการจัดการ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารองค์การ ทรัพยากรในการบริหารจรรยาบรรณในการบริหารงาน จรรยาบรรณในการบริหาร เป็นกิจกรรมของกลุ่ม ตั้งแต่สองคนขึ้นไป ร่วมมือกันจัดการทรัพยากร ที่เหมาะสมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์จัดการกระบวนการบริหารหรือหน้าที่การบริหาร ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การจัดคณะทำงาน (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting)^๒

คำว่า การบริหาร (Administration) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน “Administatrae” หมายถึง ช่วยเหลือ หรืออำนวยการ การบริหารมีความสัมพันธ์หรือมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “Minister” ซึ่งหมายถึง การรับใช้หรือผู้รับใช้ หรือผู้รับใช้รัฐ คือ รัฐมนตรี สำหรับความหมายดั้งเดิมของคำว่า administer หมายถึง การติดตามดูแลสิ่งต่าง ๆ

ส่วนคำว่า การจัดการ (management) นิยมใช้ในภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อบ่มเพาะแสวงหากำไร หรือกำไรสูงสุด สำหรับผลประโยชน์ที่จะตกแก่สาธารณะถือเป็นวัตถุประสงค์รองหรือเป็นผลพลอยได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงแตกต่างจากวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งหน่วยงานภาครัฐที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการสาธารณะทั้งหลายแก่ประชาชน การบริหารภาครัฐทุกวันนี้หรืออาจเรียกว่า การบริหารจัดการ (Management Administration) เกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจมากขึ้น เช่น การนำแนวคิดผู้บริหารสูงสุด (CEO) มาปรับใช้ในวงราชการ การบริหารราชการด้วยความรวดเร็ว การลดพิธีการที่ไม่จำเป็น การลดขั้นตอนการปฏิบัติราชการ และการมุ่งใจด้วยการให้รางวัลตอบแทน เป็นต้น นอกเหนือ จากการที่ภาครัฐได้เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจเข้ามารับสัมปทานจากภาครัฐ เช่น ให้สัมปทานโทรศัพท์มือถือ การขนส่ง เหล้า บุหรี่ องค์กรใดที่ภาคธุรกิจก็ได้ทำประโยชน์ให้แก่สาธารณะหรือประชาชนได้เช่นกัน เช่น จัดโครงการคืนกำไรให้สังคม ด้วยการลดราคาสินค้า ขยายสินค้าราคาถูก หรือการบริจาคเงินช่วยเหลือสังคม เป็นต้น

การบริหาร หมายถึง การทำงาน ให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น เมื่อว่าตามคานิยามนี้ การบริหารในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรม สองเดือนนับจากวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่นคือวันอาสาฬหบูชา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่พระปัญจวัคคีย์ ซึ่งทำให้เกิด

^๑ ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์, องค์การและการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒.

^๒ ศิริ ถิอาสา, เทคนิคการจัดการคุณภาพแนวใหม่ : แนวคิด หลักการสู่การบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (มหาสารคาม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๗), หน้า ๘.

พระสังฆรัตนะขึ้น เมื่อมีพระสังฆรัตนะเป็นสมาชิก ใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้ พระพุทธเจ้าก็ต้องบริหารคณะสงฆ์^๓

ความหมายของคำว่า การจัดการ (Management) จนถึงปัจจุบันนี้ในวงการวิชาการทั้งชาวไทยและต่างชาติยังไม่มีคำนิยามที่เป็นสากลและเป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่าย เพื่อให้ผู้ศึกษาเข้าใจขอบเขตและความหมายทางการจัดการที่ตรงกัน มีนักวิชาการได้ให้ความหมายกันไว้มากมายตามแนวทางที่แต่ละท่านได้ศึกษามา ซึ่งส่วนมากจะมองไปในแนวทางของการบรรลุเป้าหมายของการทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ สำหรับนักวิชาการที่ให้ความหมายในแนวทางนี้สำหรับนักวิชาการชาวต่างประเทศ เช่น ปีเตอร์ เอฟ. ดรักเกอร์ (Peter F. Drucker) ผู้ได้รับการขนานนามว่าเป็น "บิดาแห่งการบริหารจัดการสมัยใหม่" จากการเสนอแนวความคิดที่เป็นการวางรากฐานวิธีการจัดการองค์การยุคใหม่ กล่าวว่า การจัดการ คือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น เป็นการตัดสินใจและเป็นกระบวนการแจกแจงทรัพยากรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้^๔

มีนักวิชาการได้กล่าวถึง “หลักของการบริหารจัดการ” ว่า หลักการบริหารจัดการโดยทั่วไปยืดหยุ่นได้ และต้องใช้ได้กับเงื่อนไขที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งดังกล่าวนี้ มีหลักของการบริหารจัดการไว้ ๑๔ ข้อ ดังนี้^๕

๑) การแบ่งงานกันทำ เป็นความเชี่ยวชาญพิเศษที่นักเศรษฐศาสตร์เห็นว่าจำเป็นสำหรับความมีประสิทธิภาพในการใช้แรงงาน ต้องประยุกต์ใช้หลักการนี้ในงานทุกชนิด ทั้งงานการจัดการและงานเทคนิค

๒) อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ อำนาจและความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งความรับผิดชอบเกิดจากอำนาจหน้าที่ อำนาจเป็นส่วนประกอบของปัจจัยที่เป็นทางการต่าง ๆ ได้มาจากตำแหน่งผู้บริหาร และปัจจัยส่วนบุคคล เป็นการประสมประสานของการมีไหวพริบ ประสบการณ์ คุณค่าทางศีลธรรม ความรับผิดชอบในอดีต ฯลฯ ซึ่งอำนาจหน้าที่ต้องอยู่คู่กับความรับผิดชอบ

๓) ความมีระเบียบวินัย เป็นการยอมรับ เคารพ ข้อตกลงซึ่งกันและกัน การประยุกต์ใช้พลังและสัญลักษณ์ภายนอกของการยอมรับ วินัยต้องมีความเหนือกว่าในทุกระดับเพื่อให้สามารถบังคับใช้ได้

^๓ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต), **พุทธวิธีบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓.

^๔ Peter F. Drucker, *The Practice of Management*, (New York : Harper & Row Publishers, 1954), p. 12. อ้างใน เอกวิทย์ มณีธรร, **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหาร หรือ การจัดการ**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็ม.ที.เพรส, ๒๕๕๒), หน้า ๑.

^๕ Henry Fayol อ้างใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, **องค์การและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๓๗-๓๘.

๔) การมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว หมายถึง พนักงานควรจะได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว

๕) การมีเป้าหมายเดียวกัน ข้อนี้ยึดหลักการว่า กิจกรรมของแต่ละกลุ่มต้องมีจุดหมายและแผนการเดียวกัน ข้อแตกต่างจากการมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว คือ หลักการนี้สัมพันธ์กับการจัดองค์การของบริษัทมากกว่าบุคคล หมายความว่า การตัดสินใจทุกกรณีต้องมาจากผู้บริหารสูงสุด

๖) ผลประโยชน์ส่วนตัวมีความสำคัญน้อยกว่าผลประโยชน์ขององค์กร หมายถึง ผลประโยชน์ (ความสนใจ) เฉพาะของผู้จัดการและพนักงาน ถือเป็นรองจากผลประโยชน์ (ความสนใจ) ทั้งหมดขององค์กร

๗) ค่าตอบแทนและวิธีจ่ายค่าตอบแทน นั่นคือ การจ่ายค่าตอบแทนควรจะยุติธรรมและสนองความพึงพอใจสูงสุด ทั้งนายจ้างและลูกจ้างเท่าที่จะทำได้

๘) การรวมอำนาจ หลักข้อนี้ไม่ได้รวมถึงการรวมอำนาจหน้าที่ แต่หมายถึง ขอบเขตของการรวมอำนาจหน้าที่หรือกระจายอำนาจ ผู้บริหารระดับสูงจะต้องกำหนดระดับการรวมอำนาจและการกระจายอำนาจที่เหมาะสม ทั้งที่ขึ้นกับสถานการณ์และลักษณะขององค์กร

๙) สายการบังคับบัญชา เป็นสายการบังคับบัญชาเพื่อให้การติดต่อสื่อสารขององค์กรคล่องตัว

๑๐) คำสั่ง องค์กรจะกำหนดตำแหน่งหน้าที่สำหรับทุกคน และทุกคนจะเข้าใจตำแหน่งหน้าที่ของเขา

๑๑) หลักความเสมอภาค การจัดการใช้หลักเท่าเทียมกันตลอดทั้งความเมตตา และความยุติธรรม

๑๒) ความมั่นคงในงาน การออกจากงานบ่อยๆ เป็นเหตุผลของการบริหารจัดการที่ไม่ดี และชี้ว่าเป็นอันตรายตลอดจนทำให้เสียค่าใช้จ่าย ธุรกิจที่มั่งคั่งโดยทั่วไปจะแสดงถึงความรู้สึกมั่นคงของพนักงานด้วย

๑๓) ความคิดริเริ่ม ผู้บริหารที่มีประสิทธิผลจะต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาและการทำงาน

๑๔) ความสามัคคี เป็นหลักการที่ว่า สามัคคีคือพลัง ความเข้ากันได้ระหว่างสมาชิกในองค์กรจะทำให้เกิดความแข็งแกร่ง

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการ คือ ชุดของหน้าที่ต่าง ๆ กิจกรรมหรือการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในอันที่จะเชื่อมั่นได้ว่า กิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปในแนวทางที่ใช้ทรัพยากรทางการบริหาร เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสามารถบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ด้วยความพยายามร่วมกันของกลุ่มบุคคล หรือเป็นกระบวนการบริหาร ที่มีการบูรณา

การระหว่างคนกับงานโดยมีการวางแผนการจัดโครงสร้างองค์การ การเป็นผู้นำและ การควบคุมที่มีประสิทธิภาพ ที่ทำให้องค์การดำรงอยู่และเกิดสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ตารางที่ ๒.๑ ความหมายของการบริหารจัดการ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์	การจัดการ (Management) และ การบริหาร (Administration) เป็นคำที่มีความหมายในทำนองเดียวกัน หนังสือหรือเอกสารทางวิชาการส่วนมากทั้ง ๒ คำนี้มีความหมายไม่แตกต่างกัน สามารถใช้แทนกันได้
ศิริ ถิอาสา	หน้าที่การบริหาร ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การจัดคณะทำงาน (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting)
พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)	การบริหารในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรม สองเดือนนับจากวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่นคือวันอาสาฬหบูชา
Peter F. Drucker อ้างใน เอกวิทย์ มณีธร	การจัดการ คือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น เป็นการตัดสินใจและเป็นกระบวนการแจกแจงทรัพยากรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้
Henry Fayol อ้างใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ	หลักของการบริหารจัดการไว้ ๑๔ ข้อ ดังนี้ ๑) การแบ่งงานกันทำ ๒) อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบ ๓) ความมีระเบียบวินัย ๔) การมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว ๕) การมีเป้าหมายเดียวกัน ๖) ผลประโยชน์ส่วนตัวมีความสำคัญน้อยกว่าผลประโยชน์ขององค์กร ๗) ค่าตอบแทนและวิธีจ่ายค่าตอบแทน ๘) การรวมอำนาจ ๙) สายการบังคับบัญชา ๑๐) คำสั่ง ๑๑) หลักความเสมอภาค ๑๒) ความมั่นคงในงาน ๑๓) ความคิดริเริ่ม ๑๔) ความสามัคคี

๒.๑.๒ การบริหารจัดการตามทฤษฎี 4M

การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นในทุกองค์กร การบริหารจัดการทุกประเภทจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหรือทรัพยากรทางการบริหารจัดการที่สำคัญ ได้แก่ บุคลากร (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และการจัดการ (Management) หรือที่เรียกย่อ ๆ ว่า 4M's ถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ใช้ในการบริหาร เพราะการบริหารจะประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ต้องอาศัยบุคลากรที่มีคุณภาพมีปริมาณเพียงพอ ต้องได้รับงบประมาณสนับสนุนการ ดำเนินการเพียงพอ ต้องมีวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับความต้องการของแผนงานและโครงการและต้องมีระบบการจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพเพื่อให้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด^๖

๑. ทรัพยากรมนุษย์ (Man) คือ คนงาน พนักงาน หรือบุคลากรทั้งจากภายในและภายนอก ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญที่สุด เพราะการทำธุรกิจหรือดำเนินการใดๆ จะต้องเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยคน ทั้งในด้านความคิด การวางแผน การดำเนินการ หรือจัดการทำให้เกิดผลทางธุรกิจทุกรูปแบบ การพัฒนาคนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดเพื่อให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ

- การบริหารกำลังคน ต้องมีการพัฒนาคนด้านความรู้ ทักษะ และวางแผน เพื่อให้เกิดการใช้คนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลกับงานให้มากที่สุด

๒. เงินทุน (Money) คือ เงิน หรือทุนที่ใช้ในการดำเนินธุรกิจทั้งจากเงินทุนภายในและภายนอก ในทางธุรกิจเงินทุนถือว่าเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญที่สุด เพราะการทำธุรกิจทุกอย่างไม่สามารถดำเนินได้ดีหากขาดทุนในการดำเนินงาน กล่าวได้ว่าการทำธุรกิจทุกอย่างจะต้องเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยเงินทุน เพราะจะเป็นตัวขับเคลื่อนธุรกิจและปัจจัยต่าง ๆ ให้ดำเนินการไปได้ทั้งในด้านค่าแรงคน ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ค่าใช้จ่ายในการซื้อวัสดุมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ การมุ่งเป้าไปที่การพัฒนาเงินจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดเพื่อให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ

- การบริหารกำลังเงินทุน ต้องมีการวางแผนในการจัดสรรเงินทุน ว่าทำอย่างไรให้มีการใช้จ่ายน้อยที่สุด มีการคิดหาวิธีทำให้ต้นทุนน้อยที่สุด และบริหารการใช้เงินให้เกิดประสิทธิผลการกับงานให้มากที่สุด

๓. วัสดุ (Material) คือ วัสดุสิ่งของ วัตถุดิบ ชิ้นส่วนอะไหล่ ผลิตภัณฑ์ บริการหรืออุปกรณ์อื่น ๆ ซึ่งมีส่วนนำมาใช้ในการผลิตสินค้า เป็นสิ่งสำคัญอันดับต่อมา เพราะทุกธุรกิจต้องอาศัยสิ่งที่ได้ในกลุ่มนี้มาใช้ในการผลิต ดังนั้นต้องรู้จักบริหารจัดการวัตถุดิบ ให้มีประสิทธิภาพสามารถมีเพียงพอในการผลิต บริหารจัดการให้ได้ต้นทุนที่ต่ำในการผลิต และทำให้ธุรกิจได้ผลกำไรสูงสุด

^๖ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ , ทฤษฎีองค์การ : ฉบับมาตรฐาน, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร ๒๕๔๘) , หน้า ๑๘.

- การบริหารวัสดุ ในการดำเนินงานว่าทำอะไรให้สิ้นเปลืองทรัพยากรในการผลิตให้น้อยที่สุด หรือการใช้ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าสูงสุด

๔. ระเบียบปฏิบัติงาน (Method) คือ วิธีการ ขั้นตอน หรือขบวนการในการทำธุรกิจ ความสำเร็จของการดำเนินธุรกิจส่วนใหญ่จะมาจากการที่องค์กรมีการกำหนดขั้นตอนแนวทางในการดำเนินงานที่ดี การที่จะมีแนวทางการปฏิบัติงานและขั้นตอนของการดำเนินธุรกิจที่ดีได้ ควรต้องมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน มีวิสัยทัศน์ที่ดี มีการวางแผนจัดการ การติดตามความก้าวหน้าของงาน การตรวจสอบคุณภาพผลงานที่ได้ และการควบคุมการทำธุรกิจอย่างต่อเนื่อง - การบริหารวิธีปฏิบัติงาน ต้องมีการพัฒนาขั้นตอนการทำงาน นำเอาความรู้เทคโนโลยีใหม่ และวางแผนขบวนการทำงานให้ดี มีขั้นตอนที่ไม่ยุ่งยาก ประหยัดเวลา สามารถติดตามตรวจสอบได้ง่าย และกระบวนการจัดการบริหาร ควบคุมเพื่อให้งานทั้งหมดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด^๗

แผนภาพที่ ๒.๑ แสดงการบริหารจัดการตามทฤษฎี ๔ M

สรุปได้ว่า จากที่กล่าวมานั้นเป็นหลักการ ๔M ประกอบด้วย กำลังคน (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุ (Materials) และการจัดการ (Management) เป็นหลักการสำคัญของผู้บริหารในการบริหารจัดการทรัพยากร จะทำให้การบริหารมีความคล่องตัวสูงและจัดการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

^๗ เกียรติพงษ์ อดิเรกธรรม, หลักการ 4m, [ออนไลน์], แหล่งที่มา :<http://ioklogistics.blogspot.com>. [๒๗ มีนาคม ๒๕๖๗].

ประสิทธิภาพมาก หน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ จำเป็นต้องมีคนที่ปฏิบัติงานการบริหารคนเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ

๒.๑.๓ การบริหารเชิงพุทธ

การบริหารเชิงพุทธหรือพุทธวิธีการบริหารเป็นวิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ซึ่งดำรงสืบมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า ๒,๕๐๐ ปี เป็นข้อมูลศึกษาเรื่องการบริหารในพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังมีพุทธพจน์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกระจายอยู่ในพระไตรปิฎก จะพิจารณาพุทธวิธีบริหารในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ และการกำกับดูแล ดังนี้

๑) พุทธวิธีในการวางแผน

เมื่อว่าตามคำนิยามและหน้าที่ของนักบริหารดังกล่าวมานี้ เราต้องยอมรับว่า หลังจากการตรัสรู้ในวันเพ็ญกลางเดือน ๖ ซึ่งเป็นวันวิสาขบูชา พระพุทธเจ้าทรงประทับอยู่ตามลำพังพระองค์เดียวในชั้นนั้นยังไม่มีการบริหารในพระพุทธศาสนา การบริหารเกิดขึ้น เมื่อมีสมาชิกใหม่เข้ามาในพระพุทธศาสนา เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นหลังจากพระพุทธเจ้าตรัสรู้ได้ ๒ เดือน นั่นคือ เมื่อพระพุทธเจ้าแสดงปฐมเทศนาแก่พระปัญจวัคคีย์ในวันอาสาฬหบูชา ท่านอัญญาโกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรมแล้วขอบวชเป็นพระภิกษุรูปแรกในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงประทานการอุปสมบทแก่ท่านอัญญาโกณฑัญญะ ด้วยพระพุทธดำรัสว่า “เธอจงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด”^๔

ในการวางแผนเพื่อประกาศพระศาสนาดังกล่าวมานั้น พระพุทธเจ้าทรงกำหนดวัตถุประสงค์สำหรับให้สมาชิกในองค์กรทุกคนถือปฏิบัติเป็นแบบเดียวกัน นั่นคือให้สมาชิกยึดความหลุดพ้นทุกข์ส่วนตัวหรือความหลุดพ้นทุกข์ของคนอื่นเป็นเป้าหมายของการดำเนินชีวิต การปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นทุกข์ส่วนตัว เรียกว่า อัตตहितสมบัติ การปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นทุกข์ของคนอื่น เรียกว่า พรหิตปฏิบัติ

พระพุทธเจ้าทรงมีทั้งอัตตहितสมบัติที่เกิดจากพระปัญญาคุณและพรหิตปฏิบัติที่เกิดจากพระกรุณาคุณ จึงทรงวางรากฐานในการประกาศพระศาสนาด้วยการแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ แก่พระอรหันต์ ๑,๒๕๐ รูป ในวันมาฆบูชา หลังจากตรัสรู้ได้ ๔ เดือน

ในโอวาทปาฏิโมกข์ หมายถึง คำสอนที่เป็นหลักสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่พระอรหันต์เพื่อให้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป ในโอวาทปาฏิโมกข์นี้ มีการกำหนดให้นิพพานหรือความหลุดพ้นทุกข์เป็นเป้าหมายสูงสุดในการปฏิบัติธรรม

^๔ วิ.มทา. (ไทย) ๑/๑๘/๒๓.

แนวทางปฏิบัติธรรมให้ยึดหลัก ๓ ประการ คือ ไม่ทำชั่วทั้งปวง ทำดีให้ถึงพร้อม และทำจิตใจให้ผ่องใส นอกจากนี้ยังกำหนดวิธีการประกาศพระพุทธศาสนาว่า ให้เผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยขันติหรือความอดทน ไม่ให้ใช้การว่าร้ายหรือการเข่นฆ่าประหัตประหาร เพื่อบีบบังคับให้คนหันมานับถือพระพุทธศาสนา^๙ ด้วยเหตุนี้ พระพุทธศาสนาจึงได้ชื่อว่าเป็นศาสนาแห่งสันติภาพ

จะเห็นได้ว่าเป็นการวางแผนเพื่อบริหารองค์กรของพระพุทธเจ้า นั่นคือการใช้วิสัยทัศน์กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และพันธกิจขององค์กรคณะสงฆ์ไว้อย่างชัดเจน องค์กรพระพุทธศาสนาจึงเจริญเติบโตขึ้นมาได้เพราะผลจากวิสัยทัศน์ของพระพุทธเจ้า

๒) พุทธวิธีในการจัดองค์กร

ในการรับสมาชิกใหม่เข้ามาบวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาจะมีการกำหนดให้สมาชิกทุกคนเริ่มต้นจากศูนย์ นั่นคือ ไม่มีการอนุญาตให้นำชาติชั้นวรรณะหรือตำแหน่งหน้าที่ในเพศฆราวาสเข้ามาในองค์กรคณะสงฆ์ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “เปรียบเหมือนแม่น้ำใหญ่บางสายคือ แม่น้ำคงคา ยมุนา อจิรวดี สรรภู มหิ ไหลถึงมหาสมุทรแล้วย่อมละนามและโคตรอันเดิมเสีย ถึงซึ่งอันนับว่ามหาสมุทรเหมือนกันวรรณะ ๔ เหล่านี้ คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร ก็เช่นเดียวกันคือ ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตในธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศแล้ว ย่อมละชื่อและตระกูลเดิมเสีย ถึงซึ่งอันนับว่าสมณะเชื้อสายศากยบุตรเหมือนกัน”^{๑๐}

พระพุทธเจ้าทรงดำรงตำแหน่งเป็นธรรมราชา คือผู้บริหารสูงสุดในองค์กรพระพุทธศาสนา ดังพุทธพจน์ที่ว่า “เราเป็นพระราชานั้นคือเป็นธรรมราชาผู้ยอดเยี่ยม”^{๑๑} พระพุทธเจ้าทรงแต่งตั้งพระสารีบุตรให้เป็นพระธรรมเสนาบดี มีฐานะเป็นรองประธานบริหาร อยู่ในลำดับถัดมาจากพระพุทธเจ้า และเป็นอัครสาวกฝ่ายขวารับผิดชอบ งานด้านวิชาการ พระโมคคัลลานะเป็นพระอัครสาวกฝ่ายซ้ายรับผิดชอบ งานด้านบริหาร พระอานนทเป็นเลขานุการส่วนพระองค์ และทรงแต่งตั้งสาวกทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์เป็นเอตทัคคะ คือ ผู้ชำนาญการ ที่รับภาระงานด้านต่าง ๆ เช่น พระมหากัสสปะเป็นผู้ชำนาญด้านอุตถงค์ พระปุลณณะมันตานีบุตรเป็นผู้ชำนาญด้านการแสดงธรรม^{๑๒} ภิกษุณีปฐาจาราเป็นผู้ชำนาญด้านวินัย จิตตคหบดีเป็นผู้ชำนาญด้านการแสดงธรรม การแต่งตั้งเอตทัคคะนี้เป็นตัวอย่างของการกระจายอำนาจ และการใช้คนให้เหมาะกับงานในพระพุทธศาสนา

ประเพณีปฏิบัติในสมัยปัจจุบันที่พระมหากษัตริย์ทรงพระราชทานสมณศักดิ์แก่พระสงฆ์ผู้มีความชำนาญในด้านต่าง ๆ ก็สอดคล้องกับการแต่งตั้งเอตทัคคะในครั้งพุทธกาลนั่นเอง ส่วนการที่

^๙ ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒๔/๓๙.

^{๑๐} วิ.จ. (ไทย) ๗/๔๖๐/๒๙๐.

^{๑๑} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๖๐๙/๕๕๔.

^{๑๒} อ.จ.เอกก. (ไทย) ๒๐/๑๔๖/๓๐.

มหาวิทยาลัยทั้งหลายถวายปริญญาเกิตติมศักดิ์แก่พระสงฆ์ในสมัยปัจจุบันก็พออนุโลมให้เป็นการยกย่องพระเถระเป็นเอตทัคคะในด้านต่าง ๆ ได้เหมือนกัน

๓) พุทธวิธีในการบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคลในพระพุทธศาสนา เริ่มตั้งแต่การรับคนเข้ามาบวช ที่ต้องมีการกลั่นกรองโดยคณะสงฆ์ พระพุทธเจ้าทรงมอบความเป็นใหญ่ให้คณะสงฆ์ในการให้การอุปสมบทแก่กุลบุตรตามแบบบัญญัติจตุตถกรรม พระสงฆ์ผู้เป็นประธานในพิธีอุปสมบทเรียกว่าพระอุปัชฌาย์ การรับคนเข้ามาอุปสมบทต้องได้รับความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์จากคณะสงฆ์ที่ประชุมพร้อมกันในอุโบสถที่ประกอบพิธีอุปสมบท

เมื่อบวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาแล้ว พระบวชใหม่จะต้องได้รับการฝึกหัดอบรมและการศึกษาเล่าเรียนจากพระอุปัชฌาย์โดยอยู่ภายใต้การปกครองดูแลของท่านจนกว่าจะมีพรรษาครบ ๕ จึงเรียกว่านัสนัยมุตตะกะ คือผู้พ้นจากการพึ่งพาพระอุปัชฌาย์ ดังนั้นกระบวนการฝึกอบรมพระบวชใหม่จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง กระบวนการนี้ก่อให้เกิดระบบโรงเรียนในวัด ซึ่งต่อมาได้พัฒนาเป็นมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาที่สำคัญในอินเดีย เช่น มหาวิทยาลัยนาลันทา

ระบบการศึกษาในพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาบุคลากร トラบไตที่บุคลากรนั้นยังไม่บรรลุนั้นพระอรหันต์เขาผู้นั้นต้องได้รับการศึกษาอบรมตลอดไป เรียกว่าเป็นเสขะ คือ ผู้ยังต้องศึกษา ต่อเมื่อสำเร็จการศึกษาเป็นพระอรหันต์แล้วจึงเรียกว่าเป็นอเสขะ คือผู้ไม่ต้องศึกษา

กระบวนการจัดการศึกษาในพระพุทธศาสนายึดหลักไตรสิกขา คือศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นการฝึกอบรม (Training) ที่เน้นภาคปฏิบัติมากกว่าจะเป็นการเรียนการสอนในทางทฤษฎี (Teaching) เมื่อกล่าวในเชิงบริหารเราต้องยอมรับว่า พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่การจัดการศึกษาอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้ พระพุทธศาสนาจึงถือว่าเป็นศาสนาแห่งการศึกษา

การศึกษอบรมในพระพุทธศาสนายึดผู้เรียนสำคัญที่สุด หมายถึง การกำหนดจุดหมายสาระกิจกรรม แหล่งเรียนรู้ สื่อการเรียน และการวัดประเมินผล ที่มุ่งพัฒนาคนและชีวิตให้เกิดประสบการณ์เรียนรู้เต็มความสามารถ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและความต้องการของผู้เรียน^{๓๓} ดังจะเห็นได้จากการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพัฒนาการและวุฒิภาวะของผู้เรียน โดยที่พระพุทธเจ้าทรงเทียบความพร้อมในการศึกษาเล่าเรียนของบุคคลเข้ากับบัวสี่เหล่า และทรงจำแนกประเภทของบุคคลที่จะเข้ารับการศึกษอบรมไปตามจริต ๖ และที่สำคัญมากก็คือ

^{๓๓} คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๓), หน้า ๒๐.

พระพุทธเจ้าทรงมุ่งให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเองดังพุทธพจน์ที่ว่า “ตมฺเหติ กิจจํ อาตปฺปิ อกฺขาตาโร ตถาคตา เธอทั้งหลายต้องทำความเพียรเพิกะเลสเอง พระตถาคตเจ้าเป็นแต่ผู้บอกทาง”^{๑๔}

บุคลากรที่ได้รับการพัฒนาแล้วก็จะได้รับการจัดสรรภาระหน้าที่ให้ปฏิบัติงานภายในองค์กรตามความรู้ความสามารถ ดังที่พระพุทธเจ้าทรงแต่งตั้งเป็นเอตทัคคะในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว

การบริหารงานบุคคลในพระพุทธศาสนามีระบบการให้รางวัลและการลงโทษ ซึ่งเทียบได้กับการใช้พระเดชพระคุณในสมัยปัจจุบันนั้นคือ ใครทำดีก็ควรได้รับการยกย่อง ใครทำผิดก็ควรได้รับการลงโทษดังพระบาลีที่ว่า “นิคฺคณฺเห นิคฺคหารหํ ปคฺคณฺเห ปคฺคหารหํ ชมฺมณฺโณ ชมฺมณํ ยกฺกยํ ยกฺกยํ”^{๑๕} เราจะเข้าใจระบบการให้รางวัลและการลงโทษได้ดีจากเรื่องต่อไปนี้ในเกสสิสูตร^{๑๖}

๔) พุทธวิธีในการอำนวยการ

การอำนวยการให้เกิดการดำเนินงานในพระพุทธศาสนาต้องอาศัยภาวะผู้นำเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะไม่มีระบบการใช้กำลังบังคับให้ปฏิบัติตามผู้นำในพระพุทธศาสนา การที่สมาชิกจะทำตามคำสั่งของผู้บริหารหรือไม่จึงขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำในผู้บริหารเป็นสำคัญอะไรคือความแตกต่างระหว่างผู้บริหารกับผู้นำผู้บริหาร คือ ผู้ที่ทำให้คนอื่นทำงานตามที่ผู้บริหารต้องการผู้นำ คือ ผู้ที่ทำให้คนอื่นต้องการทำงานตามที่ผู้นำต้องการ

ดังนั้น ผู้บริหารเชิงพุทธต้องมีภาวะผู้นำ คือ มีความสามารถในการจูงใจให้คนเกิดความต้องการอยากปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บริหาร บุคคลที่จะเป็นผู้บริหารต้องมีคุณสมบัติสำคัญ ๒ ประการดังกล่าวมาแล้ว คือ อุตตหิตสมบัติ หมายถึงความเพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติส่วนตัวที่เหมาะสมกับการเป็นผู้นำ และ พรหิตปฏิบัติ หมายถึงความมีน้ำใจในการปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวมและองค์กรของตน

พระพุทธเจ้าทรงเพียบพร้อมด้วยอุตตหิตสมบัติและพรหิตสมบัติจึงสามารถใช้ภาวะผู้นำบริหารกิจการพระพุทธศาสนาให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี อุตตหิตสมบัติที่สำคัญในการบริหารของพระพุทธเจ้าก็คือความสามารถในการสื่อสารกับคนทั่วไป ในการสื่อสารเพื่อการบริหารแต่ละครั้งพระพุทธเจ้าทรงใช้หลัก ๔ ส.^{๑๗} ประยุกต์เข้ากับการบริหาร

แม้พระพุทธเจ้าจะประกาศว่า พระองค์เป็นธรรมราชา แต่ก็ไม่ทรงใช้อำนาจเบ็ดเสร็จโดยลำพังพระองค์เองตามแบบราชาธิปไตย ในสมัยนั้นพระพุทธเจ้าทรงกระจายอำนาจในการบริหารให้กับคณะสงฆ์ดังกล่าวมาแล้ว ทั้งนี้เพราะแรงจูงใจในการบริหารของพระพุทธเจ้าผู้หมดกิเลสแล้วย่อมไม่ใช่เพื่อความยิ่งใหญ่ส่วนพระองค์ การบริหารของพระพุทธเจ้าจึงไม่ใช่อัตตาธิปไตย นอกจากนี้

^{๑๔} พ.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๐/๕๑.

^{๑๕} พ.ช. (ไทย) ๒๗/๒๔๔๒/๕๓๑.

^{๑๖} อง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๑๑/๑๕๐.

^{๑๗} ที.สี. (ไทย) ๙/๑๙๘/๑๖๑.

พระพุทธเจ้าก็ไม่ได้ทรงบริหารกิจการพระศาสนาไปตามคำนิทา และสรรเสริญของชาวโลก การบริหารของพระองค์จึงไม่ใช่โลกาธิปไตย พุทธวิธีบริหารเป็นธรรมาธิปไตย เพราะพระพุทธเจ้าทรงยึดธรรมคือ หลักการสร้างประโยชน์สุขเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ สำหรับใช้เป็นหลักอ้างอิงในการบริหารกิจการพระศาสนา นับแต่นั้นมาการบริหารกิจการพระศาสนาก็ยึดพระธรรมวินัยในพระไตรปิฎกเป็นหลัก โดยมีคณะสงฆ์เป็นองค์กรบริหารสูงสุดสืบต่อมาจนทุกวันนี้

๕) พุทธวิธีในการกำกับดูแล

การกำกับดูแลเป็นการควบคุมสมาชิกภายในองค์กรให้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญแก่การกำกับดูแลคณะสงฆ์เป็นอย่างยิ่ง ดังที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติพระวินัยเพื่อให้พระสงฆ์ใช้เป็นมาตรฐานควบคุมความประพฤติให้เป็นแบบเดียวกัน พระพุทธเจ้าทรงให้เหตุผลในการบัญญัติพระวินัยไว้ ๑๐ ประการ เช่น เพื่อความผาสุกแห่งคณะสงฆ์ เพื่อข่มบุคคลผู้ร้ายางาย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสื่อมเสียทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา^{๑๘}

การบัญญัติพระวินัยเป็นเครื่องช่วยให้พระสงฆ์มีวินัยในตนเองและมีเกณฑ์ในการประเมินตนเอง เมื่อเห็นว่าตนทำผิดพลาดไปจากมาตรฐานความประพฤติที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ และความผิดพลาดนั้นไม่ร้ายแรงถึงขนาดต้องถูกขับออกจากหมู่คณะ หรือขาดจากความเป็นภิกษุพระสงฆ์ แต่ละรูปจะสารภาพความผิดพลาดต่อเพื่อนพระสงฆ์ด้วยกัน พิธีสารภาพเรียกว่า การแสดงอาบัติซึ่งลงท้ายด้วยคำมั่นสัญญาว่า จะไม่ทำผิดอย่างนั้นอีกต่อไป

เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้พระสงฆ์ปฏิบัติตามพระวินัยที่ทรงบัญญัติไว้แล้ว พระพุทธเจ้าทรงกำหนดให้พระภิกษุนำศีลสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้เหล่านั้นมาสวดให้กันและกันฟังทุกกึ่งเดือนในวันพระ ๑๕ ค่ำ ประเพณีปฏิบัตินี้เรียกว่าการสวดปาฏิโมกข์ ในตอนจบของศีลสิกขาบทแต่ละข้อ ผู้สวดก็จะถามที่ประชุมสงฆ์ว่า “กจจิตถ ปริสุทฺธา ทานํทํหลายปริสุทฺธิํในศีลสิกขาบทนี้แล้วหรือ”^{๑๙}

ที่กล่าวมานี้แสดงว่า พระพุทธเจ้าทรงกำหนดวิธีการในการกำกับดูแลเพื่อให้ พระสงฆ์มีวินัยในตนเอง มีการประเมินตนเองและการกระจายอำนาจให้คณะสงฆ์กำกับดูแลกันเอง

ในกรณีที่เกิดข้อพิพาทขัดแย้ง ซึ่งเรียกว่าอธิกรณ์ขึ้นในองค์กรสงฆ์ อันเนื่องมา จากพระสงฆ์บางรูปไม่ยอมรับการกำกับดูแลนั้น พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติวิธีระงับอธิกรณ์ซึ่งเรียกว่า อธิกรณ์สมณะ ๗ ประการ^{๒๐} ตัวอย่างเช่นสัมมุขาวินัย คือ วิธีระงับข้อพิพาทด้วยการที่คณะสงฆ์ประชุม

^{๑๘} วิ.มหา. (ไทย) ๑/๒๐/๓๗.

^{๑๙} วิ.มหา. (ไทย) ๑/๓๐๐/๒๒๐.

^{๒๐} วิ.มหา. (ไทย) ๒/๔๗๙/๕๗๑.

พร้อมกันพิจารณาข้อกล่าวหาของฝ่ายโจทก์และคำแก้ต่างของฝ่ายจำเลยแล้วตัดสินโดยยึดหลักพระธรรมวินัย

เยภุยยสิกา คือ วิธีระงับข้อพิพาทโดยให้ที่ประชุมสงฆ์ออกเสียงชี้ขาด ฝ่ายที่ได้รับเสียงสนับสนุนข้างมากเป็นฝ่ายชนะ ตินวัตถารกะ คือ วิธีระงับข้อพิพาทด้วยการประนีประนอมยอมความ โดยที่คู่กรณีตกลงเลิกการกันไปไม่ต้องมีการชำระสะสางให้มากเรื่องเหมือนเอาหม้อมากลบทับปัญหาไว้

กระบวนการกำกับดูแลความประพฤติของพระสงฆ์ที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้นั้น เป็นหลักประกันความมั่นคงและความบริสุทธิ์ผุดผ่องของคณะสงฆ์ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “เปรียบเหมือนมหาสมุทร ไม่ร่วมกับซากศพที่ตายแล้ว ซากศพที่ตายแล้วใดมีอยู่ในมหาสมุทร มหาสมุทรร่อมนำซากศพที่ตายแล้วนั้นไปสู่ฝั่ง ชัดขึ้นบกโดยพลัน บุคคลใดเป็นผู้ทูล มีธรรมลามก มีความประพฤติไม่สะอาด น่ารังเกียจ สงฆ์ย่อมไม่ร่วมกับบุคคลนั้น ย่อมประชุมกันยกเธอออกไปเสียโดยพลัน ถึงแม้เธอนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ก็จริง ถึงอย่างนั้นเธอก็ชื่อว่าไกลจากสงฆ์และสงฆ์ก็ไกลจากเธอ”^{๒๑}

สรุปได้ว่า การบริหารเชิงพุทธหรือพุทธวิธีบริหาร เป็นการบริหารตามหลักแก้วสามดวง คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ซึ่งสามารถนำหลักการมาใช้ในการบริหารธุรกิจปัจจุบันได้ พระพุทธ คือผู้ให้กำเนิด ผู้รู้ ผู้สอนหลักธรรม เทียบเคียงกับบริษัทหรือองค์กร พระธรรม คือ สิ่งที่เป็นตัวแทนจากผู้ให้กำเนิด (พระพุทธ) เป็นคำสอน เป็นหลักประพฤติปฏิบัติ เทียบเคียงได้กับคู่มือปฏิบัติงาน ระเบียบ อำนาจดำเนินการ มาตรฐาน แผนงาน วัฒนธรรมองค์กร วิสัยทัศน์ และพระสงฆ์ คือ ผู้นำเอาหลักธรรม ไปปฏิบัติและเผยแผ่ เทียบเคียงกับพนักงานทุกระดับ ผู้รับเหมา และผู้ขายวัตถุดิบ ที่มีธุรกรรมเกี่ยวข้องกัน เป็นต้น ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า การบริหารเชิงพุทธหรือพุทธวิธีบริหารของพระพุทธเจ้านั้นสามารถปรับประยุกต์ ใช้ในยุคปัจจุบันได้ ไม่ล้าสมัยแต่อย่างใด

^{๒๑} วิ.จ. (ไทย) ๗/๔๕๙/๒๘๙.

ตารางที่ ๒.๒ การบริหารเชิงพุทธ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
วิ.มหา. (ไทย) ๑/๑๘/๒๓.	โกณฑัญญะ ด้วยพระพุทธดำรัสว่า “เธอจงเป็นภิกษุมาเกิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อทำ ที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด”
ช.ธ. (ไทย) ๒๕/๒๔/๓๙.	ในโอวาทปาฏิโมกข์นี้ มีการกำหนดให้หนีพพานหรือความหลุด พ้นทุกข์เป็นเป้าหมายสูงสุดในการปฏิบัติธรรม แนวทางปฏิบัติ ธรรมให้ยึดหลัก ๓ ประการ คือ ไม่ทำชั่วทั้งปวง ทำดีให้ถึง พร้อม และทำจิตใจให้ผ่องใส
วิ.จุ. (ไทย) ๗/๔๖๐/๒๙๐.	ในการรับสมาชิกใหม่เข้ามาบวชเป็นพระภิกษุใน พระพุทธศาสนาจะมีการกำหนดให้สมาชิกทุกคนเริ่มต้นจาก ศูนย์ นั่นคือ ไม่มีการอนุญาตให้นำชาติชั้นวรรณะหรือตำแหน่ง หน้าที่ในเพศฆราวาสเข้ามาในองค์กรคณะสงฆ์
ม.ม. (ไทย) ๑๓/๖๐๙/๕๕๔.	พระพุทธเจ้าทรงดำรงตำแหน่งเป็นธรรมราชา คือผู้บริหาร สูงสุดในองค์กรพระพุทธศาสนา ดังพุทธพจน์ที่ว่า “เราเป็น พระราชานั้นคือเป็นธรรมราชาผู้ยอดเยี่ยม
อง.เอกก. (ไทย) ๒๐/๑๔๖/๓๐.	พระพุทธเจ้าทรงเพียบพร้อมด้วยอรรถตถัสสัทธิสมบัติและปรหิต สมบัติจึงสามารถใช้ภาวะผู้นำบริหารกิจการพระพุทธศาสนาให้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี
ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ	การบริหารจัดการทุกประเภทจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหรือ ทรัพยากรทางการบริหารจัดการที่สำคัญ ได้แก่ บุคลากร (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และ การจัดการ (Management) หรือที่เรียกย่อ ๆ ว่า ๔M's ถือ เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ใช้ในการบริหาร
เกียรติพงษ์ อุดมชนะธีระ	การบริหารวิธีปฏิบัติงานต้องมีการพัฒนาขั้นตอนการทำงาน นำเอาความรู้เทคโนโลยีใหม่ และวางแผนขบวนการทำงานให้ ดี มีขั้นตอนที่ไม่ยุ่งยาก ประหยัดเวลา สามารถติดตาม ตรวจสอบได้ง่าย

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาสงเคราะห์

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม ซึ่งมีนักปราชญ์ นักวิชาการ ได้กล่าวถึง “แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาสงเคราะห์” ผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียด ดังนี้

๒.๒.๑ ความหมายของการศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล หรืออุดหนุนจนเจือ ช่วยเหลือด้านการศึกษานอกจากการศาสนาศึกษา หรือสถาบันอื่น หรือบุคคลอื่นผู้กำลังศึกษาเล่าเรียน ซึ่งจากนัยแห่งความหมายของคำว่า “การศึกษาสงเคราะห์” ดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่า คณะสงฆ์ได้ กำหนดภารกิจของการศึกษาสงเคราะห์โดยแยกออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ (๑) การศึกษานอกเหนือจากการศาสนาศึกษาที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อการสงเคราะห์ประชาชนหรือพระภิกษุสามเณร และ (๒) การสงเคราะห์เกื้อกูลการศึกษาแก่สถาบันการศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษา ภาระของงานด้านการศึกษาสงเคราะห์ ที่พระสงฆ์ได้ดำเนินการในปัจจุบัน ว่า มีอยู่ ๔ ลักษณะ ได้แก่^{๒๒}

๑) โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาและโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์

๒) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๓) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

๔) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

จากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ มาตรา ๑๕ ตรี กำหนดให้ มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้^{๒๓}

๑) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยดีงาม

๒) ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร

๓) ควบคุมและส่งเสริมการศาสนาศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์

๔) รักษาหลักธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา

๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น

^{๒๒} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๔๘-๔๙.

^{๒๓} กนก แสนประเสริฐ, ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๙), หน้า ๕.

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การศึกษาสงเคราะห์ จึงเป็นภารกิจหนึ่งในการพระศาสนาที่ผู้ปกครองคณะสงฆ์ต้องดำเนินการบริหารจัดการให้เป็นไปด้วยดี

พระสังฆาธิการเป็นผู้ปกครองดูแลคณะสงฆ์ในเขตปกครองและวัดให้ เป็นไปตามพระธรรมวินัยกฎหมายกฎหมายมหาเถรสมาคมข้อบังคับระเบียบคำสั่งมติประกาศและพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชมีหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ จัดการและพัฒนาการศึกษาการศึกษาการศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้เป็นไปด้วยดี พระสังฆาธิการจึงมีความสำคัญในการดูแลพระภิกษุสามเณรดูแลวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อยให้พระภิกษุสามเณรมีจริยาวัตรตรงตามประเพณีปฏิบัติตนตามหลักพระธรรมวินัย นับว่าพระสังฆาธิการเป็นผู้จรรโลงพระพุทธศาสนาให้ยังยืนดูแลความประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุสามเณรมีให้ออกนอกพระธรรมวินัย และพระสังฆาธิการโดยเฉพาะเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาสจะต้องบำรุงรักษาจัดการวัดและสมบัติของวัดให้เป็นไปโดยเรียบร้อยปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่พำนักอยู่ในวัดปฏิบัติตาม พระธรรมวินัยและเป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ให้ความสะอาดตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล^{๒๔}

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การให้การสงเคราะห์ด้านการฝึกฝนอบรมแก่ประชาชน โดยเป็นการจัดการศึกษาที่วัดคณะสงฆ์ดำเนินการขึ้นเพื่อสนองต่อนโยบายของภาครัฐในอันที่จะส่งเสริมให้ประชาชนเยาวชนได้รับการศึกษา^{๒๕}

การศึกษาสงเคราะห์ คือ การจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษาซึ่งอยู่ในสภาวะยากลำบาก อันเนื่องมาจากปัญหาสภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองให้ได้รับความคุ้มครองช่วยเหลือและให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง และเป็นธรรมซึ่งสนองตามหลักการที่กำหนดไว้ในปญญาสาสกล ว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ ได้แก่

๑. เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษาอันเนื่องมาจากปัญหาทางสภาพภูมิศาสตร์ได้แก่เด็กชาวเขาชาวเรือชาวเกาะเด็กต่างเชื้อชาติศาสนาและวัฒนธรรม

๒. เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษา อันเนื่องมาจากปัญหาทางสังคมได้แก่ เด็กที่ครอบครัวอยู่ยาก เด็กที่ถูกทำทารุณ เด็กที่ถูกใช้แรงงาน เด็กเร่ร่อน เด็กกำพร้าขาดผู้อุปการะ เด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางร่างกายและเพศ หรือเด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ เด็กที่มีความเสี่ยงสูงต่อการถูกชักนำไป

^{๒๔} กรมการศาสนา, **คู่มือพระสังฆาธิการ**, (กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๗๑-๗๒.

^{๒๕} กองการศึกษาสงเคราะห์, **ระเบียบการรับเด็กเข้าเรียนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์**, (กรุงเทพมหานคร : กรมสามัญศึกษา, ๒๕๔๑), หน้า ๘.

ประกอบอาชีพอันไม่พึงประสงค์ เด็กที่ครอบครัวยังมีปัญหาสุขภาพจิต เด็กที่ครอบครัวยังมีปัญหาโรคเรื้อน โรคเอดส์ ฯลฯ

๓. เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษาอันเนื่องมาจาก ปัญหาทางการเงิน ได้แก่ เด็กที่เป็น บุตรหลานของผู้ได้รับภัย ผู้อพยพลี้ภัยชายแดน บุตรหลานของผู้ที่มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ

๔. เด็กยากจนที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะทางและปัญญาเป็นเลิศ การศึกษาสงเคราะห์ เป็นการศึกษาก่อตั้งขึ้นเพื่อเติมเต็มให้กับการศึกษา

อีกลักษณะของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งช่วยในการบริหารทางการศึกษาแก่ปวงชนของ กระทรวงศึกษาธิการ มีความครอบคลุมและสามารถสนองความต้องการของประชาชนทุกกลุ่มได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม โดยมุ่งพัฒนาเด็กขาดโอกาสทางการศึกษาให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการดำรงชีพ มีความคิดสร้างสรรค์ มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่ถูกต้องดีงาม มีเจตนาที่ดีต่อครอบครัวสังคมและประเทศชาติมีความรักความเข้าใจและยอมรับความต้องการสิทธิและบทบาทของตนเองและผู้อื่นมีความซาบซึ้งรักใคร่เข้าใจรักใคร่รักษามรดกและเอกลักษณ์ของชาติด้วยการมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์และพัฒนากิจกรรม ด้านศิลปวัฒนธรรม ธรรมและขนบธรรมเนียม ประเพณีไทยตลอดถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นพลเมืองไทยที่มีความรับผิดชอบและสามารถปฏิบัติตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขสามารถเป็นสื่อกลางระหว่างรัฐบาลกับชุมชนและกลับไปเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งและเจริญก้าวหน้าได้ตามอัตราภาพ^{๒๖}

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษาหรือสถาบันการศึกษาอื่นนอกจากการสาธารณะศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษาหรือกระบวนการสงเคราะห์ ปวงชนทั้งก่อนวัยเรียนและในวัยเรียนให้ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องในเรื่องต่าง ๆ ตามสมควร การศึกษาสงเคราะห์นั้นเป็นการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนทั่วไป ปัจจุบันดำเนินการดังนี้

๑. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้นักเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนในโรงเรียนสามัญแบ่งเป็นระดับชั้นคือชั้นเตรียม รับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๑-๓ ขั้นต้น รับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ ขั้นกลาง รับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๑-๓ ขั้นสูง รับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ หลักสูตรการสอนจะมี ๒ ประเภทคือ ประเภทที่ ๑ วิชาบังคับได้แก่วิชาประวัติพระพุทธศาสนาวิชาธรรมะและวิชาศาสนพิธีประเภทที่ ๒ วิชาเลือกแต่ละโรงเรียนจะเลือกตามความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและความพร้อมของโรงเรียน

^{๒๖} กองการศึกษาสงเคราะห์, ระเบียบการรับเด็กเข้าเรียนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์, (กรุงเทพมหานคร : กรมสามัญศึกษา, ๒๕๔๑), หน้า ๕.

๒. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ภายในวัด เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกอบรมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามให้แก่เด็ก ตลอดจนเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ส่งเสริมให้พระภิกษุได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเพิ่มขึ้น และเป็นศูนย์ประสานความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชาวบ้าน

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจนเจือ หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจนเจือการศึกษาอื่นนอกการศาสนาศึกษาหรือสถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียนคณะสงฆ์ได้กำหนดการศึกษาสงเคราะห์เป็นกิจการอันหนึ่งของคณะ สงฆ์ การศึกษาสงเคราะห์นั้นว่าโดยลักษณะควรแยกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. การศึกษานอกเหนือจากการศาสนาที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อการสงเคราะห์ ประชาชนหรือพระภิกษุสามเณร

๒. การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษาสถาบันการศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษา

การศึกษาสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ดำเนินการในลักษณะนี้เป็นการจัดการศึกษาซึ่งแบ่งได้เป็น ๔ ประเภท คือ

๑. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตาม พระราชประสงค์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระภิกษุในพระศาสนาได้จัดการศึกษา ตามหลักสูตรของ กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชนของชาติ และพระภิกษุสามเณรส่วนหนึ่งเป็นเหตุ ให้เด็กและเยาวชนได้เข้าใกล้วัดและได้ศึกษาหลักธรรมทางศาสนา

๒. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระสงฆ์ให้การศึกษ อบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน เป็นโอกาสให้พระสงฆ์ได้ ใช้วิชาการศาสนาเพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติด้วยหลักธรรมของพระศาสนา

๓. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด มีความมุ่งหมายให้วัดได้ช่วยอบรมบ่มนิสัยเด็กก่อนวัย เรียน เพื่อปลูกฝังคุณธรรม และศีลธรรมแต่ยังเด็ก ทั้งเป็นการให้โอกาสวัดและพระสงฆ์ได้ร่วมพัฒนา ทรัพยากรบุคคลของชาติแต่วัยเด็ก

๔. โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณรศึกษา เล่าเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ แผนกสามัญศึกษาและมีการศึกษาวิชาพระปริยัติ ธรรมหมวดภาษาบาลี หมวดพระธรรมวินัย และศาสนปฏิบัติอีกส่วนหนึ่ง โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษามีการจัดตั้งขึ้นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ.๒๕๓๗ และอยู่ในสังกัดกรมการศาสนา ขณะนี้มีวัดต่าง ๆ จำนวนมากจัดตั้ง แต่โดยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา แต่ยังมีได้จัดเป็นการศาสนาศึกษาหรือการศึกษา สงเคราะห์โดยรูปการนั้นน่าจะจัดเป็น “การศึกษาสงเคราะห์” มากกว่า เพราะเป็นการศึกษาเพื่อ สงเคราะห์พระภิกษุสามเณรให้มีการศึกษาเล่าเรียนวิชาสามัญศึกษา ทั้งผู้เรียนและผู้สอนก็เน้นหนัก

ทางวิชาสามัญศึกษาการจัดการศึกษาและการจัดการอบรมทั้ง ๔ ประเภtdังกล่าวนี้นับเป็นงานที่พระสงฆ์มีโอกาสช่วยพัฒนาชาติบ้านเมืองโดยแท้^{๒๗}

สรุปได้ว่า การศึกษาสงเคราะห์ คือ การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล หรืออุดหนุน จนเจือช่วยเหลือด้านการศึกษานอกจากการศาสนศึกษา หรือสถาบันอื่น หรือบุคคลอื่นผู้กำลังศึกษาเล่าเรียน คณะสงฆ์ได้กำหนดภารกิจของการศึกษาสงเคราะห์โดยแยกออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ (๑) การศึกษานอกเหนือจากการศาสนศึกษาที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อการสงเคราะห์ประชาชนหรือพระภิกษุสามเณร และ (๒) การสงเคราะห์เกื้อกูลการศึกษาแก่สถาบันการศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษา ภาระของงานด้านการศึกษาสงเคราะห์ ที่พระสงฆ์ได้ดำเนินการในปัจจุบัน การศึกษาสงเคราะห์ จึงเป็นภารกิจหนึ่งในการพระศาสนาที่ผู้ปกครองคณะสงฆ์ต้องดำเนินการบริหารจัดการให้เป็นไปด้วยดี

ตารางที่ ๒.๓ ความหมายของการศึกษาสงเคราะห์

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปยุโธ)	ภาระของงานด้านการศึกษาสงเคราะห์ ที่พระสงฆ์ได้ดำเนินการในปัจจุบัน ว่ามีอยู่ ๔ ลักษณะ ได้แก่ ๑) โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาและโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ ๒) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ๓) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ๔) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
กนก แสนประเสริฐ	๑) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยดีงาม ๒) ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร ๓) ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ๔) รักษาหลักธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา ๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น

^{๒๗} กองการศึกษาสงเคราะห์, ระเบียบการรับเด็กเข้าเรียนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์, (กรุงเทพมหานคร : กรมสามัญศึกษา, ๒๕๔๑), หน้า ๔๘-๔๙.

ตารางที่ ๒.๓ ความหมายของการศึกษาสงเคราะห์ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
กรมการศาสนา	พระสังฆาธิการโดยเฉพาะเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาสจะต้องบำรุงรักษาจัดการวัดและสมบัติของวัดให้เป็นไปโดยเรียบร้อยปกครอง และสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่พำนักอยู่ในวัดปฏิบัติตาม พระธรรมวินัย
กองการศึกษาสงเคราะห์	การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การให้การสงเคราะห์ด้านการฝึกฝนอบรมแก่ประชาชนโดยเป็นการจัดการศึกษาที่วัดคณะสงฆ์ดำเนินการขึ้นเพื่อสนองต่อนโยบายของภาครัฐในอันที่จะส่งเสริมให้ประชาชนเยาวชนได้รับการศึกษา
กองการศึกษาสงเคราะห์	กระทรวงศึกษาธิการ มีความครอบคลุมและสามารถสนองความต้องการของประชาชนทุกกลุ่มได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม โดยมุ่งพัฒนาเด็กขาดโอกาสทางการศึกษาให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการดำรงชีพ มีความคิดสร้างสรรค์ มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่ถูกต้องดีงาม

๒.๒.๒ หลักการจัดการศึกษาสงเคราะห์เชิงพุทธ

หลักการศึกษาสงเคราะห์เป็นภารกิจด้านการดำเนินการจัดการศึกษาที่เน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นพลเมืองที่มีความรู้คู่คุณธรรมของประเทศโดยมีความมุ่งหมาย ๔ ลักษณะคือ

๑. การจัดการศึกษาเป็นโรงเรียนตามแผนการศึกษาแห่งชาติโดยมุ่งให้พระภิกษุสามเณรนักเรียนได้ศึกษาเพื่อชีวิตและสังคมได้แก่โรงเรียนราษฎร์การกุศลของวัดศูนย์การเรียนรู้ศีลธรรมในวัด (ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เดิมหรือวันหยุดอื่น ๆ) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยสงฆ์

๒. การสงเคราะห์ให้เด็กและประชาชนได้รับการศึกษา ในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ เช่น การเป็นผู้นำในการตั้งโรงเรียนในชนบทที่ตั้งในวัด การให้สร้างสถานศึกษาในบริเวณวัด การให้ใช้หรือให้เช่าที่ดินวัดหรือที่ธรณสงฆ์ ในการสร้างสถานศึกษาของรัฐหรือท้องถิ่น การเป็นผู้อุปการะโรงเรียนต่าง ๆ การให้ความอุปถัมภ์แก่เด็กวัด

๓. การสอนศีลธรรม แก่นักเรียน นักศึกษาในระบบโรงเรียน ตามแผนการศึกษาชาติ เช่น การสอนธรรมศึกษา การสอนศีลธรรมหน่วยงานพระธรรมทูต และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในการเผยแพร่ศีลธรรมในโรงเรียนและสถานศึกษาต่าง ๆ

๔. การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษาสถาบันการศึกษา หรือบุคลากรทางการศึกษา เช่น มอบทุนการศึกษามอบอุปกรณ์การศึกษา ฯลฯ

ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่พระภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาส ได้บริจาคทุนทรัพย์ส่วนตัวเพื่อการศึกษาแก่เด็กในระบบโรงเรียนของรัฐหรือของเอกชน หรือสร้าง หรือซ่อมแซมอาคารสถานศึกษา หรือการดำเนินการใด ๆ ของพระภิกษุที่มีความสามารถ โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยที่เป็นไปเพื่อการส่งเสริมการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียน จัดว่าเป็นภารกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์ทั้งสิ้น^{๒๘}

การจัดการศึกษาสงเคราะห์ เป็นการจัดการศึกษาที่มีเป้าหมายหลักเพื่อช่วยเหลือคุ้มครอง และพิทักษ์สิทธิของเด็กด้อยโอกาส ให้มีโอกาสดำเนินการศึกษา การพัฒนาตนเอง การพัฒนาทักษะในการดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ทั้งทางด้านสุขภาพอนามัยด้านอาชีพ ด้านความรู้ด้านกฎหมายด้านคุณธรรม ศีลธรรม และจริยธรรมรวมทั้งค่านิยมหลักของคนไทย ๑๒ ประการ ได้ทัดเทียมกับเด็กทั่วไป และสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข มีคุณค่าและศักดิ์ศรีสามารถที่จะให้ความร่วมมือในการพัฒนาประเทศได้จากการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียน การศึกษาสงเคราะห์ที่ผ่านมามีผลสำเร็จเกิดขึ้นทั้งเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และประสิทธิผล^{๒๙}

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๔๕ ระบุว่า วัดสามารถจัดการศึกษาได้โดยถือหลักการว่า “การศึกษาคือการเรียนรู้ตลอดชีวิต”^{๓๐} โดยการผสมผสานระหว่างระบบการศึกษาทั้ง ๓ ระบบคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตาม

^{๒๘} กองการศึกษาสงเคราะห์, ระเบียบการรับเด็กเข้าเรียนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์, (กรุงเทพมหานคร : กรมสามัญศึกษา, ๒๕๔๑), หน้า ๘.

^{๒๙} สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, แผนพัฒนาการจัดการศึกษาสงเคราะห์ ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔), (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๖๐), หน้า ๗.

^{๓๐} พระธรรมปัญญาภรณ์และพระมหาทองดี ปญญาวชิโร, การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี, (กรุงเทพมหานคร : อารการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๙๙-๑๐๐.

อัยยาศัย ด้วยรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ ตามหลักการที่ว่า “ความมีเอกภาพทางด้านนโยบายและความหลากหลายในทางปฏิบัติ” คือ

๑. การจัดการศึกษาเพื่อสร้างศาสนทายาท เป็นการศึกษาเพื่อสืบสานและจรรโลงพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหน้าที่ของวัดจะต้องดำเนินการ คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมและบาลี การศึกษาอภิธรรม การศึกษาอบรมวิปัสสนากรรมฐาน เป็นต้น

๒. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาระดับอุดมศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์คือ โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัด โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา มหาวิทยาลัยสงฆ์ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ ศูนย์ศึกษาพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์ฝึกวิชาชีพ และศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นต้น

๓. การส่งเสริมการศึกษาอบรมแก่เยาวชนของชาติ คือ การให้ทุนเพื่อส่งเสริมการศึกษาของเด็ก การให้ที่พักอาศัยแก่เด็กที่กำลังศึกษาเล่าเรียน การอบรมระยะสั้นแก่ประชาชนทั่วไป เช่น บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน การอุปสมบท จัดโครงการค่ายพุทธบุตรและค่ายพุทธธรรม เป็นต้น

ในการดำเนินการของวัดตั้งที่กล่าวมาผู้วิจัยแบ่งออกได้เป็น ๒ ระดับ คือ การจัดการศึกษาระดับต้น และการจัดการศึกษาระดับสูง มีรายละเอียด ดังนี้

๑. การศึกษาระดับต้นการศึกษาระดับต้น หมายถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่เกินจำนวน ๑๕ ปีตามมาตรฐานที่รัฐกำหนด โดยสามารถแบ่งออกเป็น ๕ ประเภท คือ

๑.๑ การจัดการศึกษาสงเคราะห์ด้วยการสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญเป็นโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ปี พ.ศ. ๒๕๓๗ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งมีหลักสูตรวิชาสามัญเป็นหลัก โดยมีวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา เช่น หมวดพระธรรมวินัย หมวดภาษาบาลี และหมวดศาสนปฏิบัติ เป็นพื้นฐาน

๑.๒ การจัดการศึกษาสงเคราะห์ด้วยการสร้างโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เดิมใช้ชื่อว่าโรงเรียนราษฎร์ของวัด เป็นโรงเรียนที่ทางวัดหรือมูลนิธิของวัดได้จัดตั้งขึ้น ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะได้ช่วยเหลือประชาชนต่อมาได้อินย้ายมาเป็นโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๓๒ มีหลายระดับตั้งแต่ระดับอนุบาล ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาต้นและปลาย โดยอยู่ในสังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ปัจจุบันมีการเปิดให้นักเรียนทั้งหญิงและชายเข้าศึกษาตลอดถึงพระภิกษุสามเณรด้วย

๑.๓ การจัดการศึกษาสงเคราะห์ด้วยการสร้างโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ เป็นโรงเรียนที่จัดตั้งตามพระราชประสงค์และอยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์ โดยสังกัด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ปัจจุบันมีเปิดการเรียนการสอนในจำนวนที่จำกัดอยู่ไม่กี่แห่งในประเทศไทย

๑.๔ การจัดการศึกษาสงเคราะห์ด้วยการสร้างศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) เป็นการนำแนวคิดการจัดตั้งมาจากประเทศศรีลังกา ว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๓๔ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปลูกจิตสำนึกทางด้านศีลธรรม ประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงามให้กับประชาชนทั่วไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนของประเทศ โดยเปิดทำการเรียนการสอนเฉพาะวันอาทิตย์เท่านั้น ปัจจุบันทางภาครัฐได้มีนโยบายให้เกิดขึ้นตำบลละ ๑ ศูนย์ ทั้งนี้ในส่วนภูมิภาคเป็นความรับผิดชอบของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพื่อกำกับดูแล

๑.๕ การจัดการศึกษาสงเคราะห์ด้วยการสร้างโรงเรียนอบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด พ.ศ. ๒๕๓๗ โดยมีวัตถุประสงค์ในการอบรมเด็กเล็กก่อนวัยเรียน ปัจจุบันขึ้นอยู่กับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นดำเนินการบริหารจัดการ แต่โดยมากยังใช้สถานที่วัดอยู่

๒. การศึกษาระดับสูง

การศึกษาระดับสูง หมายถึงการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยสงฆ์ ปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงฆ์มีจำนวน ๒ มหาวิทยาลัย คือมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีรายละเอียด ดังนี้

๒.๑ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สถาปนาขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๓ โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เดิมให้ชื่อว่ามหาธาตุวิทยาลัย และมีพระบรมราชโองการเปลี่ยนนามใหม่ว่า มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๙ ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี จนถึงปริญญาเอกทางด้านพุทธศาสนาเป็นหลัก มี ๑๐ วิทยาเขต ๑๑ วิทยาลัยสงฆ์ ๒๘ ห้องเรียน ๓ หน่วยวิทยบริการกระจายครอบคลุมแทบทุกจังหวัดของประเทศ และสถาบันสมทบ ๕ แห่งที่กระจายอยู่ในประเทศต่าง ๆ ทั้งเอเชียและยุโรป โดยมีพุทธศาสนาเชิงรุกที่สำคัญ คือ การจัดงานพุทธศาสนสัมพันธ์โลก การจัดงานวิสาขบูชาโลก การจัดวิทยาลัยนานาชาติ โครงการพระธรรมทูตสายต่างประเทศ โครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โครงการธรรมจาริกสู่พื้นที่สูง โครงการสถานีวิทย์โทรทัศน์ เป็นต้น

๒.๒ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สถาปนาขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๖ โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ปัจจุบันได้จัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรีจนถึงปริญญาเอกทางด้านพุทธศาสนาเป็นหลัก มี ๗ วิทยาเขต ๓ วิทยาลัย และ ๑๒ ศูนย์ การศึกษากระจายครอบคลุมทุกภาคของประเทศ

โดยมีพุทธศาสนาเชิงรุกที่สำคัญ คือ โครงการพระธรรมทูตสายต่างประเทศ โครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โครงการสถานีวิทย์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษาสงเคราะห์ยังได้รับการสนับสนุนจากพระสงฆ์และองค์กรทางพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ เช่น อุปกรณ์การศึกษา การตั้งทุนการศึกษาแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา เพื่อเป็นการช่วยพัฒนาทางการศึกษาสงเคราะห์ทั้งที่เป็นงานของคณะสงฆ์และเป็นงานของรัฐ^{๓๑}

สรุปได้ว่า งานด้านการศึกษาสงเคราะห์นี้ การเผยแผ่เชิงรุกด้วยการศึกษาสงเคราะห์ เป็นการทำให้พระพุทธศาสนาครองความเป็นเสียงข้างมากในประเทศมาได้อย่างยาวนาน พระสงฆ์ในอดีตได้ทำการเผยแผ่เชิงรุกด้วยการทำหน้าที่เป็นครูสอนเด็กและเยาวชน วัดในอดีตทำหน้าที่เป็นโรงเรียน พระสงฆ์ไม่ได้สอนแต่วิชาพระพุทธศาสนาเท่านั้นยังได้สอนวิชาต่าง ๆ อีกมาก^{๓๒} ประชาชนเป็นศิษย์จึงเคารพเชื่อฟังพระสงฆ์ ดังนั้นจึงเรียกการที่พระสงฆ์สอนในโรงเรียนว่า การศึกษาสงเคราะห์และเรียกการสอนพระปริยัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณรว่า ศาสนศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอดีตใช้การศึกษาสงเคราะห์เป็นตัวนำ นับว่าเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการนำพุทธศาสนาเข้าหาประชาชนที่ได้ผลยิ่ง

ตารางที่ ๒.๔ หลักการจัดการศึกษาสงเคราะห์เชิงพุทธ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
กองการศึกษาสงเคราะห์	หลักการศึกษาสงเคราะห์เป็นภารกิจด้านการดำเนินการจัดการศึกษาที่เน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นพลเมืองที่มีความรู้คู่คุณธรรมของประเทศ

^{๓๑} พระครูโสภณปริยัติสุธี, พุทธศาสนาเชิงรุกด้านการศึกษาสงเคราะห์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา <https://www.gotoknow.org/posts/475385>. [๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๖].

^{๓๒} พระธรรมโกศาจารย์-ประยูร ธมฺมจิตฺโต, พุทธวิธีบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๑-๑๕.

ตารางที่ ๒.๔ หลักการจัดการศึกษาสงเคราะห์เชิงพุทธ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	การจัดการศึกษาสงเคราะห์ เป็นการจัดการศึกษาที่มีเป้าหมายหลักเพื่อช่วยเหลือคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของเด็กด้อยโอกาส ให้มีโอกาสได้รับการศึกษา การพัฒนาตนเอง การพัฒนาทักษะในการดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ ทั้งทางด้านสุขภาพอนามัยด้านอาชีพ ด้านความรู้ด้านกฎหมายด้านคุณธรรม ศีลธรรม และจริยธรรมรวมทั้งค่านิยมหลักของคนไทย
พระธรรมปัญญาภรณ์และพระมหาทองดี ปญญาชีโร	พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.๒๕๔๕ ระบุว่า วัดสามารถจัดการศึกษาได้โดยถือหลักการว่า “การศึกษา คือการเรียนรู้ตลอดชีวิต”
พระครูโสภณปริยัติสุธี, รศ.ดร.	การจัดการศึกษาสงเคราะห์ยังได้รับการสนับสนุนจากพระสงฆ์และองค์กรทางพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ เช่น อุปกรณ์การศึกษา การตั้งทุนการศึกษาแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา เพื่อเป็นการช่วยพัฒนาทางการศึกษาสงเคราะห์ ทั้งที่เป็นงานของคณะสงฆ์และเป็นงานของรัฐ
พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)	การเผยแพร่เชิงรุกด้วยการศึกษาสงเคราะห์ เป็นการทำให้พระพุทธศาสนาครองความเป็นเสียข้างมากในประเทศมาได้อย่างยาวนาน พระสงฆ์ในอดีตได้ทำการเผยแพร่เชิงรุกด้วยการทำหน้าที่เป็นครูสอนเด็กและเยาวชน วัดในอดีตทำหน้าที่เป็นโรงเรียน พระสงฆ์ไม่ได้สอนแต่วิชา พระพุทธศาสนาเท่านั้นยังได้สอนวิชาต่าง ๆ อีกมาก

๒.๒.๓ บทบาทของพระสงฆ์กับการศึกษาสงเคราะห์

วัดและพระสงฆ์ มีบทบาทสำคัญแก่ประชาชนและสังคมมาตลอดไม่ว่าจะเป็นแหล่งให้การศึกษาก่อนอาชีว การรักษาโรค การพิจารณาตัดสินความ การให้คำแนะนำสั่งสอนและปรึกษา สร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ รวมทั้งกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่รวมอยู่ในวัด ต่อมาบทบาทดังกล่าวได้ลดน้อยลงตามสภาพความเจริญและการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง มีการแบ่งความรับผิดชอบกิจกรรมบางอย่างที่วัดเคยมีบทบาทออกไป เช่น การศึกษา การรักษาพยาบาล ประกอบกับวิถีชีวิตของประชาชนที่รับเอาอารยธรรมทางตะวันตกมากขึ้น^{๓๓}

พระสงฆ์เป็นกลุ่มคนที่บทบาทสำคัญทางด้านการศึกษานับมาแต่โบราณกาล โดยเฉพาะในส่วนของการพัฒนาการศึกษาด้านธรรม และต่อมายังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาการศึกษาครอบคลุมไปจนถึงการศึกษาในระดับโรงเรียน ที่ขยายโอกาสให้กับชุมชนโดยรอบที่เรียกว่า บวร คือ บ้าน วัด และโรงเรียน จึงเห็นได้ว่า บ้านมีความเชื่อมโยงกับวัด และโรงเรียน โดยที่วัดเป็นจุดศูนย์กลางของการศึกษา จะเห็นได้ว่า พระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อการมีอยู่ของชุมชนในสังคมไทยไม่ว่าจะเป็นชุมชนในเชิงเครือญาติ และชุมชนแห่งการศึกษาเรียนรู้ ซึ่งพระสงฆ์ถือได้ว่าเป็นผู้นำในการเรียนรู้สำหรับชุมชนเป็นเวลานาน^{๓๔}

พระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ที่อยู่ในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่วัด ตำบล อำเภอ จังหวัดรวมถึงเขตการปกครองในระดับภาค คณะหน นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ในการเผยแผ่ สาธารณูปการ และการจัดการในวัด และบริหารจัดการพระสงฆ์ ได้ปกครองเพื่อให้ชุมชนสามารถอยู่ด้วยกันได้อย่างสงบ ร่มเย็นและเป็นสุข อันประกอบด้วยสันติภาพ อันเป็นเป้าหมายในเชิงอุดมการณ์ของพระพุทธศาสนา

การศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งที่น่าสนใจอารยะประเทศทั้งหลายได้นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ในประเทศของตนเองอย่างแพร่หลาย เนื่องจากว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพประการหนึ่งซึ่งสามารถนำมาใช้ในการพัฒนามนุษย์ให้มีความเจริญงอกงามได้ทั้งทางด้านกายภาพ ทางด้านสังคม ทางด้านจิตใจ และทางด้านสติปัญญาสำหรับทางด้านกายภาพนั้น การศึกษาเป็นเครื่องมือทำให้มนุษย์รู้จักวิธีการพัฒนาสุขภาพร่างกายของตนทั้งทางด้านสุขอนามัย ตลอดจนทั้งการพัฒนาให้รู้จักติดต่อกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้ง ๕ ด้วยดี และปฏิบัติ

^{๓๓} พระศรีธรรมาภรณ์ ภาทมนกโล (ชนะบุญ) และคณะ, “การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม ๖ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย”, *Journal of Modern Learning Development*, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๔ (กรกฎาคม - สิงหาคม ๒๕๖๔), หน้า ๒๑๕.

^{๓๔} พระครูอุทัยพัฒนโกศล (ฉลอง กุสโล), “บทบาทคณะสงฆ์กับการศึกษา”, *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ (พฤศจิกายน - ธันวาคม, ๒๕๕๙) : ๑๒๑.

ต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณมิให้เกิดโทษ เป็นต้น ทางด้านสังคมนั้น การศึกษาเป็นเครื่องมือทำให้มนุษย์รู้จักวิธีการพัฒนาความประพฤติทำให้มนุษย์เป็นผู้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่ละเมิดกฎกติกาที่ทีมงานของสังคมไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหายทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นหน้าที่หลักของพระสงฆ์ ในพระพุทธศาสนา ได้แก่การศึกษาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาแล้วปฏิบัติตาม พร้อมทั้งนำหลักคำสอนมาเผยแผ่แก่ประชาชน สำหรับพระสงฆ์ไทย มีหน้าที่และบทบาทที่ต้องรับผิดชอบได้รับการแต่งตั้งโดยตรงและเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ^{๓๕} ดังนี้

๑. ด้านการปกครอง ได้แก่ งานด้านการบริหารพระภิกษุสามเณร ซึ่งพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถจะได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะต่าง ๆ ตำแหน่งสังฆราช เป็นตำแหน่งสูงสุด รองลงมาได้แก่เจ้าคณะหน เจ้าคณะภาคเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และเลขานุการแต่ละเจ้าคณะ เป็นตำแหน่งสุดท้าย, มหาเถรสมาคม ถือว่าเป็นองค์กรปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ทั้งสองนิกาย

๒. ด้านการจัดการศึกษา แก่พระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไป ได้แก่งานบริหารและ เป็นอาจารย์สอนตามสถาบันการศึกษาของสงฆ์ที่มีอยู่ ได้แก่มหาวิทยาลัยสงฆ์ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี และแผนกสามัญศึกษา (ม.๑-ม.๖)

๓. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่การสอน การอบรม การแสดงธรรม การปาฐกถาธรรม และการเขียนตำรา และการปฏิบัติธรรม โดยเผยแผ่ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่นวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

๔. ด้านงานสาธารณูปการภายในวัด หมายถึง การเป็นผู้ดูแลการสร้างวัดวาอาราม และรักษาบูรณะซ่อมแซม

๕. ด้านงานสาธารณะสงเคราะห์ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์แก่สังคมต่าง ๆ เช่น การจัดการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส การต่อต้านยาเสพติด การบริจาคเงินทุนแก่หน่วยงานต่าง ๆ และการส่งเสริมวิชาชีพต่าง ๆ เป็นต้น

๖. งานการศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ ตั้งทุน-เพิ่มทุน-แจกทุนการศึกษา

บทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบันที่ปรากฏในสังคมไทย พระสงฆ์ไทยมีบทบาทที่ได้ปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมไทย ได้แก่ ๑) การจัดการศึกษาแก่ชาวบ้าน (ทั้งมหาวิทยาลัยและระดับมัธยมศึกษา ตลอดจนเด็กเล็ก) ๒)การเป็นครูผู้สอนตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ๓) การช่วยเหลือสังคมด้านการบริจาคทุนทรัพย์แก่หน่วยงานต่าง ๆ ๔) การช่วยเหลือด้านการรักษาโรคพยาบาลแก่ผู้ยากจน ๕) การเป็นผู้นำชุมชนในการพัฒนาชุมชน ๖) การเป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหาเสพติด ๗)

^{๓๕} พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), การศึกษา : เครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ ๔ , (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ๒๕๓๖), หน้า ๗๐ - ๗๑.

การช่วยเหลือด้านการสร้างสถานที่ราชการ ๘) การเผยแพร่หลักธรรมผ่านสื่อวิทยุ โทรทัศน์ โดยการเป็นผู้แสดงธรรม ปาฐกถาธรรม และการประพฤติปฏิบัติธรรม ฯ

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินการช่วยเหลือให้เด็กและประชาชนได้ศึกษาวิชาการและวิชาชีพ ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนของฝ่ายราชอาณาจักร เพื่อให้คนไทยที่เป็นพุทธศาสนิกชน ทุกคนสามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข และเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศ^{๓๖}จากแนวคิดเบื้องต้นแสดงให้เห็นว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในยุควิถีชีวิตใหม่ผู้บริหารวัดซึ่งเป็นเจ้าอาวาสต้องปฏิบัติตามการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในการช่วยเหลือเกื้อกูลส่งเสริมการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งในยุควิถีชีวิตใหม่ต้องสนับสนุนในเรื่องสื่อและเทคโนโลยีในการเรียนการสอนประกอบการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนด้วยหลักพรหมวิหาร ซึ่งเป็นหลักธรรมของพรหมหรือของท่านผู้เป็นใหญ่ พรหมวิหารเป็นหลักธรรมสำหรับทุกคน เป็นหลักธรรมประจำใจที่จะช่วยให้เราดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์ หลักธรรมนี้ได้แก่^{๓๗}

๑) เมตตา ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข ความสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา ความสุขเกิดขึ้นได้ทั้งกายและใจ เช่น ความสุขเกิดจากการมีทรัพย์ ความสุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์เพื่อการบริโภค ความสุขเกิดจากการไม่เป็นหนี้ และความสุขเกิดจากการทำงานที่ปราศจากโทษ เป็นต้น

๒) กรุณาความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ความทุกข์ คือ สิ่งที่เข้ามาเบียดเบียนให้เกิดความไม่สบายกายไม่สบายใจ

๓) มุทิตา ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี คำว่า "ดี" ในที่นี้ หมายถึง การมีความสุขหรือมีความเจริญก้าวหน้า ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีจึงหมายถึง ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ไม่มีจิตใริชยา เราต้องหมั่นฝึกหัดตนให้เป็นคนที่มีมุทิตา เพราะจะสร้างไมตรีและผูกมิตรกับผู้อื่นได้ง่ายและลึกซึ้ง

๔) อุเบกขา การรู้จักวางเฉย หมายถึง การวางใจเป็นกลางเพราะพิจารณาเห็นว่า ใครทำดี ย่อมได้ดี ใครทำชั่วย่อมได้ชั่ว ตามกฎแห่งกรรม คือ ใครทำสิ่งใดไว้สิ่งนั้นย่อมตอบสนองคืนบุคคลผู้กระทำ เมื่อเราเห็นใครได้รับผลกรรมในทางที่เป็นโทษเราก็ไม่ควรดีใจหรือคิดซ้ำเติมเขาในเรื่องที่เกิดขึ้น เราควรมีความปรารถนาดี คือพยายามช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ในลักษณะที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ๔ อย่างนี้ เป็นเครื่องอยู่ของท่านผู้ใหญ่

^{๓๖} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามกุฎมหาราช , คู่มือวิทยากรอบรมพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส, (กรุงเทพมหานคร : อาทรการพิมพ์, ๒๕๔๐).

^{๓๗} อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๓๔๑/๓๖๙.

สรุปได้ว่า พระสงฆ์เป็นกลุ่มคนที่บทบาทสำคัญทางด้านการศึกษานับมาแต่โบราณกาล โดยเฉพาะในส่วนของการพัฒนาการศึกษาด้านธรรม และต่อมายังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาการศึกษาครอบคลุมไปจนถึงการศึกษาในระดับโรงเรียน ที่ขยายโอกาสให้กับชุมชนโดยรอบที่เรียกว่า บวร คือ บ้าน วัด และโรงเรียน การศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งที่น่าสนใจอารยะประเทศทั้งหลายได้นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ในประเทศของตนเองอย่างแพร่หลาย ด้านการศึกษาสงเคราะห์ คือ การดำเนินการช่วยเหลือให้เด็กและประชาชนได้ศึกษาวิชาการและวิชาชีพ ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนของฝ่ายราชอาณาจักร เพื่อให้คนไทยที่เป็นพุทธศาสนิกชน ทุกคนสามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข และเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศปัจจุบันที่ปรากฏในสังคมไทย พระสงฆ์ไทยมีบทบาทที่ได้ปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมไทย

ตารางที่ ๒.๕ บทบาทของพระสงฆ์กับการศึกษาสงเคราะห์

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระศรีธรรมาภรณ์ ภาทมนฺตโล (ขณะบุญ) และคณะ	วัดและพระสงฆ์ มีบทบาทสำคัญแก่ประชาชน และสังคมมาตลอดไม่ว่าจะเป็นแหล่งให้การศึกษาศาสนา การศึกษาวิชาชีพ การรักษาโรค การพิจารณาตัดสินความ การให้คำแนะนำสั่งสอนและปรึกษา สร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ
พระครูอุทัยพัฒนโกศล (ฉลอง กุสโล)	พระสงฆ์เป็นกลุ่มคนที่บทบาทสำคัญทางด้านการศึกษานับมาแต่โบราณกาล โดยเฉพาะในส่วนของการพัฒนาการศึกษาด้านธรรม และต่อมายังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาการศึกษาครอบคลุมไปจนถึงการศึกษาในระดับโรงเรียน ที่ขยายโอกาสให้กับชุมชนโดยรอบที่เรียกว่า บวร คือ บ้าน วัด และโรงเรียน
พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต)	หน้าที่หลักของพระ สงฆ์ ในพระพุทธศาสนา ได้แก่การศึกษาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา แล้วปฏิบัติตาม พร้อมทั้งนำหลักคำสอนมาเผยแพร่แก่ประชาชน

ตารางที่ ๒.๕ บทบาทของพระสงฆ์กับการศึกษาสงเคราะห์ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์	การศึกษาสงเคราะห์ในยุควิถีชีวิตใหม่ผู้บริหารวัดซึ่งเป็นเจ้าอาวาสต้องปฏิบัติตามการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในการช่วยเหลือเกื้อกูลส่งเสริมการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งในยุควิถีใหม่ต้องสนับสนุนในเรื่องสื่อและเทคโนโลยีในการเรียนการสอน ประกอบการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน
อภ.วิ. (ไทย) ๓๕/๓๔๑/๓๖๙.	หลักพรหมวิหาร ซึ่งเป็นหลักธรรมของพรหมหรือของท่านผู้เป็นใหญ่ พรหมวิหารเป็นหลักธรรมสำหรับทุกคน หลักธรรมนี้ได้แก่ ๑) เมตตา ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข ๒) กรุณาความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ๓) มุทิตา ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี ๔) อุเบกขา การรู้จักวางเฉย

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ

จากการประมวลแนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ จากนักวิชาการหลายท่าน ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ ดังต่อไปนี้

๒.๓.๑ ความหมายและความสำคัญของพระสังฆาธิการ

พระสังฆาธิการเป็นคำรวมตำแหน่งพระภิกษุผู้ปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ เริ่มใช้มาแต่ พ.ศ.๒๕๐๖ จนถึงปัจจุบัน โดยมีกฎหมายตราสามัคคี ฉบับที่ ๕ (พ.ศ.๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ กำหนดนามเป็นครั้งแรก โดยเปลี่ยนคำว่า "พระคณาธิการ" มาเป็น "พระสังฆาธิการ" ให้สอดคล้องกับลักษณะการดำเนินกิจการคณะสงฆ์ รวมคำว่า "พระ" "สังฆ" และ "อธิการ" เป็น "พระสังฆาธิการ" แปลตามรูปศัพท์ว่า "พระภิกษุผู้ทำงานโดยสหัชชาตในทางคณะสงฆ์"

"พระภิกษุผู้ทำงานคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่ง" ซึ่งในแม่บทท่านบัญญัติว่า หมายถึง "พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์" มีตำแหน่งดังนี้^{๓๘}

- ๑) เจ้าคณะใหญ่
- ๒) เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค
- ๓) เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด
- ๔) เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ
- ๕) เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล
- ๖) เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส

ผู้ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการดังกล่าว จะมีอำนาจเต็มตามกฎหมายคณะสงฆ์ กฎ มติ คำสั่งของมหาเถรสมาคมครอบคลุมงานทุกส่วนในเขตปกครองหรือในวัด พระสังฆาธิการจึงมีลักษณะความเป็นผู้นำ ในการพัฒนาพระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ที่อยู่ในวัด ในหมู่บ้าน และในชุมชน โดยใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนา

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการ จึงหมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ นับตั้งแต่ตำแหน่งเจ้าคณะภาคลงมาจนถึงตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าอาวาส มีหน้าที่ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของมหาเถรสมาคม และพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช

ความสำคัญของพระสังฆาธิการ

พระสังฆาธิการเป็นผู้ปกครองดูแลคณะสงฆ์ในเขตปกครองและวัดให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช มีหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ จัดการและพัฒนา การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและ การสาธารณสงเคราะห์ให้เป็นไปด้วยดี พระสังฆาธิการจึงมีความสำคัญในการดูแลพระภิกษุ สามเณร ดูแลวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ให้พระภิกษุ สามเณร มีจริยวัตรตรงตาม ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักพระธรรมวินัย นับว่าพระสังฆาธิการเป็นผู้จรรโลงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน ดูแลความประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุ สามเณร มิให้ออกนอกพระธรรมวินัย และพระสังฆาธิการโดยเฉพาะ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส จะต้องบำรุงรักษา จัดการวัด และสมบัติของวัดให้เป็นไปโดยเรียบร้อย ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่พำนักอยู่ในวัดปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และเป็นธุระ

^{๓๘} กนก แสนประเสริฐ, ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๙), หน้า ๘๔.

ในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ระบุถึง ความสำคัญของพระสังฆาธิการว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบต่อไป ก็ด้วยจะต้องอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชนโดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เจ้าอาวาสจึงมีอำนาจหน้าที่ ในการบริหารและจัดการวัด ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ^{๓๙}

สำนักงานเจ้าคณะภาค ๑๖ กล่าวว่า พระสังฆาธิการเป็นผู้ขับเคลื่อนการบริหารกิจการคณะสงฆ์และการพระพุทธศาสนาให้ปฏิบัติถูกต้อง เป็นประโยชน์ทั้งงานการศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์และการสาธารณสงเคราะห์^{๔๐}

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการ จึงเป็นพระภิกษุที่ปฏิบัติภารกิจของพระพุทธศาสนาที่จะช่วยส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองและสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนต่อพระพุทธศาสนา และสร้างความเข้มแข็ง และความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

๒.๔.๓ การแต่งตั้งและถอดถอนพระสังฆาธิการ

กฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ.๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ได้กำหนดคุณสมบัติทั่วไปของพระสังฆาธิการไว้ ๗ ข้อ ดังนี้

- ๑) มีพรรษาสมควรแก่ตำแหน่ง
- ๒) มีความรู้สมควรแก่ตำแหน่ง
- ๓) มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย
- ๔) เป็นผู้ฉลาดสามารถในการปกครองคณะสงฆ์
- ๕) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพไร้ความสามารถ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคเรื้อรัง หรือเป็นวัณโรคในระยะอันตรายจนเป็นที่น่ารังเกียจ
- ๖) ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน
- ๗) ไม่เคยถูกถอดถอนหรือถูกปลดจากตำแหน่งใด เพราะความผิดมาก่อน

^{๓๙} กรมการศาสนา, คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า คำนำ.

^{๔๐} สำนักงานเจ้าคณะภาค ๑๖, คู่มือปฏิบัติงานคณะสงฆ์, (สุราษฎร์ธานี : สำนักงานเจ้าคณะ ภาค ๑๖, ๒๕๔๗), หน้า ๔๖.

การแต่งตั้งพระสังฆาธิการ ตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ.๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ มีดังนี้^{๔๑}

การแต่งตั้งเจ้าคณะใหญ่ นอกจากจะต้องมีคุณสมบัติทั่วไปแล้ว จะต้อง มีพรรษา ๓๐ และมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่ารองสมเด็จพระราชาคณะ สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งพระภิกษุที่มีคุณสมบัติให้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ โดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม

๒) การแต่งตั้งเจ้าคณะภาค จะต้อง มีคุณสมบัติทั่วไปแล้วจะต้องมีพรรษา ๒๐ พรรษา และกำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะภาคนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือกำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดในภาคนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปี หรือมีสมณศักดิ์ ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นเทพ หรือเป็นพระราชาคณะซึ่งเป็นพระคณาจารย์เอกหรือเป็นเปรียญธรรม ๙ ประโยค การแต่งตั้งเจ้าคณะภาคเป็นหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่พิจารณาคัดเลือกพระภิกษุที่มีคุณสมบัติ เสนอมหาเถรสมาคมพิจารณาเพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม เจ้าคณะภาคจะอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้^{๔๒}

๓) การแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัด จะต้อง มีคุณสมบัติทั่วไปแล้ว จะต้อง มีพรรษา ๑๐ พรรษา กับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และกำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะจังหวัดนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือกำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปี หรือมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญ หรือเป็นพระคณาจารย์โทขึ้นไป หรือเป็นเปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า ๖ ประโยค การแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดในภาคใด ให้เจ้าคณะภาคนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ เสนอเจ้าคณะใหญ่พิจารณา เพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม

๔) การแต่งตั้งเจ้าคณะอำเภอ จะต้อง มีคุณสมบัติทั่วไปแล้ว จะต้อง มีพรรษา ๑๐ พรรษา กับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และกำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะอำเภอนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือกำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบลในอำเภอนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่า ๔ ปี หรือมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าชั้น สัญญาบัตร หรือเป็นพระคณาจารย์ตรีขึ้นไป หรือมีเปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า ๔ ประโยค การแต่งตั้งเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดใด ให้เจ้าคณะจังหวัดนั้นคัดเลือกผู้มีคุณสมบัติดังกล่าวเสนอเจ้าคณะภาคเพื่อพิจารณาแต่งตั้ง โดยอนุมัติของเจ้าคณะใหญ่

๕) การแต่งตั้งเจ้าคณะตำบล จะต้อง มีคุณสมบัติทั่วไปแล้ว จะต้อง มีพรรษา ๕ พรรษา กับมีสำนักอยู่ในเขตอำเภอนั้น และกำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะตำบลนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือกำลังดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสในตำบลนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่า ๔ ปี หรือเป็นพระภิกษุมีสมณศักดิ์ หรือเป็นพระคณาจารย์ หรือเป็นเปรียญธรรมหรือนักธรรมเอก การแต่งตั้งเจ้าคณะตำบลใน

^{๔๑} กนก แสนประเสริฐ, ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์, หน้า ๘๕.

^{๔๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๖.

อำเภอใด ให้เจ้าคณะอำเภอคัดเลือกพระภิกษุ ผู้มีคุณสมบัติดังกล่าว เสนอเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง เมื่อได้แต่งตั้งแล้ว ให้แจ้งกรมการศาสนา และรายงานเจ้าคณะภาคเพื่อทราบ

๖) การแต่งตั้งเจ้าอาวาส ที่เป็นพระอารามราษฎร์ จะต้องมีความสมบูรณ์ทั่วไปแล้ว จะต้องมีการพิจารณา ๕ พรรษา และเป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ในถิ่นนั้น ในการแต่งตั้งเจ้าอาวาสนอกจากพระอารามหลวงในตำบลใด ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าสังฆค ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะตำบล ให้เจ้าคณะอำเภอเลือกเจ้าอาวาสในตำบลนั้น รวมกันทั้งหมดไม่น้อยกว่า ๓ รูป ร่วมกันพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติดังกล่าวแล้วให้เจ้าคณะอำเภอรายงานเสนอเจ้าคณะจังหวัดเพื่อพิจารณาแต่งตั้ง ถ้าพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่ง เจ้าอาวาสนั้น ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วยให้เจ้าคณะอำเภอรายงานเจ้าคณะจังหวัด เพื่อเจ้าคณะภาคพิจารณาแต่งตั้งในการแต่งตั้งรอง เจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส นอกจากพระอารามหลวง ให้เจ้าอาวาสพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติและระบุน้ำที่ที่ตนจะมอบหมายให้ปฏิบัติ เสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ เพื่อเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง

การแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในกรุงเทพมหานคร ต้องมีความสมบูรณ์ โดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง คือต้องมีพรรษา ๑๐ พรรษา เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ สำหรับพระอารามหลวงชั้นเอกต้องมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นราช สำหรับพระอารามหลวงชั้นโท ต้องมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญ สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี ต้องมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอก

ส่วนพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ต้องมีความสมบูรณ์โดยเฉพาะส่วนหนึ่งดังนี้ คือ มีพรรษา ๑๐ พรรษา เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ สำหรับพระอารามหลวงชั้นเอกต้องมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญ สำหรับพระอารามหลวงชั้นโท ต้องมีตำแหน่งไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอก สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี ต้องมีตำแหน่ง ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นโท หรือพระครูสัญญาบัตรที่มีนิตยภัตไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นโท สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี การแต่งตั้งเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัดคัดเลือกพระภิกษุที่มีคุณสมบัติดังกล่าวแล้วแต่กรณีเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ เพื่อบริหารจัดการพิจารณา ถ้าพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วย ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะภาคดำเนินการในการแต่งตั้งรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ให้เจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติและระบุน้ำที่ที่มอบหมายให้ปฏิบัติ แล้วรายงานเจ้าคณะจังหวัดเพื่อพิจารณาเสนอตามลำดับจนถึงมหาเถรสมาคม

สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งเจ้าอาวาสรองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวงตามมติมหาเถรสมาคม

พระสังฆาธิการจะพ้นจากตำแหน่งได้ในกรณีมรณภาพ หรือพ้นจากความเป็นพระภิกษุ หรือลาออก หรือย้ายออกไปนอกเขตที่ตนมีสำ นักอยู่ หรือให้ออกจากตำแหน่งหน้าที่ โดยถูกปลดจากตำแหน่งหน้าที่ ถูกถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่^{๔๓}

สรุปได้ว่า การแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ต้องเป็นไปตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ.๒๕๔๑) ซึ่งพระสังฆาธิการที่จะได้รับการแต่งตั้งต้องมีคุณสมบัติหลายประการ คือ มีพรรษา และความรู้สมควรแก่ตำแหน่ง ความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย ฉลาดในการปกครอง ไม่มีร่างกายทุพพลภาพหรือมีจิตฟั่นเฟือนหรือเป็นโรคอันน่ารังเกียจ อีกทั้งต้องไม่เคยถูกลงโทษในอธิการที่พึงรังเกียจ หรือเคยถูกปลดจากตำแหน่งใดเพราะความผิดมาก่อน ส่วนการพ้นจากตำแหน่งพระสังฆาธิการก็มีได้ด้วยกรณีที่ มรณภาพ พ้นจากความเป็นพระภิกษุ ลาออก ย้ายออกไปนอกเขตสำนัก และถูกปลดหรือถูกถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่

ตารางที่ ๒.๖ ความหมายและความสำคัญของพระสังฆาธิการ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
กนก แสนประเสริฐ	พระสังฆาธิการเป็นคำรวมตำแหน่งพระภิกษุผู้ปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ เริ่มใช้มาแต่ พ.ศ.๒๕๐๖ จนถึงปัจจุบัน โดยมีกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ (พ.ศ.๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ กำหนดนามเป็นครั้งแรก โดยเปลี่ยนคำว่า "พระคณาธิการ" มาเป็น "พระสังฆาธิการ"
กรมการศาสนา	กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ระบุถึง ความสำคัญของพระสังฆาธิการว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบต่อไป ก็ด้วยจะต้องอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ

^{๔๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๖.

ตารางที่ ๒.๖ ความหมายและความสำคัญของพระสังฆาธิการ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
กนก แสนประเสริฐ	การแต่งตั้งพระสังฆาธิการ ตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ.๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ มีดังนี้ ๑) การแต่งตั้งเจ้าคณะใหญ่ ๒) การแต่งตั้งเจ้าคณะภาค ๓) การแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัด ๔) การแต่งตั้งเจ้าคณะอำเภอ ๕) การแต่งตั้งเจ้าคณะตำบล ๖) การแต่งตั้งเจ้าอาวาส
กนก แสนประเสริฐ	การแต่งตั้งเจ้าคณะภาคเป็นหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่พิจารณา คัดเลือกพระภิกษุที่มีคุณสมบัติ เสนอมหาเถรสมาคมพิจารณา เพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม เจ้าคณะภาคจะอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้
กนก แสนประเสริฐ	พระสังฆาธิการจะพ้นจากตำแหน่งได้ในกรณีมรณภาพ หรือพ้นจากความเป็นพระภิกษุหรือลาออก หรือย้ายออกไปนอกเขตที่ตนมีสำ นึกอยู่ หรือให้ออกจากตำแหน่งหน้าที่ โดยถูกปลดจากตำแหน่งหน้าที่ ถูกลดถอนจากตำแหน่งหน้าที่

๒.๓.๓ การบริหารจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ

การบริหารจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการนี้ เป็นแนวคิดที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเฉพาะกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ที่เกี่ยวเนื่องด้วยการศึกษาสงเคราะห์ เท่านั้น มิได้มีความเกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่พระสังฆาธิการในด้านอื่น ๆ ที่เหลือ ดังนั้น ในประเด็นหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอรายละเอียด ดังนี้

๑. ด้านสถานที่

งานด้านนี้เป็นการสนับสนุนการจัดตั้งโรงเรียนเพื่อการศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ โรงเรียนการกุศลในพระพุทธศาสนา ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ตลอดจนการจัดตั้งห้องสมุดภายในวัดเพื่อประโยชน์ในการศึกษาพุทธธรรมแก่เยาวชนและประชาชน ดังกล่าวนี้นี้จึงเป็นการให้การอุปถัมภ์ทางสถานที่ อาคารเรียน ห้องเรียนที่มีความเอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษา และเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหลัก

สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นการจัดสภาพในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ตลอดจนบริเวณโรงเรียนซึ่งมีความสำคัญต่อผู้เรียนมาก เนื่องจากผู้เรียนต้องสัมผัสกับสิ่งแวดล้อม

ตลอดเวลาและพร้อมที่จะสนใจสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ อย่างไม่หยุดยั้ง ดังที่ กรมวิชาการ ได้กล่าวถึงแนวทางของการจัดสภาพแวดล้อมที่ดี ว่า ต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้^{๔๔}

- ๑) ความสะอาด ความปลอดภัย
- ๒) ความมีอิสระอย่างมีขอบเขต
- ๓) ความสะดวกในการทำกิจกรรม
- ๔) ความพร้อมของอาคารสถานที่ เช่น ห้องเรียน ห้องน้ำ-ห้องส้วม ฯลฯ
- ๕) ความเพียงพอเหมาะสมในเรื่องขนาด น้ำหนัก และจำนวน
- ๖) ความมีบรรยากาศในการเรียนรู้

การจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียน ว่า การจัดสภาพแวดล้อมจะเป็นสิ่งหนึ่งซึ่งชักจูงให้เด็กสนใจและเกิดความกระตือรือร้น อยากรู้ ไม่เบื่อหน่าย โดยหลักสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน มีดังนี้^{๔๕}

ก. สภาพแวดล้อมในห้องเรียน

หลักสำคัญในการจัดต้องคำนึงถึงความปลอดภัย ความสะอาด เป้าหมายการพัฒนา ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งอาจจัดแบ่งพื้นที่ให้เหมาะสมกับการประกอบกิจกรรมตามหลักสูตร ดังนี้

- ๑) พื้นที่อำนวยความสะดวกเพื่อนักเรียนและครู
 - ๑.๑) ที่แสดงผลงานของนักเรียน อาจจัดเป็นแผ่นป้าย หรือแขวนผลงาน
 - ๑.๒) ที่เก็บแฟ้มผลงานของเด็ก อาจจัดทำเป็นกล่อง หรือจัดใส่แฟ้มรายบุคคล
 - ๑.๓) ที่เก็บเครื่องใช้ส่วนตัวของนักเรียน อาจทำเป็นช่องตามจำนวนของนักเรียน
 - ๑.๔) ที่เก็บเครื่องใช้ครู เช่น อุปกรณ์การสอนส่วนตัวของครู ฯลฯ
 - ๑.๕) ป้ายนิเทศหน่วยงานสอน หรือสิ่งที่นักเรียนให้ความสนใจ

๒) พื้นที่ปฏิบัติกิจกรรมและการเคลื่อนไหวต้องกำหนดให้ชัดเจน ควรมีพื้นที่ที่นักเรียนสามารถทำงานได้ด้วยตนเองและทำกิจกรรมด้วยกันในกลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ โดยนักเรียนสามารถเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระจากกิจกรรมหนึ่งไปยังกิจกรรมหนึ่งโดยไม่รบกวนผู้อื่น

๓) พื้นที่จัดมุมประสบการณ์ สามารถจัดได้ตามความเหมาะสมขึ้นอยู่กับสภาพของห้องเรียน จัดแยกส่วนที่ใช้เสียงดังและเงียบออกจากกัน เช่น มุมบล็อกลูกอยู่ห่างจากมุมหนังสือ มุมวิทยาศาสตร์อยู่ใกล้มุมศิลปะ เป็นต้น โดยในการจัดมุมประสบการณ์ต่าง ๆ ต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

^{๔๔} กรมวิชาการ, แผนการสอนกลุ่มวิชาสังคมศึกษา วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยม ศึกษาปีที่ ๔ เล่มที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๙), หน้า ๙๑.

^{๔๕} บุญเยี่ยม จิตรดอน และราศี ทองสวัสดิ์, การจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต, (กรุงเทพมหานคร : หน่วยศึกษานิเทศกรรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๒), หน้า ๖๖-๖๗.

- ๓.๑) ในห้องเรียนควรมีมุมประสบการณ์อย่างน้อย ๓-๕ มุม
- ๓.๒) ควรได้มีการผลัดเปลี่ยนสื่อตามมุมต่าง ๆ ตามความสนใจของนักเรียน
- ๓.๓) ควรจัดให้มีประสบการณ์ที่นักเรียนเรียนรู้ไปแล้วปรากฏอยู่ในมุมประสบการณ์ เช่น เรียนรู้เรื่องราวชีวิตของผีเสื้อ อาจจัดให้มีผีเสื้อตัวหนึ่งในมุมวิทยาศาสตร์ ฯลฯ
- ๓.๔) ควรเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัดมุมประสบการณ์ ทั้งนี้เพื่อจูงใจให้นักเรียนรู้สึกเป็นเจ้าของ
- ๓.๕) ควรเสริมสร้างวินัยให้กับนักเรียน โดยให้มีส่วนร่วมรับผิดชอบมุมประสบการณ์ต่าง ๆ ร่วมกัน

ข. สภาพแวดล้อมนอกห้องเรียน

การจัดสภาพแวดล้อมภายในอาณาบริเวณรอบๆ โรงเรียน จัดรักษาความปลอดภัย ในบริเวณโรงเรียนและบริเวณรอบนอกโรงเรียน ดูแลรักษาความสะอาด ต้นไม้ให้ความร่มรื่นรอบๆ บริเวณโรงเรียน จัดที่ติดข้าวประชาสัมพันธ์ผู้ปกครอง ตัวอย่างเช่น

- ๑) ที่นั่งเล่นพักผ่อน จัดที่นั่งไว้ใต้ต้นไม้ร่มเงา อาจใช้กิจกรรมกลุ่มย่อยๆ หรือกิจกรรมที่ต้องการความสงบ หรืออาจจัดเป็นลานนิทรรศการให้ความรู้
- ๒) บริเวณที่จัดให้เป็นธรรมชาติ มีการปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ ซึ่งหากบริเวณโรงเรียนมีไม่มากนักอาจปลูกพืชในกระบะหรือกระถาง

สรุปได้ว่า ด้านสถานที่ เป็นภารกิจของพระสังฆาธิการในการสนับสนุนสถานที่เพื่อจัดตั้งโรงเรียนหรือสถานศึกษาเพื่อการศึกษาสงเคราะห์ทั้ง ๔ ประเภท ตลอดจนการจัดตั้งห้องสมุดเพื่อประโยชน์ในการศึกษาพุทธธรรมแก่เยาวชนและประชาชน เป็นการให้การอุปถัมภ์ทางสถานที่ อาคารเรียน ห้องเรียนที่มีความเอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษา และเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหลัก โดยการจัดการสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ซึ่งจะเป็นสิ่งหนึ่งซึ่งชักจูงให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และเกิดความกระตือรือร้น อยากเรียน ไม่เบื่อหน่าย ซึ่งการจัดการด้านสถานที่นี้ต้องคำนึงถึงความสะดวก ความมีระเบียบเรียบร้อย และรวมทั้งต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เรียนเป็นสำคัญด้วย

๒. ด้านค่าใช้จ่าย

ค่าใช้จ่าย คือ สิทธิประโยชน์ทางภาษีที่กฎหมายมอบให้ โดยขึ้นอยู่กับประเภทของเงินได้ที่ได้รับ เช่น มีรายได้จากงานประจำหักค่าใช้จ่ายได้แบบหนึ่ง แต่ถ้ามีรายได้จากดอกเบี้ยจะหักค่าใช้จ่ายไม่ได้เลย^{๔๖}

^{๔๖} ยุทธนา ศรีสวัสดิ์, ค่าใช้จ่าย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา. <https://shorturl.asia/8mx5k> [๒ พ.ค. ๒๕๖๖].

ในทางธุรกิจ (Business) หมายถึง รายงานรายละเอียดการใช้จ่ายที่เกิดขึ้นโดยพนักงาน รวมถึงผู้บริหาร โดยจะสะท้อนให้เห็นถึงค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ทั้งหมด เช่น ค่าขนส่ง, ค่าที่พัก, ค่าอาหาร, ค่าใช้จ่ายสำหรับความบันเทิงของลูกค้า เป็นต้น

ในทางส่วนตัว (Personal) หมายถึง รายงานรายละเอียดการใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน โดยจะสะท้อนให้เห็นถึงค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ทั้งหมด เช่น ค่าที่พัก, ค่าอาหาร, ค่าการรักษาโรค หรือ ค่าใช้จ่ายสำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน เป็นต้น

สำหรับค่าใช้จ่ายของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์นี้ ผู้วิจัยหมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการให้ความช่วยเหลือเงิน หรือทุนเพื่อนำไปใช้ในการสงเคราะห์ การศึกษาแก่สถานศึกษาและบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียน เช่น การมอบรางวัลให้แก่เด็กนักเรียนที่มีผลการเรียนดี เป็นต้น

สรุปได้ว่า ค่าใช้จ่าย เป็นเงินที่พระสงฆ์บริหารจัดการจ่ายเพื่อใช้ในการบริหารจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์ อันได้แก่ เงินช่วยเหลือ กองทุนการศึกษา กองทุนอาหารกลางวันแก่เด็ก ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือเงินเพื่อจัดซื้อจัดหาอุปกรณ์การศึกษา

๓. ด้านการพัฒนาการศึกษา

การศึกษา คือ กระบวนการสร้างปัญญาและคุณธรรม อันเป็นส่วนประกอบอย่างอื่น ๆ ที่จะช่วยให้มนุษย์สามารถแก้ไขปัญหา ล่วงพ้นสิ่งบีบคั้นขัดข้อง นำชีวิตให้เจริญงอกงามไปสู่ ความเป็นอยู่อย่างดีที่สุดและเสวยผลแห่งความมีชีวิตได้โดยสมบูรณ์ การศึกษาไทยจากยุคสุโขทัยมาสู่ยุคอยุธยา ธนบุรี ถึงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น พระมหากษัตริย์ไทยในฐานะที่ทรงเป็น ผู้นำชาติไทย ได้ทรงทุ่มเทศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ก่อให้เกิดความเข้าใจพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง ถึงขนาดแต่งหนังสือต่าง ๆ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาอย่างดีเยี่ยม การศึกษาไทยยุคโบราณ จึงมีพระพุทธศานานำหน้า เป็นรากฐานแห่งวิชาอื่น ๆ ทั้งนี้ เพราะผู้นำชาติและประชาชน ได้มีโอกาสสัมผัสพระพุทธศาสนาอย่างใกล้ชิดและซาบซึ้งดื่มด่ำจนมีความรู้สึกว่า พระพุทธศาสนามีความจำเป็นในทุกขั้นตอนของชีวิต^{๔๗}

ในระบบการศึกษาทั่วไป ตามปกติต้องมีส่วนประกอบ ๒ ส่วนคือ ผู้ให้ความรู้หรือที่เรียกว่าครู อาจารย์ ส่วนหนึ่ง และผู้เรียนหรือผู้ศึกษา อีกส่วนหนึ่ง สำหรับผู้ให้ความรู้ จำเป็นจะต้องมีฐานะเป็น ปรโตโมสะที่ดี ส่วนผู้เรียนหรือผู้ศึกษา ก็จะต้องทำในใจโดยแยบคาย กล่าวคือ มีโยนิโสมนสิการ เพื่อให้เกิดความเข้าใจแจ่มแจ้งชัดเจนในวิชาความรู้ต่าง ๆ ที่ตนศึกษาอยู่

^{๔๗} พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), **ปรัชญาการศึกษาไทย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โกมลคีมทอง, ๒๕๒๕), หน้า ๙๖.

ในระบบการศึกษาทั่วไป ตามปกติต้องมีส่วนประกอบ ๒ ส่วนคือ ผู้ให้ความรู้หรือที่เรียกว่าครู อาจารย์ ส่วนหนึ่ง และผู้เรียนหรือผู้ศึกษา อีกส่วนหนึ่ง สำหรับผู้ให้ความรู้ จำเป็นจะต้องมีฐานะเป็น ปรโตโมสะที่ดี ส่วนผู้เรียนหรือผู้ศึกษา ก็จะต้องทำในใจโดยแยบคาย กล่าวคือ มีโยนิโสมนสิการ เพื่อให้เกิดความเข้าใจแจ่มแจ้งชัดเจนในวิชาความรู้ต่าง ๆ ที่ตนศึกษาอยู่

ในพระไตรปิฎก ได้มีกล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า “พระพุทธเจ้าตรัสว่า เราไม่เล็งเห็นธรรมอื่น แม้สักอย่างที่เป็นเหตุกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด เกิดขึ้น หรือให้อกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว เสื่อมไปเหมือนความมีกัลยาณมิตรเลย เมื่อบุคคลมีกัลยาณมิตร กุศลธรรมที่ยังไม่เกิดย่อมเกิดขึ้น และอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วย่อมเสื่อมไป”^{๔๘} เพราะฉะนั้น ผู้เป็นครูหรืออาจารย์จึงต้องมีคุณสมบัติของกัลยาณมิตร ครูหรืออาจารย์ คือ ผู้ที่มีหน้าที่สั่งสอนอบรม ให้ความรู้แก่ผู้ศึกษาหรือผู้เรียน ดังนั้น บทบาทของผู้เป็นครูจะต้องเป็น ปรโตโมสะที่ดี มีคุณสมบัติเป็นกัลยาณมิตร หรือที่เรียกว่า คนดี

การศึกษาตามแนวทางพุทธธรรม ถือว่าเป็นการสอนแบบพุทธศาสนาโดยเฉพาะ ซึ่งพระพุทธองค์ทรงเน้นจุดมุ่งหมายให้การศึกษาเป็นการพัฒนาชีวิตทั้งชีวิต โดยตัวของพระองค์เองนั้นทรงทำหน้าที่ครูตัวอย่างที่ดีเยี่ยม ชาวพุทธทั่วโลกจึงเฉลิมพระนามของพระพุทธองค์ว่าเป็น “บรมครู” ดังนั้นผู้เป็นครูจะต้องรู้จักปรับปรุงตนเองโดยถือแบบฉบับของพระพุทธองค์เป็นเยี่ยงอย่าง หรือเป็นหลักยึด^{๔๙}

สรุปได้ว่า การพัฒนาการศึกษา จึงเป็นการดำเนินการเพื่อช่วยพัฒนาการศึกษาให้เป็นไปได้ด้วยดี มีประสิทธิภาพสูง ซึ่งกระทำได้โดยการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการการศึกษา รวมถึงการส่งเสริม และให้กำลังใจครูผู้สอน เป็นต้น

๔. ด้านการบริหารการศึกษา

คำว่า “การบริหารการศึกษา” เป็นการรวมกันของคำสำคัญ ๒ คำ คือ คำว่า การบริหาร กับคำว่า การศึกษา ซึ่งแต่ละคำมีความหมาย ดังนี้

การบริหาร คือ การใช้ศาสตร์และศิลป์นำทรัพยากรการบริหาร มาประกอบการตามกระบวนการบริหาร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษา คือ ความงอกงาม หรือ การจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมแก่ผู้เรียน เพื่อผู้เรียนจะได้งอกงามขึ้นตามจุดประสงค์ของการศึกษา ได้แก่ ความเจริญงอกงาม ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

^{๔๘} อจ.เอกก. (ไทย) ๒๐/๗๒/๑๓.

^{๔๙} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธวิธีในการสอน, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๗), หน้า ๔๐-๔๒.

ดังนั้น เมื่อรวมกันเป็นคำว่า การบริหารการศึกษา จึงหมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุกๆ ด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรมและคุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีต่อบุคคล เพื่อให้บุคคลพัฒนาตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำรงชีวิตอยู่

ภารกิจในการบริหารการศึกษา หรืองานบริหารการศึกษา ว่า โดยทั่วไปจำแนกเป็น ๕ ประเภท คือ^{๕๐}

๑) การบริหารงานวิชาการ เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวกับ การเรียนการสอน ซึ่งครอบคลุมเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ การทำแผนการสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การประเมินผลการวัดผล และการนิเทศการสอน เป็นต้น การบริหารการศึกษาเป็นการดำเนินงานของกลุ่มบุคคลเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คนจะมีคุณภาพคือมีความรู้ ความสามารถ ความคิด และความเป็นคนดีได้ จะต้องมีการเรียนการสอนหรือจะต้องมีการบริหารงานวิชาการ นั่นเอง การบริหารงานวิชาการจึงถือว่าเป็นหัวใจของการบริหารการศึกษา

๒) การบริหารงานธุรการ เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวกับงานการเงิน วัสดุครุภัณฑ์ งานสารบรรณ งานรักษาพยาบาล และงานบริการต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งงานเหล่านี้เป็นงานที่สนับสนุนงานวิชาการอย่างมาก

๓) การบริหารงานบุคคล เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวกับบุคคล เริ่มตั้งแต่ การสรรหาบุคคลมาทำงานหรือมาเป็นครู การจัดบุคคลเข้าทำงาน การบำรุงรักษาและการสร้างเสริมกำลังใจในการทำงาน การพัฒนาบุคคล และการจัดบุคคลให้พ้นจากงาน เป็นต้น การบริหารงานบุคคลเป็นงานที่มีส่วนในการพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพอย่างมาก เช่นกัน เพราะในการสรรหาบุคคลมาทำงาน ถ้าสรรหาบุคคลที่เป็นคนเก่งคนดีมาเป็นครู จัดครูเข้าสอนตามความรู้ความสามารถและความถนัดของเขา มีการพัฒนาครูให้เก่งให้เป็นคนดียิ่งขึ้นไป ย่อมจะสอนนักเรียนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ถือว่ามีส่วนในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ นั่นเอง

๔) การบริหารกิจการนักเรียน เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวกับนักเรียน เช่น การปฐมนิเทศนักเรียน การปกครองนักเรียน การจัดบริการแนะแนว การบริการเกี่ยวกับสุขภาพนักเรียน การจัดกิจกรรม และการบริการต่าง ๆ เป็นต้น การบริหารกิจการนักเรียนถือว่าการพัฒนาบุคคลให้เป็นคนดี คนเก่ง ได้อย่างมากเช่นกัน เช่น การปกครองให้เด็กมีระเบียบวินัย การจัดกิจกรรม กีฬา

^{๕๐} ภิญโญ วงศ์สามิ และคณะ, ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัชฌมศึกษากาญจนบุรี, Journal of Roi Kaensarn Academi, (ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑๑ (พฤศจิกายน ๒๕๖๔) : หน้า ๒๙-๔๑.

กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมทางวิชาการ การจัดการบริการแนะแนว เหล่านี้ล้วนทำให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง ยิ่งขึ้น

๕) การบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นการบริหารงานที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์กับชุมชน เช่น การสอนให้นักเรียนนำความรู้ที่เรียนไปใช้ที่บ้านที่ชุมชน และเผยแพร่แก่คนรอบข้างคนในชุมชน การบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนนี้ จะช่วยพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพได้เช่นกัน เพราะการให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้ที่บ้านและในชุมชน จะมีคุณภาพดีกว่าการเรียนเพื่อรู้อย่างเดียว

สรุปได้ว่า การบริหารการศึกษา เป็นการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ทั้งความรู้ ความคิด ความสามารถ และความเป็นคนดี ซึ่งดังกล่าวนี้นี้ ต้องมีการควบคุมดูแลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนการบริหารจัดการที่วางไว้อย่างชัดเจน และมีการตรวจตราดูอย่างใกล้ชิด ตลอดจนต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการปฏิบัติงานที่ชัดเจนด้วย

๕. ด้านอื่น ๆ

ด้านอื่น ๆ นี้ ผู้วิจัยหมายถึง การบริหารจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในประเด็นอื่น ๆ นอกเหนือจาก ๔ ประเด็นหลัก ข้างต้น ซึ่งพระสังฆาธิการได้ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน เช่น การยกย่องเกียรติของครูผู้สอนและนักเรียนด้วยการให้รางวัลโดยใช้เงินส่วนตัว รวมถึงการดำเนินกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจนยิ่งขึ้นนอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอนตามปกติ ซึ่งล้วนเป็นการดำเนินงานนอกเหนือจากภารกิจหลัก ได้แก่ (๑) ด้านสถานที่ หมายถึง การให้ใช้สถานที่เพื่อจัดการศึกษา หรือให้การสนับสนุนในการจัดสร้างห้องเรียน อาคารเรียน เป็นต้น (๒) ด้านค่าใช้จ่าย หมายถึง การให้ความช่วยเหลือเงิน หรือทุนเพื่อนำไปใช้ในการสงเคราะห์ การศึกษาแก่สถานศึกษาและบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียน (๓) ด้านการพัฒนาการศึกษา หมายถึง การดำเนินการเพื่อช่วยพัฒนาการศึกษาให้เป็นไปได้ด้วยดี มีประสิทธิภาพสูง (๔) ด้านการบริหารการศึกษา หมายถึง การให้บริการทางการศึกษาที่มีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และมีการควบคุมดูแลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแบบแผนและประเพณีอันดีงาม

สรุปได้ว่า ขอบข่ายของการบริหารจัดการในด้านอื่น ๆ นี้ เป็นการดำเนินงานที่อยู่นอกเหนือจากประเด็นหลักของขอบข่ายงาน ๔ ประการ คือ ด้านสถานที่ ด้านค่าใช้จ่าย ด้านการพัฒนาการศึกษา และด้านการบริหารการศึกษา ซึ่งมีการดำเนินการอยู่ในการบริหารจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์พระสังฆาธิการ

ตารางที่ ๒.๗ การบริหารจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ยุทธนา ศรีสวัสดิ์	ค่าใช้จ่าย คือ สิทธิประโยชน์ทางภาษีที่กฎหมายมอบให้ โดยขึ้นอยู่กับประเภทของเงินได้ที่ได้รับ
กรมวิชาการ	สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นการ จัดสภาพในห้องเรียน และนอกห้องเรียน ตลอดจนบริเวณโรงเรียนซึ่งมีความสำคัญต่อผู้เรียนมาก เนื่องจากผู้เรียนต้องสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมตลอดเวลา และพร้อมที่จะสนใจสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ อย่างไม่หยุดยั้ง
พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต)	การศึกษา คือ กระบวนการสร้างปัญญาและคุณธรรม อันเป็นส่วนประกอบอย่างอื่น ๆ ที่จะช่วยให้มนุษย์สามารถแก้ไขปัญหา ล่วงพ้นสิ่งบีบคั้นขัดข้อง นำชีวิตให้เจริญงอกงามไปสู่ ความเป็นอยู่อย่างดีที่สุดและเสวยผลแห่งความมีชีวิตได้โดยสมบูรณ์
อง.เอกก. (ไทย) ๒๐/๗๒/๑๓.	“พระพุทธเจ้าตรัสว่า เราไม่เล็งเห็นธรรมอื่นแม้สักอย่างที่เป็นเหตุ กุศลธรรมที่ยังไม่เกิด เกิดขึ้น หรือให้อกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว เสื่อมไปเหมือนความมีกัลยาณมิตรเลย เมื่อบุคคลมีกัลยาณมิตร กุศลธรรมที่ยังไม่เกิดย่อมเกิดขึ้น และอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วย่อมเสื่อมไป”
พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต)	การศึกษาตามแนวทางพุทธธรรม ถือว่าเป็นการสอนแบบพุทธศาสนาโดยเฉพาะ ซึ่งพระพุทธองค์ทรงเน้นจุดมุ่งหมายให้การศึกษาเป็นการพัฒนาชีวิตทั้งชีวิต ชาวพุทธทั้งโลกจึงเฉลิมพระนามของพระพุทธองค์ว่าเป็น “บรมครู”
หวน พินธุพันธ์	ภารกิจในการบริหารการศึกษา หรืองานบริหารการศึกษา ว่าโดยทั่วไปจำแนกเป็น ๕ ประเภท คือ ๑) การบริหารงานวิชาการ ๒) การบริหารงานธุรการ ๓) การบริหารงานบุคคล ๔) การบริหารกิจการนักเรียน ๕) การบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

๒.๔ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง ซึ่งมีรายละเอียดข้อมูลพื้นที่วิจัย ดังนี้

คณะสงฆ์อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง (มหานิกาย) ซึ่งเป็นเขตการปกครองคณะสงฆ์ ตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์การนี้ คณะสงฆ์อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง (มหานิกาย) จัดการปกครองให้เป็นไปโดยยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักสูงสุดในการปกครองคณะสงฆ์ และได้ถือปฏิบัติตามบทบัญญัติที่มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ โดยบริหารจัดการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามลำดับชั้น

คณะสงฆ์อำเภอกาหลง แบ่งเขตการปกครองย่อย เป็น ๑๓ ตำบล ได้แก่ ๑.ตำบลทางเกวียน ๕ วัด ๒. ตำบลวังห้ว ๕ วัด ๓. ตำบลเนินซ้อ ๕ วัด ๔. ตำบลกรำและตำบลซากโดน ๕ วัด ๕. ตำบลสองสลึงและตำบลห้วยยาง ๖ วัด ๖. ตำบลซากพง ๗ วัด ๗. ตำบลบ้านนา ๕ วัด ๘. ตำบลกระแสบน ๕ วัด ๙. ตำบลปากน้ำกระแสบและตำบลคลองปูน ๗ วัด ๑๐. ตำบลทุ่งควายกิน ๖ วัด ๑๑. ตำบลพังราด ๕ วัด ๑๒. ตำบลกองดิน เขต ๑ มี ๕ วัด ๑๓. ตำบลกองดิน เขต ๒ มี ๕ วัด ซึ่งมีวัดภายใต้การปกครองทั้งหมด ๗๑ วัด และมีจำนวนพระสงฆ์ ๑๐๒ รูป ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้^{๕๑}

ตารางที่ ๒.๘ การแบ่งเขตการปกครองคณะสงฆ์และจำนวนพระสงฆ์อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง

ชื่อวัด	จำนวนพระสงฆ์
๑. ตำบลทางเกวียน	๑๐
๒. ตำบลวังห้ว	๑๐
๓. ตำบลเนินซ้อ	๖
๔. ตำบลกรำ – ซากโดน	๙
๕. ตำบลสองสลึง – ห้วยยาง	๖
๖. ตำบลซากพง	๙
๗. ตำบลบ้านนา	๗
๘. ตำบลกระแสบน	๗
๙. ตำบลปากน้ำกระแสบ - คลองปูน	๗
๑๐. ตำบลทุ่งควายกิน	๗
๑๑. ตำบลพังราด	๖

^{๕๑} สำนักงานเลขานุการเจ้าคณะอำเภอกาหลง, ทำเนียบวัดและพระสงฆ์อำเภอกาหลง พุทธศักราช ๒๕๖๖, (อำเภอกาหลง : สำนักงานเลขานุการเจ้าคณะอำเภอกาหลง, ๒๕๖๖), (อัดสำเนา).

ตารางที่ ๒.๘ การแบ่งเขตการปกครองคณะสงฆ์และจำนวนพระสังฆาธิการ อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง (ต่อ)

ชื่อวัด	จำนวนพระสังฆาธิการ
๑๒. ตำบลกองดิน เขต ๑	๘
๑๓. ตำบลกองดิน เขต ๒	๙
รวม	๑๐๒

คณะสงฆ์อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง ดำเนินการตามพันธกิจครอบคลุมงานคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน คือ ปฏิบัติการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครอง ดูแลพระภิกษุสามเณรและไวยาวัจกร ให้ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองให้ถูกต้องเรียบร้อย ด้านการศึกษา ส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีแบบแผนการพัฒนาในด้านการศึกษาที่ชัดเจน ด้านการศึกษาสงเคราะห์ สนับสนุนอุปกรณ์การศึกษา เช่น มอบทุนการศึกษา และส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรเข้าไปสอนในสถานศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ส่งเสริมพระภิกษุ สามเณรให้มีความสามารถในการเผยแผ่ และจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ มีคณะกรรมการผู้รับผิดชอบ ดูแล ควบคุมในการก่อสร้างให้มีความถูกต้อง และจัดระบบนิเวศน์ภูมิทัศน์ของวัดให้ถูกสุขลักษณะ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ สนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์ของชุมชน เช่น การพัฒนาชุมชน การสร้างถนน และเป็นที่พึ่งด้านจิตใจ คือ ให้คำแนะนำโดยการใช้หลักธรรมะในพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางปฏิบัติ

คณะสงฆ์พระสังฆาธิการ อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง สนับสนุนการสร้างเสริมคุณธรรมแก่สังคม พร้อมกับการสร้างมิติใหม่ให้เกิดขึ้นในวงการการศึกษา ด้วยการนำทุนทางสังคมที่เข้มแข็งของไทย คือ “หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา” และ “ครูพระ” ผู้เป็นทั้งครูและแบบอย่างที่ดีเข้าไปสอนในโรงเรียนสายสามัญทุกระดับชั้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่ได้เห็นแบบอย่างที่ดี กับทั้งยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างวัด บ้าน โรงเรียน ให้กลับคืนสู่สังคมไทยดังเช่นในอดีต โดยได้กำหนดการศึกษาสงเคราะห์เป็นกิจการอันหนึ่งของพระสงฆ์การศึกษาสงเคราะห์ โดยแยกออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. การศึกษานอกเหนือจากการศาสนาที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อการสงเคราะห์ประชาชน หรือพระภิกษุสามเณร

๒. การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษาสถาบันการศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษาการศึกษาสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ดำเนินการในลักษณะนี้เป็นการจัดการศึกษา ซึ่งแบ่งได้เป็น ๔ ประเภท คือ

๑. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์มีความมุ่งหมายให้วัดและพระภิกษุในพระศาสนาได้จัดการตามหลักสูตรของ

กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชนของชาติและพระภิกษุสามเณรส่วนหนึ่งเป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนได้เข้าใกล้วัด

๒. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีความมุ่งหมายให้วัด และพระสงฆ์ให้การศึกษอบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชนเป็นโอกาสให้พระสงฆ์ได้ใช้วิชาการศาสนศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติด้วยหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

๓. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด มีความมุ่งหมายให้วัดได้ช่วยอบรมบ่มนิสัยเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและศีลธรรมแต่เด็ก ทั้งเป็นการให้โอกาสวัดและพระสงฆ์ได้ร่วมพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติในวัยเด็ก

๔. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณรศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ แผนกสามัญศึกษา และมีการศึกษาพระปริยัติธรรมหมวดธรรมบาลีหมวดธรรมบาลีหมวดธรรมวินัย และศาสนปฏิบัติอีกส่วนหนึ่ง โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา มีการจัดตั้งขึ้นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ.๒๕๓๗ และอยู่ในสังกัดกรมการศาสนา ขณะนี้มีวัดต่าง ๆ จำนวนมากจัดตั้งแต่โดยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา แต่ยังมีได้จัดเป็นการศาสนศึกษาหรือการศึกษาสงเคราะห์โดยรูปการนั้นจึงจัดเป็น “การศึกษาสงเคราะห์” มากกว่า เพราะเป็นการศึกษาเพื่อสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรให้มีการศึกษาเล่าเรียนวิชาสามัญศึกษา ทั้งผู้เรียนและผู้สอนก็เน้นหนักทางวิชาสามัญศึกษา การจัดการศึกษาและการจัดการอบรมทั้ง ๔ ประเภทดังกล่าวนี้ นับเป็นงานที่พระสงฆ์มีโอกาสช่วยพัฒนาชาติบ้านเมืองโดยแท้

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอแกลง จังหวัดระยอง พบว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้แสดงทัศนะไว้ เกี่ยวกับการบริหารจัดการ ผลการศึกษาที่สำคัญสรุปได้ ดังนี้

พระมหาสิริยศ สิริยโส (ชาลีเปี่ยม)^{๕๒} ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการ การศึกษาแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า ๑. สภาพการบริหารจัดการการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้ง ๔ ด้าน คือ การร่วมดำเนินการ การร่วมคิดตัดสินใจ การร่วมติดตาม ประเมินผล และการร่วมรับผลประโยชน์ ๒. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาแบบมีส่วนร่วม เชิงพุทธของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เป็นการนำการบริหารจัดการการศึกษาแบบมี ส่วนร่วม ๔ ด้าน คือ การร่วมคิดตัดสินใจ การร่วมดำเนินการ การร่วมรับรู้ผลประโยชน์ การร่วม ติดตามประเมินผล และ การบริหารจัดการการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ เป็นการนำหลักสังคห วัตถุ ๔ คือ การให้พูดจาอ่อนหวาน การบำเพ็ญประโยชน์ การเสมอดันเสมอปลาย เพื่อนำมาบูรณาการ กับการบริหารการศึกษาทั้ง ๔ ด้าน คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหาร งบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป ๓. รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ ของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาประกอบด้วย ๔ องค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการบริหาร และการประเมินผลมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการ ประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษาของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาได้จริง โดยสรุป เป็นองค์ความรู้การวิจัย คือ PEB MODEL

พระครูใบฎีกาสุนันท์ สุวิชาโน (สอนเล็ก)^{๕๓} ได้วิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นเกี่ยวกับการ บริหารจัดการการศึกษาตามแนววิถีพุทธ : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดขมิ้นมิตร อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย เป็นผู้ปกครอง มี อายุระหว่าง ๓๖-๔๕ ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพเป็นข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีรายได้ต่อ เดือนระหว่าง ๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาท และระดับชั้นที่บุตรหลานเรียนคือระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ ความคิดเห็นของครูและผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อการบริหารจัดการศึกษาตามแนววิถี พุทธของ โรงเรียนวัดขมิ้นมิตร คือ ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านกิจการนักเรียน ด้านธุรการ การเงินและพัสดุ ด้านอาคารสถานที่ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และด้านจริยธรรมคุณธรรมพบว่า ครู และผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษาตามแนววิถีพุทธของโรงเรียนวัดขมิ นมิตร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน

^{๕๒} พระมหาสิริยศ สิริยโส (ชาลีเปี่ยม), “รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ ของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา”, *ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหาร การศึกษา*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔).

^{๕๓} พระครูใบฎีกาสุนันท์ สุวิชาโน (สอนเล็ก), “ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาตาม แนววิถีพุทธ : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดขมิ้นมิตร อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ”, *สารนิพนธ์พุทธศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔).

ธนชุดา ตันตรานุกูล^{๕๔} ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารสถานศึกษาตามหลักอปริหานิยธรรม สำหรับ โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า ๑. สภาพการบริหารสถานศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี พบว่า ด้านการบริหารงานวิชาการ ข้อที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ โรงเรียนมีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันสมัย อยู่เสมอ และมีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องความต้องการของสังคม ชุมชน และท้องถิ่น ด้านการบริหารงบประมาณ ข้อที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการตรวจสอบภายใน ได้แก่ มี คณะกรรมการตรวจสอบภายใน การประเมินคุณภาพการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย ด้านการบริหารงานบุคคล ข้อที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ได้แก่ มีกลวิธีในการ ค้นหาบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถเข้ามาร่วมปฏิบัติงาน ด้านการบริหารทั่วไป ข้อที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านอาคารสถานที่ ได้แก่ วางแผนการบริหารจัดการ อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของ สถานศึกษา และผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักอปริ หานิยธรรม สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และมีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักอปริหานิยธรรมสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัด ปทุมธานี ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

พระครูชลธารโสภิต^{๕๕} ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัน อาทิตย์ จังหวัดปราจีนบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ๑. สภาพปัญหาการบริหารจัดการศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้ง ๕ ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานทั่วไป และด้านพื้นที่การเรียนรู้ ๒. วิธีการส่งเสริมการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดปราจีนบุรี บุคลากรทุกฝ่ายได้รับผิดชอบร่วมกันทำให้ผลผลิตมีคุณภาพ คำนึงถึงประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและความประหยัด บุคลากรและผู้รับบริการได้รับความพึงพอใจ พัฒนาศักยภาพ เป็นที่ ยอมรับของสังคมในระดับสากลมากขึ้น ส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนอง ภารกิจของสถานศึกษา กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาบุคลากร ที่มุ่งเน้นการบริหารทรัพยากรบุคคล และระบบการประเมินผล เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถหลักให้แก่บุคลากร การบริหารจัดการมี

^{๕๔} ธนชุดา ตันตรานุกูล, “การบริหารสถานศึกษาตามหลักอปริหานิยธรรมสำหรับ โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี”, สารนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕).

^{๕๕} พระครูชลธารโสภิต, “การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดปราจีนบุรี”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕).

ความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ตลอดไป มุ่งให้บริการ ด้วยการส่งเสริม และปกป้องให้บุคลากรของโรงเรียน วิธีการเรียนที่ได้ผลที่สุดการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ ต้องสามารถสร้างบรรยากาศ และ การเรียนรู้หรือการศึกษาที่สามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา โดยเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนให้มากที่สุด ๓. เสนอแนวทางในการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดปทุมธานี มีการจัดประกันคุณภาพการศึกษา มีการบริหารระบบข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการ มีการบริหารจัดการดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน ประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างโปร่งใส และยุติธรรม มีบทลงโทษบุคลากรเมื่อกระทำความผิดวินัยร้ายแรง มีการจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนอง ภารกิจของสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูรู้จักบำรุงรักษาสื่อการเรียนการสอนเพื่อความสะดวกต่อการนำไปใช้ในสถานการณ์ของโรคระบาด สนับสนุนให้ครูเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการใช้สื่อการเรียนการสอนออนไลน์ อบรมการใช้สื่อการเรียนการสอนออนไลน์ในสถานการณ์ของโรคระบาด ดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมอย่างเหมาะสม จัดหาเอกสาร มีการรายงานผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง มีการประชาสัมพันธ์งานการศึกษา ให้บริการต่อบุคลากรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ทุกระดับ

เกตุวดี วรรณข^{๕๖} ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสยุคดิจิทัลตามหลักพุทธธรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า (๑). การศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสยุคดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การบริหารโรงเรียนขยายโอกาสยุคดิจิทัลมีระดับการพัฒนา เรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการบริหารงานงบประมาณในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ด้านการบริหารงานทั่วไปในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ด้านการบริหารงานบุคคลในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ และด้านการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ (๒). การศึกษาวิธีการพัฒนาการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสยุคดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ด้านการบริหารงานงบประมาณในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ พบว่า การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระ ในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษารวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้ในการบริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน (๓). แนวทางการพัฒนาการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสยุคดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยาด้านการบริหารงาน

^{๕๖} เกตุวดี วรรณข, “การพัฒนาการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสยุคดิจิทัลตามหลักพุทธธรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, สารนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕).

งบประมาณในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ พบว่าพัฒนาระบบการเบิกจ่ายเงิน โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อเพิ่มความถูกต้องและแม่นยำในการเก็บรักษาเงิน จัดทำบัญชีการเงิน โดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ มีการรายงานผลการบริหารการเงินโดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์อย่างเป็นระบบถูกต้องสามารถตรวจสอบได้

ตารางที่ ๒.๙ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ

นักวิจัย	สรุปผลการวิจัย
พระมหาสิริยศ สิริยโส (ชาลีเปรียม)	คือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการบริหาร และการประเมินผลมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้ในการบริหาร การศึกษาของโรงเรียนการกุศลของวัดใน พระพุทธศาสนาได้จริง โดยสรุปเป็นองค์ความรู้ การวิจัย คือ PEB MODEL
พระครูใบฎีกาสุนันท์ สุวิชาโน (สอนเล็ก)	การบริหารจัดการศึกษาตามแนววิถีพุทธ ด้าน วิชาการ ด้านบุคลากร ด้านกิจการนักเรียน ด้าน ธุรการ การเงินและพัสดุ ด้านอาคารสถานที่ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และด้านจริยธรรมคุณธรรมโดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก
ธนชуда ตันตราณกุล	วิธีการบริหารสถานศึกษาตามหลักอปริหานิย ธรรม ๗ ดังนี้ ๑) ด้านหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ ๒) ด้านพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกัน เลิกประชุม ๓) ด้านปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของ โรงเรียน ๔) ด้านการเคารพนับถือผู้ใหญ่ ๕) ด้านไม่ลุแก่อำนาจความอยาก ความเห็นแก่ตัว ๖) ด้านเคารพสักการะสิ่งที่ชุมชนนั้นนับถือ ๗) ด้านเคารพในพระภิกษุสงฆ์ผู้ทรงศีล

ตารางที่ ๒.๙ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ (ต่อ)

นักวิจัย	สรุปผลการวิจัย
พระครูชลธารโสภิต	การศึกษาที่มีการบริหารระบบข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการ มีการบริหารจัดการดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน ประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างโปร่งใส และยุติธรรม มีบทลงโทษบุคลากรเมื่อกระทำความผิดวินัยร้ายแรง มีการจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูรู้จักบำรุงรักษาสื่อการเรียนการสอนเพื่อความสะดวกต่อการนำไปใช้
เกตุวดี วรรณช	ด้านการบริหารงานงบประมาณในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปริสธรรม ๗ พบว่า การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระ ในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้

๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสงเคราะห์

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้แสดงทัศนะไว้ เกี่ยวกับการศึกษาสงเคราะห์ ผลการศึกษาที่สำคัญสรุปได้ ดังนี้

พระใบฎีกามานะ สุเมธโส (มากมูล)^{๕๗} ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ๑. การบริหารจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๖ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านสถานที่ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านที่เหลืออีก ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านค่าใช้จ่าย ด้านการพัฒนาการศึกษา ด้านการบริหารการศึกษา และด้านอื่น ๆ อยู่

^{๕๗} พระใบฎีกามานะ สุเมธโส (มากมูล) , “การบริหารจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี” สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

ในระดับมาก ๒. ผลการเปรียบเทียบระดับการบริหารจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์ของ พระสังฆาธิการ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลด้านวุฒิการศึกษาสามัญ มีผลทำให้ ความเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนสถานภาพส่วนบุคคลด้าน อายุ พรรษา วุฒิกการศึกษา ทางธรรม และตำแหน่ง ไม่พบความแตกต่าง ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ๓. ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ด้าน สถานที่ ควรจัดสภาพแวดล้อมภายในอาณาบริเวณ โรงเรียน และบริเวณรอบนอกโรงเรียน โดยดูแล รักษาความสะอาด ปลูกต้นไม้ให้ความร่มรื่น มีบรรยากาศที่สะอาด สงบ และสว่าง เพื่อเอื้อประโยชน์ ต่อการศึกษา ตลอดจนจัดรักษาความปลอดภัยในแก่นักเรียน, ด้านค่าใช้จ่าย ควรจัดสรรรายได้ ประจำปีของวัดมาช่วยเหลืองานด้านการศึกษาสงเคราะห์อย่างชัดเจน โดยจัดสรรเป็นงบประมาณ ประจำในแต่ละปี, ด้านการพัฒนาการศึกษา ควรปรับกระบวนการทัศน์ในการพัฒนา เริ่มที่การพัฒนา ครูผู้สอนเป็นประการแรก โดยการปลูกฝังค่านิยมทางคุณธรรม จริยธรรม ให้ครูเป็นตัวอย่างทางความประพฤติแก่นักเรียน, ด้านการบริหารการศึกษา ควรจัดบริการแนะแนวทางการศึกษาแก่นักเรียน โดยผ่านทางกิจกรรมปฐมนิเทศนักเรียน กิจกรรมทางวิชาการ กีฬา กิจกรรมทางศาสนา และการ พบปะอาจารย์ที่ปรึกษาประจำวัน เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนเก่งและดี และ ด้านอื่น ๆ ควร ประสานงานกับผู้นำชุมชน หรือตัวแทนหมู่บ้าน หรือประชาชนผู้ที่อาศัยในชุมชนที่วัดและโรงเรียน ตั้งอยู่ เพื่อรับทราบและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

พระไพศาล สุทฺธจิตฺโต (โนทายะ)^{๕๘} ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานโรงเรียนการกุศลของ วัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ๑. ความคิดเห็นของบุคลากร ต่อการบริหารงานโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดราชบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ ๓.๙๗ เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า บุคลากร มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดราชบุรี ในด้านกิจการนักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ ๔.๐๑ ด้าน ธุรการและการเงิน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่ ๓.๙๖ ๒. ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากร ที่มีต่อการบริหารงานโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดราชบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เงินเดือน สวัสดิการ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงยอมรับสมมติฐาน ส่วน ปัจจัยด้าน เพศ อายุ วุฒิกการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ตำแหน่ง ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน ๓. ปัญหาและอุปสรรค ที่เกี่ยวกับการพัฒนา การบริหารงานโรงเรียนการกุศลของวัดใน

^{๕๘} พระไพศาล สุทฺธจิตฺโต (โนทายะ), “การบริหารงานโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

พระพุทธศาสนาจังหวัดราชบุรี ได้แก่ ๑) บุคลากรส่วนมากขอไปสอบบรรจุเข้ารับราชการครูเนื่องจากบุคลากรไม่พึงพอใจในหน้าที่และสวัสดิการที่ได้รับซึ่งแตกต่างจากโรงเรียนของรัฐบาล ๒) เน้นกิจกรรมที่หลากหลายจึงมีผลกระทบด้านคุณภาพของกิจกรรม ๓) ขาดงบประมาณในการจัดสร้างอาคารเรียนให้เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน ๔. ข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดราชบุรี ๑) ควรส่งเสริมบุคลากรให้มีคุณภาพในทุกๆ ด้าน เพื่อประสิทธิภาพงานที่ดีในด้านวิชาการ บุคลากร กิจกรรมนักเรียน ธุรการและการเงิน อาคารสถานที่ ความสัมพันธ์โรงเรียนกับชุมชน ๒) ควรบริหารกิจกรรมนักเรียน อาคารสถานที่ และงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ ๓) ควรจัดสวัสดิการให้บุคลากรในสถานศึกษาอย่างพอเพียงและเหมาะสม

พระครูโกศลกิจจานุการ (ณรงค์ ญาณวีโร)^{๕๙} ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ๑. บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๙ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ๒. ผลการเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ ระดับชั้น และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่โรงเรียนจัด ไม่ทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่าง ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ๓. ปัญหา อุปสรรค พบว่า นักเรียนไม่สนใจฟัง นักเรียนอ่านและเขียนภาษาบาลีไม่ได้เพราะเด็กอ่าน และจดตามไม่ทันเมื่อพระสงฆ์สอนและเขียนเร็ว ด้านเทคนิคการสอนของพระสงฆ์ยังไม่น่าสนใจเท่าที่ควร กิจกรรมการเรียนการสอนน้อย เด็กนักเรียนไม่กล้าแสดงออก เด็กนักเรียนไม่เข้าใจในเนื้อหาของเรื่องที่สอน เพราะเป็นนามธรรม สถานที่ในการเรียนการสอนไม่ร่มรื่นพอที่จะนั่งสมาธิ หรือไม่มีห้องจริยศึกษาเพื่อการศึกษาธรรมโดยเฉพาะ วัดอยู่ไกลจากโรงเรียนมาก พระสงฆ์เดินทางมาไม่สะดวก และสามารถมาสอนได้น้อยวัน นักเรียนไม่ได้เรียนอย่างต่อเนื่อง หากพระสงฆ์ติดกิจบางประการไม่สามารถมาสอนได้

พระครูปลัดเจริญ สุวีโร (มีประเสริฐ)^{๖๐} ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม” ผลการวิจัยพบว่า ๑. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม

^{๕๙} พระครูโกศลกิจจานุการ (ณรงค์ ญาณวีโร), “บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี”, สารนิพนธ์พุทธศาสนศตวรรษที่ ๖๖ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^{๖๐} พระครูปลัดเจริญ สุวีโร (มีประเสริฐ), “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม”, สารนิพนธ์พุทธศาสนศตวรรษที่ ๖๖ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบุคลากร ด้านการบริหาร ด้านอาคารสถานที่ และด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ๒. ผลเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ใน จังหวัดสมุทรสงคราม ตามความเห็นของพระสงฆ์ในจังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลด้านพรพา และ วุฒิการศึกษาทางธรรม มีผลทำให้ความเห็นของ พระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัด สมุทรสงคราม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้ง ไว้ ส่วนสถานภาพส่วนบุคคลด้านอายุ วุฒิการศึกษาสามัญ และตำแหน่ง ไม่พบความแตกต่าง ซึ่งเป็ นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ๓. ข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระ สังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ด้านบุคลากร ควรจัดให้มีการสร รหานักเรียนเข้ามาศึกษาเล่าเรียน เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาที่ดีและให้ทุกส่วนภาค, ด้าน การบริหาร ควรจัดบริการแนะแนวทางการศึกษาแก่นักเรียนโดยผ่านทางกิจกรรมปฐมนิเทศนักเรียน กิจกรรมทางวิชาการ และการพบปะอาจารย์ที่ปรึกษาประจำวัน, ด้านอาคารสถานที่ ควรมีการแบ่ง สัดส่วนที่ชัดเจนในอาคารสถานศึกษาเล่าเรียน และ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ผู้บริหารควรเป็นผู้ เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้รับประโยชน์จากการให้การ สงเคราะห์ โดยเอื้อประโยชน์และสงเคราะห์ด้วยการให้ทุนการศึกษาแก่เด็กผู้ยากไร้ และควรมีการ ติดตามผลการศึกษาของเด็กที่ได้รับทุนไป

พระครูปัญญากิจุต (ประจวบ ปญญาทีโป)^{๖๑} ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพของพระสอน วิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ๑. ประสิทธิภาพของพระสอนวิชา พระพุทธศาสนาในโรงเรียน จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๔ เมื่อ พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ๒. ผลเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพของพระ สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลด้านวุฒิการศึกษาสามัญของพระสอนวิชาพระพุทธศาสนาผู้ตอบแบบสอบถาม มี ผลทำให้ความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิภาพของพระสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน จังหวัดราชบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ส่วน สถานภาพด้านอายุ พรพา และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ไม่ทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่าง ๓. ปัญหาส่วนใหญ่ของพระสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน จังหวัดราชบุรี คือ การกระจายอำนาจ

^{๖๑} พระครูปัญญากิจุต (ประจวบ ปญญาทีโป) , “ประสิทธิภาพของพระสอนวิชาพระพุทธศาสนาใน โรงเรียน จังหวัดราชบุรี”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

หน้าที่ให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัดราชบุรี ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการศึกษา และการเผยแพร่พระพุทธศาสนาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ตลอดจนไม่มีหน่วยงานที่รองรับการทำงานอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น พระสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน จังหวัดราชบุรี ทุกรูปทุกหน้าที่ ควรมีการเพิ่มบุคลากรให้เพียงพอและควรเสริมปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ให้มากยิ่งขึ้น และควรมีการกระจายอำนาจหน้าที่กระจายการปฏิบัติงานอย่างครอบคลุมทุกพื้นที่ของจังหวัดราชบุรี อย่างเหมาะสม ประกอบกับควรทำงานอย่างมีระบบเป็นแนวทางเดียวกัน และมีเครือข่ายร่วมมือกันโดยการใช้ความรู้ความสามารถของบุคลากรให้เต็มศักยภาพ ตลอดจนมีความประพฤติดีงามด้วยศีล จริยาวัตร ตามหลักพระธรรมวินัย มีความอดทน เสียสละทุ่มเทอย่างจริงจัง เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาต่อไป

ตารางที่ ๒.๑๐ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสงเคราะห์

นักวิจัย	สรุปผลการวิจัย
พระใบฎีกามานะ สุเมธโส (มากมูล)	ด้านค่าใช้จ่าย ควรจัดสรรรายได้ประจำปีของวัดมาช่วยเหลืองานด้านการศึกษาสงเคราะห์อย่างชัดเจนด้านการบริหารการศึกษา ควรจัดบริการแนะแนวทางการศึกษาแก่นักเรียน โดยผ่านทางกิจกรรมปฐมนิเทศนักเรียน กิจกรรมทางวิชาการ กีฬา กิจกรรมทางศาสนา
พระไพศาล สุทธิจิตโต (โนนทาเย)	ควรส่งเสริมบุคลากรให้มีคุณภาพในทุกๆ ด้าน เพื่อประสิทธิภาพงานที่ดีในด้านวิชาการ บุคลากร กิจกรรมนักเรียน ธุรการและการเงิน อาคารสถานที่ ความสัมพันธ์โรงเรียนกับชุมชน ควรบริหารกิจกรรมนักเรียน อาคารสถานที่ และงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ ควรจัดสวัสดิการให้บุคลากรในสถานศึกษาอย่างพอเพียงและเหมาะสม

ตารางที่ ๒.๑๐ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสงเคราะห์ (ต่อ)

นักวิจัย	สรุปผลกรวิจัย
พระครูโกศลกิจจานุการ (ณรงค์ ญาณวีโร)	ปัญหา อุปสรรค พบว่า นักเรียนไม่สนใจฟัง นักเรียนอ่านและเขียนภาษาบาลีไม่ได้เพราะเด็กอ่าน และจดตามไม่ทันเมื่อพระสงฆ์สอนและเขียนเร็ว ด้านเทคนิคการสอนของพระสงฆ์ยังไม่น่าสนใจเท่าที่ควร กิจกรรมการเรียนการสอนน้อย เด็กนักเรียนไม่กล้าแสดงออก เด็กนักเรียนไม่เข้าใจในเนื้อหาของเรื่องที่สอน เพราะเป็นนามธรรม
พระครูปลัดเจริญ สุวีโร (มีประเสริฐ)	ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ผู้บริหารควรเป็นผู้เสียสละประโยชน์สุขส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้รับประโยชน์จากการให้การสงเคราะห์ โดยเอื้อประโยชน์และสงเคราะห์ด้วยการให้ทุนการศึกษาแก่เด็กผู้ยากไร้ และควรมีการติดตามผลการศึกษาของเด็กที่ได้รับทุนไป
พระครูปัญญาภิชิต (ประจวบ ปญญาทีโป)	พระสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน ทุกรูปทุกหน้าที่ ควรมีการเพิ่มบุคลากรให้เพียงพอและควรเสริมปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ให้มากยิ่งขึ้น และควรมีการกระจายอำนาจหน้าที่กระจายการปฏิบัติงานอย่างครอบคลุมทุกพื้นที่ของจังหวัด

๒.๕.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้แสดงทัศนะไว้ เกี่ยวกับพระสังฆาธิการ ผลการศึกษาที่สำคัญสรุปได้ ดังนี้

พระมหาอนุชา โสติวิชัย (พงษ์สวัสดิ์)^{๒๒} ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาสมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบูรณ์” ผลการวิจัยพบว่า การวิจัยพบว่าพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์มีสมรรถนะการบริหารงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีด้านความรู้ การประสานงาน การบริหารงาน และทักษะ อยู่ในระดับมากทั้งหมด ส่วนสมรรถนะการบริหารงานของคณะสงฆ์โดยภาพรวมก็อยู่ในระดับมาก โดยมีด้านการปกครอง การสาธารณูปการ การศาสนศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณสงเคราะห์ และการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับมากทั้งหมดด้วย การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ พบว่า ความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างสมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์กับสมรรถนะการบริหารงานของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบูรณ์มีค่า $r = 0.655$ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนั้น แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์ควรระบุดังนี้ ๑) ด้านการปกครอง เจ้าคณะผู้ปกครองควรจัดโครงการเพื่อพัฒนาทักษะการบริหารงานปกครองของพระสังฆาธิการ ๒) ด้านศาสนศึกษา พระสังฆาธิการควรสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรม ๓) ด้านศึกษาสงเคราะห์ ควรมีการระดมทุนและจัดหาวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการสอนของพระสอนศีลธรรม ๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรร่างนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างมีรูปธรรม ๕) ด้านการสาธารณูปการ ควรสอนความรู้ด้านการสาธารณูปการผ่านหลักสูตรต่าง ๆ ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พระสังฆาธิการควรมีการวางแผนการสงเคราะห์ที่ตรงตามความต้องการและความเดือดร้อนของประชาชน และประสานงานกับภาคเครือข่ายต่าง ๆ ในการสงเคราะห์ประชาชน

พระปลัดนัฐพงศ์ ขนติสมปนโน (หมื่นแก้ว)^{๒๓} ได้วิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า ๑. ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ภาวะผู้นำด้านหลักความคุ้มค่า รองลงมา คือ ภาวะผู้นำด้านหลักความ

^{๒๒} พระมหาอนุชา โสติวิชัย (พงษ์สวัสดิ์), “การพัฒนาสมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕).

^{๒๓} พระปลัดนัฐพงศ์ ขนติสมปนโน (หมื่นแก้ว), “ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕).

โปร่งใส ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ภาวะผู้นำด้านหลักนิติธรรม ๒. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น มีดังนี้ ๑) ด้านหลักนิติธรรม ควรจัดอบรมให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เกี่ยวกับคณะสงฆ์อย่างต่อเนื่อง ๒) ด้านหลักคุณธรรม ควรมีความเอื้ออาทรต่อบุคลากร ๓) ด้านหลักความโปร่งใส ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้รับรู้เกี่ยวกับรายรับรายจ่ายของวัดอย่างตรงไปตรงมา ๔) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ควรมีโครงการที่มีการปฏิบัติร่วมกันระหว่างชุมชนท้องถิ่น ๕) ด้านหลักความรับผิดชอบ ควรมีการประเมินผล กำกับและติดตามงานที่ได้มอบหมายอย่างจริงจัง และ ๖) ด้านหลักความคุ้มค่า ควรมีการจัดสวัสดิการให้มีความประหยัดและความคุ้มค่าเหมาะสม ควรนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาพัฒนาองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพ และควรใช้ศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่า

พระครูสังวรสาธุวัตร (สำรวย ส่วโร)^{๖๔} ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า ๑. บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๖๐) ๒. ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตัวแปร พบว่า อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางบาลี และวุฒิการศึกษาทางสามัญ มีผลให้ความคิดเห็นของพระภิกษุสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยทุกข้อที่ตั้งไว้ ๓. ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ปัญหาบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่า ขาดการเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด ผู้บริหารสำนักงานปฏิบัติการได้ไม่ค่อยสมบูรณ์ตามนโยบาย และขาดพระที่มีความรู้ความสามารถในการให้ความรู้ในการปกครอง แนวทางในการแก้ไขปัญหา ได้แก่ ควรดูแลพระสงฆ์ให้ทั่วถึงและเสมอภาค ทั้งต้องสนับสนุนให้การศึกษากับพระภิกษุสงฆ์ในอำเภอนครชัยศรีเพื่อจะได้มีพระภิกษุสงฆ์ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

^{๖๔} พระครูสังวรสาธุวัตร (สำรวย ส่วโร), “บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

พระครูวีรธรรมานุสิฐ (วีรพล ธรรมปาโล)^{๖๕} ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ๓.๓๒ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการปกครองและด้านการสาธารณูปการอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบระดับบทบาทของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล คือ ตำแหน่งพระสังฆาธิการ อายุ จำนวนพรรษา ระดับการศึกษาสายสามัญ ระดับการศึกษาทางธรรม และระดับการศึกษาทางเปรียญธรรม พบว่า พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งต่างกันมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพระสังฆาธิการที่มีอายุ จำนวนพรรษา ระดับการศึกษาสายสามัญ ระดับการศึกษาทางธรรม และระดับการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

พระครูสุนทรวัชรกิจ (ฤทธิกล้า)^{๖๖} ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดเพชรบุรี” ผลการวิจัย พบว่า ๑. บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี ทั้ง ๖ ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๙) ๒. บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามสภาพส่วนบุคคล โดยรวม พระสังฆาธิการที่มี ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่พระสังฆาธิการ ต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สำหรับพระสังฆาธิการที่มี อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสายสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการ คณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ๓. ปัญหาส่วนใหญ่ของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี คือการกระจายอำนาจหน้าที่ให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัดเพชรบุรี ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการศึกษา และการเผยแผ่

^{๖๕} พระครูวีรธรรมานุสิฐ (วีรพล ธรรมปาโล), “บทบาทของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^{๖๖} พระครูสุนทรวัชรกิจ (ฤทธิกล้า), “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดเพชรบุรี”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

พระพุทธศาสนาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ตลอดจนไม่มีหน่วยงานที่รองรับการทำงานอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นพระสังฆาธิการของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี ทุกตำแหน่งทุกหน้าที่ ควรมีการเพิ่มบุคลากรให้เพียงพอและควรเสริมปรับปรุงและเพิ่มบทบาทให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ให้มากยิ่งขึ้น และควรมีการกระจายอำนาจหน้าที่กระจายการปฏิบัติงานอย่างครอบคลุมทุกพื้นที่ของจังหวัดเพชรบุรี อย่างเหมาะสม ประกอบกับควรทำงานอย่างมีระบบเป็นแนวทางเดียวกัน และมีเครือข่ายร่วมมือกัน โดยการใช้ความรู้ความสามารถของบุคลากรให้เต็มศักยภาพ ตลอดจนมีความประพฤติดีงามด้วยศีลาจาริยวัตรตามหลักพระธรรมวินัย มีความอดทน เสียสละทุ่มเทอย่างจริงจังเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาต่อไป

ตารางที่ ๒.๑๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ

นักวิจัย	สรุปผลการวิจัย
พระมหานูชา โสตุลวิชัย (พงษ์สวัสดิ์)	พระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์ มีสมรรถนะการบริหารงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านศึกษาสงเคราะห์ ควรมีการระดมทุน จัดหาทุนการศึกษาให้แก่นักเรียน จัดหาวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้การจัดการสอนของพระสอนศีลธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรรำนโยบายในการปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างเป็นรูปธรรม
พระปลัดนัฐพงศ์ ขนติสมปโน (หมื่นแก้ว)	ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ภาวะผู้นำด้านหลักความคุ้มค่า รองลงมา คือ ภาวะผู้นำด้านหลักความโปร่งใส ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ภาวะผู้นำด้านหลักนิติธรรม

ตารางที่ ๒.๑๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ (ต่อ)

นักวิจัย	สรุปผลการวิจัย
พระครูสังวรสาธุวัตร (สำรวย ส่วโร)	ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ปัญหาของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่า ขาดการเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด ผู้บริหารสั่งงานปฏิบัติการได้ไม่ค่อยสมบูรณ์ตามนโยบาย และขาดพระที่มีความรู้ความสามารถในการให้ความรู้ในการปกครองแนวทางในการแก้ไขปัญหา ได้แก่ การดูแลพระสงฆ์ให้ทั่วถึงและเสมอภาค
พระครูวีรธรรมานุสิฐ (วีรพล ธมฺมปาโล)	บทบาทของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการปกครองและด้านการสาธารณูปการ อยู่ในระดับมาก
พระครูสุนทรวัชรกิจ (ฤทธิ์กล้า)	พระสังฆาธิการของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี ทุกตำแหน่งทุกหน้าที่ ควรมีการเพิ่มบุคลากรให้เพียงพอและควรเสริมปรับปรุงและเพิ่มบทบาทให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ให้มากยิ่งขึ้น และควรมีการกระจายอำนาจหน้าที่กระจายการปฏิบัติงานอย่างครอบคลุมทุกพื้นที่ของจังหวัดเพชรบุรี อย่างเหมาะสม

๒.๖ กรอบแนวคิดงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง” จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) คือ ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ ตำแหน่งพระสังฆาธิการ พรรษา วุฒิการศึกษา

ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กร คือ การบริหารจัดการ 4M^{๖๗} ได้แก่ ๑) กำลังคน (Man) ๒) งบประมาณ (Money) ๓) วัสดุ (Materials) และ ๔) การจัดการ (Management)

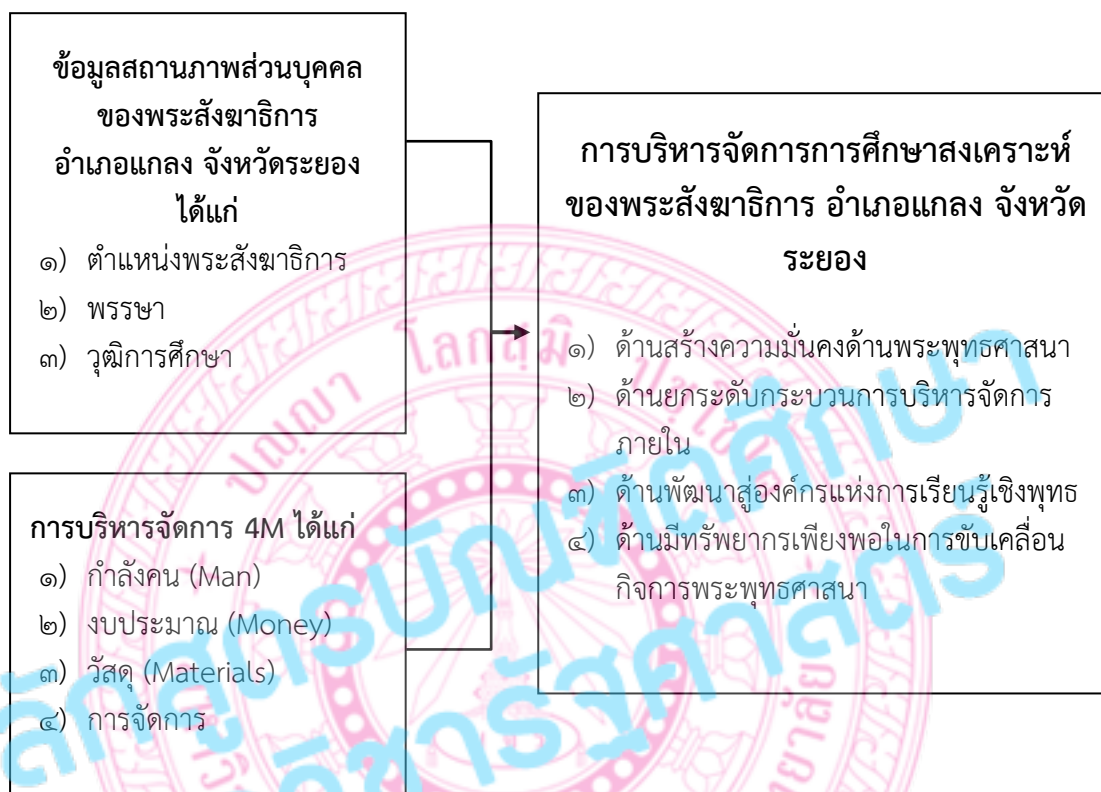
ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ได้แก่ ๔ ยุทธศาสตร์ การศึกษาสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา^{๖๘} คือ ๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา ๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน ๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ และ ๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา

^{๖๗} ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร, ๒๕๔๕), หน้า ๑๘.

^{๖๘} โครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข, ความเป็นมาของโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://shorturl.asia/0zimE> [๒๑ มิถุนายน ๒๕๖๓].

ตัวแปรอิสระ
(Independent Variables)

ตัวแปรตาม
(Dependent Variables)

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดระยอง” ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วยรูปแบบการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจักได้นำเสนอข้อมูลตามลำดับขั้นตอนการศึกษา ดังต่อไปนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ

๓.๒.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๓ การวิจัยเชิงคุณภาพ

๓.๓.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดระยอง” ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) จากกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยตามลำดับ

๓.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ

๓.๒.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกันหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ พระสังฆาธิการ ใน ๑๓ ตำบล อำเภอแกลง จังหวัดระยอง จำนวน ๑๐๒ รูป^๑ ประกอบด้วย

๑) ตำบลทางเกวียน จำนวน ๕ วัด ได้แก่ วัดพลางช้างเผือก วัดโพธิ์ทอง วัดราชบัลลังก์ประดิษฐาราม วัดหนองกันเกรา วัดเจริญสุข รวมมีพระสังฆาธิการ ๑๐ รูป

๒) ตำบลวังห้ว จำนวน ๕ วัด ได้แก่ วัดวังห้ว วัดวังศิลาธรรมาราม วัดหนองน้ำขุ่น วัดเนินหย่อง วัดเขาติน รวมมีพระสังฆาธิการ ๑๐ รูป

๓) ตำบลเนินฆ้อ จำนวน ๕ วัด ได้แก่ วัดเนินฆ้อ วัดเนินทราย วัดหนองแพงพวย วัดจำรุง วัดถนนกะเพรา รวมมีพระสังฆาธิการ ๖ รูป

๔) ตำบลกร่ำ - ชากโดน จำนวน ๕ วัด ได้แก่ วัดกลางกร่ำ วัดปากกร่ำ วัดชากมะกรูด วัดเขากระโดน วัดบุณนาค รวมมีพระสังฆาธิการ ๙ รูป

๕) ตำบลสองสลึง - ห้วยยาง จำนวน ๖ วัด ได้แก่ วัดศรีวนาราม วัดสองพี่น้อง วัดบ่อทอง วัดเตาปูน วัดคงคาราราม วัดห้วยยาง รวมมีพระสังฆาธิการ ๖ รูป

๖) ตำบลชากพง จำนวน ๗ วัด ได้แก่ วัดพลางไสว วัดชากพง วัดสมอโพรง วัดสันติวัน วันอรัญรังษี วัดคลองตากวา วัดในชาก รวมมีพระสังฆาธิการ ๙ รูป

๗) ตำบลบ้านนา จำนวน ๕ วัด ได้แก่ วัดบ้านนา วัดหนองจระเข้ วัดอุ้มทอง วัดวังน้ำขาว วัดห้วยหิน รวมมีพระสังฆาธิการ ๗ รูป

๘) ตำบลกระแสรบ้น จำนวน ๕ วัด ได้แก่ วัดกระแสรบ้นคูหาสวรรค์ วัดคลองป่าไม้ วัดยางงาม วัดดอนสำราญ วัดอ่างตานนท์ รวมมีพระสังฆาธิการ ๗ รูป

๙) ตำบลปากน้ำประแส - คลองปูน จำนวน ๗ วัด ได้แก่ วัดตะเคียนงาม วัดสมมติเทพฐาปนาราม วัดดอนมะกอก วัดคลองปูน วัดเนินยาง วัดเนินสมบุรณ์ วัดไตรรัตนาราม รวมมีพระสังฆาธิการ ๗ รูป

๑๐) ตำบลทุ่งควายกิน จำนวน ๖ วัด ได้แก่ วัดทุ่งควายกิน วัดเนินเขาติน วัดหนองกะพ้อ วัดเนินสุข วัดหนองห้ว วัดถ้ำหมื่นอน รวมมีพระสังฆาธิการ ๗ รูป

^๑ สำนักงานเลขาธิการคณะอำเภอแกลง จังหวัดระยอง, บัญชีรายชื่อจำนวนวัดทั้ง ๑๓ ตำบล อำเภอแกลง จังหวัดระยอง, (อัตสำเนา).

๑๑) ตำบลพังราด จำนวน ๕ วัด ได้แก่ วัดปากน้ำพังราด วัดพังราด วัดท่ากง วัดเกาะลอย วัดท่ามะกอก รวมมีพระสังฆาธิการ ๖ รูป

๑๒) ตำบลกองดิน เขต ๑ จำนวน ๕ วัด ได้แก่ วัดเขาน้อย วัดขากขุนวิเศษ วัดสุขไพรวัน วัดกองดิน วัดเขายายพริ้ง รวมมีพระสังฆาธิการ ๘ รูป

๑๓) ตำบลกองดิน เขต ๒ จำนวน ๕ วัด ได้แก่ วัดชำสมอ วัดเขาสำรอง วัดหนองคุย วัดมะค่าไทรงาม วัดชุมนุญสูง รวมมีพระสังฆาธิการ ๙ รูป

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ ๙๕ โดยใช้ตารางการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970)^๒ จะได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ คือ พระสังฆาธิการ ในอำเภอแกลง จังหวัดระยอง ทั้งหมด ๘๐ รูป

ตารางที่ ๓.๑ ตารางกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน

ขนาดประชากร	ขนาดตัวอย่าง	ขนาดประชากร	ขนาดตัวอย่าง	ขนาดประชากร	ขนาดตัวอย่าง	ขนาดประชากร	ขนาดตัวอย่าง	ขนาดประชากร	ขนาดตัวอย่าง
10	10	100	80	280	162	800	260	2,800	338
15	14	110	86	290	165	850	265	3,000	341
20	19	120	92	300	169	900	269	3,500	346
25	24	130	97	320	175	950	274	4,000	351
30	28	140	103	340	181	1,000	278	4,500	354
35	32	150	108	360	186	1,100	285	5,000	357
40	36	160	113	380	191	1,200	291	6,000	361

๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งสังเคราะห์มาจากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะประเด็นศึกษาเกี่ยวกับ การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

ก. การสร้างเครื่องมือ

๑. ศึกษาหลักการและเอกสารแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

^๒ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), pp. 607-610.

๒. กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓. กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากที่ปรึกษาสาร

นิพนธ์

๔. สร้างเครื่องมือการวิจัย

๕. นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖. นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

๗. ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือการวิจัย

๘. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

ข. ลักษณะของเครื่องมือ

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ซึ่งแบ่งออกเป็น ๔ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่งพระสังฆาธิการ พรรษา วุฒิการศึกษาชั้นสามัญ ผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กร คือ การบริหารจัดการ 4M ได้แก่ ๑) กำลังคน (Man) ๒) งบประมาณ (Money) ๓) วัสดุ (Materials) และ ๔) การจัดการ (Management) ของการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง รวม ๔ ด้าน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น ดังนี้

๑) ด้านกำลังคน (Man) จำนวน ๕ ข้อ

๒) ด้านงบประมาณ (Money) จำนวน ๕ ข้อ

๓) ด้านวัสดุ (Materials) จำนวน ๕ ข้อ

๔) ด้านการจัดการ (Management) จำนวน ๕ ข้อ

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ๔ ยุทธศาสตร์ การศึกษาสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ของการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแกลง จังหวัดระยอง ประกอบด้วย ๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา ๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน ๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ และ ๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น ดังนี้

- ๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา จำนวน ๕ ข้อ
- ๒) ยุกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน จำนวน ๕ ข้อ
- ๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ จำนวน ๕ ข้อ
- ๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา จำนวน ๕ ข้อ

มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

๕ หมายถึง มีการบริหารจัดการอยู่ในระดับ **มากที่สุด**

๔ หมายถึง มีการบริหารจัดการอยู่ในระดับ **มาก**

๓ หมายถึง มีการบริหารจัดการอยู่ในระดับ **ปานกลาง**

๒ หมายถึง มีการบริหารจัดการอยู่ในระดับ **น้อย**

๑ หมายถึง มีการบริหารจัดการอยู่ในระดับ **น้อยที่สุด**

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยยึดเกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๕๐-๕.๐๐ หมายความว่า ระดับการบริหารจัดการ **มากที่สุด**

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๕๐-๔.๔๙ หมายความว่า ระดับการบริหารจัดการ **มาก**

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๕๐-๓.๔๙ หมายความว่า ระดับการบริหารจัดการ **ปานกลาง**

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๕๐-๒.๔๙ หมายความว่า ระดับการบริหารจัดการ **น้อย**

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐-๑.๔๙ หมายความว่า ระดับการบริหารจัดการ **น้อยที่สุด**

ตอนที่ ๔ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question)

ค. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างไว้ไปดำเนินการตรวจสอบหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

๑) การวิเคราะห์ Face validity (ความตรงเชิงพื้นผิว) ซึ่งเป็นการตรวจสอบประเมินคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย โดยที่ปรีกษาสารนิพนธ์ ทั้ง ๒ ท่าน ด้วยการตรวจสอบประเมินกรอบเนื้อหาขอบเขตของแบบสอบถามประเด็นสำคัญของการสอบถาม ตลอดจนการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษาเชิงวิชาการที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ในการเก็บข้อมูล

๒) การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Contents validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของประเด็นคำถามการวิจัยกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในรูปแบบของเทคนิคการวิเคราะห์

^๓ ประกอบ กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

IOC (Index of Congruence) ^๔ โดยผู้เชี่ยวชาญการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยและเนื้อหาวิจัยไม่น้อยกว่า ๕ ท่าน ได้ผลการหาค่า IOC เท่ากับ ๑.๐๐ ทุกข้อ โดยมีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบการหาค่า IOC จำนวน ๕ ท่าน มีรายนามดังต่อไปนี้

(๑) พระครูสุตฺตมฺคณบัณฑิต, ผศ. ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(๒) รศ.ดร.อภิญา นัตรช่อฟ้า ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

(๓) ผศ.ดร.สุริยา รักษาเมือง อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

(๔) พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, รศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(๕) ผศ.ดร. นิกร ศรีราช อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

๓) การหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามโดยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงจากขั้นตอนการหาค่า IOC แล้วไปแจกให้กลุ่มบุคคลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ประชากรของงานวิจัย จำนวน ๓๐ ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) ^๕ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของความเชื่อมั่นแบบสอบถาม (Try Out) ทั้งฉบับ

๔) ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือการวิจัยที่วิเคราะห์ผลได้จากการทดลองใช้ (Try Out) ตามคำแนะนำของที่ปรึกษาสารนิพนธ์

๕) สร้างเครื่องมือการวิจัยฉบับสมบูรณ์และนำเสนอต่อที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นและจัดพิมพ์ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ในการเก็บข้อมูลการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างจริงต่อไป

๓.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลในเชิงปริมาณตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ตรงตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม

^๔ พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ, ระเบียบวิธีวิจัยทางการจัดการเชิงพุทธ, (พระนครศรีอยุธยา : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า ๒๒๔ - ๒๒๖.

^๕ Lee J. Cronbach, *Essentials of Psychological Testing*, 4th ed., (New York: Harper & Row, 1971), p. 67.

๒) ผู้วิจัยเสนอติดต่อขอหนังสือจากหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงกลุ่มตัวอย่างเพื่อเข้าแจกแบบสอบถาม (Questionnaire)

๓) ผู้วิจัยกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำการแจกแบบการแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) กับกลุ่มเป้าหมาย คือ พระสังฆาธิการ ใน ๑๓ ตำบล อำเภอแกลง จังหวัดระยอง จำนวน ๘๐ รูป โดยในการแจกแบบสอบถามผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจก และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง พร้อมผู้ช่วยผู้วิจัย ระหว่างวันที่ ๒๒-๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ รวมใช้ระยะเวลา ๑ สัปดาห์ ซึ่งจำนวนแบบสอบถามที่สามารถเก็บคืนได้ มีจำนวน ๘๐ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

๔) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่รับกลับมา ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสังคมศาสตร์

๓.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องแล้ว ทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

๓.๕.๒ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๑) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๒) ระดับความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถามของพระสงฆ์กลุ่มตัวอย่าง ใช้สถิติการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

๓) การเปรียบเทียบการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ใน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ ตำแหน่งพระสังฆาธิการ พรรษา วุฒิการศึกษาทางธรรม วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ (F - test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way analysis of variance) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจึงทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

๔) ข้อคำถามปลายเปิดที่แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะวิเคราะห์โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technic)

๓.๓ การวิจัยเชิงคุณภาพ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลตามเทคนิคและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในลักษณะที่แตกต่างกันตามรูปแบบการวิจัยดังต่อไปนี้

๓.๓.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยโดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) พระสังฆาธิการในอำเภอแกลง จังหวัดระยอง จำนวน ๘ รูป แบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม ประกอบด้วย

กลุ่มที่ ๑ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปกครองสงฆ์ จำนวน ๒ รูป

ลำดับที่	ชื่อ ฉายา นามสกุล	ตำแหน่ง
๑	พระมหาสมภพ สมภทโท	เจ้าคณะอำเภอแกลง
๒	พระครูเกษมธรรมากร	รองเจ้าคณะอำเภอแกลง รูปที่ ๑

กลุ่มที่ ๒ ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนศึกษา จำนวน ๒ รูป

ลำดับที่	ชื่อ ฉายา นามสกุล	ตำแหน่ง
๓	พระปลัด ครรชิต ชิตมาโร	เจ้าคณะตำบลกร่ำ-ชากโดน
๔	พระครูประวิตรธรรมโสภณ	เจ้าคณะตำบลชากพง

กลุ่มที่ ๓ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำนวน ๒ รูป

ลำดับที่	ชื่อ ฉายา นามสกุล	ตำแหน่ง
๕	พระครูรังษิพรหมคุณ	เจ้าคณะตำบลสองสลึง-ห้วยยาง
๖	พระปลัดชำนาญ ปภัสโร	เจ้าอาวาสวัดบ่อทอง

กลุ่มที่ ๔ ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาสงเคราะห์ จำนวน ๒ รูป

ลำดับที่	ชื่อ ฉายา นามสกุล	ตำแหน่ง
๗	พระปลัดเอกชน วชิรญาโน	เจ้าคณะตำบลเนินฆ้อ
๘	พระมหาเอกพล ฐานสิโท	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากกร่ำ

๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form) แบ่งออกเป็น ๒ ตอน คือ ตอนที่ ๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอนที่ ๒ เป็นข้อความจำนวน ๔ ข้อ คือแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นในการบริหารจัดการองค์กร คือ การบริหารจัดการ 4M ได้แก่ ๑) กำลังคน (Man) ๒) งบประมาณ (Money) ๓) วัสดุ (Materials) และ ๔) การจัดการ (Management) ในการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ตอนที่ ๓ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ ๔ ยุทธศาสตร์ การศึกษาสงเคราะห์ตามแผนปฏิบัติการพระพุทธศาสนา ของการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแกลง จังหวัดระยอง ประกอบด้วย ๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา ๒) ยกระดับ

กระบวนการบริหารจัดการภายใน ๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ และ๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยการหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) โดยการหาค่า IOC ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญ (Experts) จำนวน ๕ รูปหรือคน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาทฤษฎี ด้านระเบียบวิธีวิจัย และด้านพระพุทธศาสนาหรือด้านการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัยเป็นผู้ตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบสัมภาษณ์ ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง ๐.๘๖๒ และมีการใช้ภาษาไม่เหมาะสมในบางข้อ จึงต้องปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

๓.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น ๒ ระยะ คือ ระยะที่หนึ่ง เป็นขั้นตอนการเตรียมการสัมภาษณ์ แบ่งเป็น ๔ ขั้นตอนดังนี้

- ๑) ทำการนัดหมายวันเวลาที่จะไปขอสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๒) ขออนุญาตจากผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
- ๓) ส่งหนังสือแนะนำและแบบสัมภาษณ์ให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญล่วงหน้าอย่างน้อย ๗ วัน
- ๔) เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป เตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

ระยะที่สอง เป็นขั้นตอนการดำเนินการสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอนดังนี้

- ๑) แนะนำตัวผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสร้างความคุ้นเคย
- ๒) แจ้งวัตถุประสงค์ของการมาสัมภาษณ์ และอธิบายลำดับขั้นตอนในการสัมภาษณ์
- ๓) ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการใช้เครื่องบันทึกเสียงและกล้องถ่ายรูป ในขณะที่ทำการสัมภาษณ์ เพื่อใช้อ้างอิงในการสรุปผลการวิจัย

๓.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ๒) เพื่อเปรียบเทียบระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอต่อไปนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

๔.๒ ผลการเปรียบเทียบระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ระดับปฏิบัติการที่มีต่อปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

๔.๔ องค์ความรู้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารจัดการ การศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

๔.๑.๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามพระสังฆาธิการ จำนวน ๘๐ รูป
จำแนกตาม ตำแหน่งพระสังฆาธิการ พรรษา วุฒิการศึกษา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล
ของผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายละเอียดดังในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = ๘๐)

ข้อมูลพื้นฐานส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
ตำแหน่งพระสังฆาธิการ		
ผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส	๕๘	๗๒.๕๐
เลขานุการ เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ	๘	๑๐.๐๐
เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ	๑๔	๑๗.๕๐
รวม	๘๐	๑๐๐.๐๐
พรรษา		
๑ - ๑๐ พรรษา	๓๗	๔๖.๓๐
๑๑ - ๒๐ พรรษา	๓๐	๓๗.๕๐
๒๑ พรรษาขึ้นไป	๑๓	๑๖.๒๐
รวม	๘๐	๑๐๐.๐๐
วุฒิการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๓๐	๓๗.๕๐
ปริญญาตรี	๓๘	๔๗.๕๐
สูงกว่าปริญญาตรี	๑๒	๑๕.๐๐
รวม	๘๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งได้แก่ ตำแหน่งพระสังฆาธิการ พรรษา วุฒิการศึกษา ดังนี้

ตำแหน่งพระสังฆาธิการ พบว่าพระสังฆาธิการผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส จำนวน ๕๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๕๐ รองลงมาเป็นเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ จำนวน ๑๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๕๐ และน้อยที่สุดคือเลขานุการ เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ จำนวน ๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๐๐ ตามลำดับ

พรรษา พบว่า พระสังฆาธิการผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพรรษา ๑ - ๑๐ พรรษา จำนวน ๓๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๓๐ รองลงมา ๑๑ - ๒๐ พรรษา จำนวน ๓๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๕๐ และน้อยที่สุด ๒๑ พรรษาขึ้นไป จำนวน ๑๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๒๐ ตามลำดับ

วุฒิการศึกษา พบว่าพระสังฆาธิการผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับวุฒิการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน ๓๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๕๐ รองลงมา คือ ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๓๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๕๐ ที่น้อยที่สุดคือสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๐๐ ตามลำดับ

๔.๑.๒ ระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษา สงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษา
สงเคราะห์ โดยภาพรวม ได้แก่ ๑. หลักการบริหารจัดการ ๔M ๒. หลัก ๔ ยุทธศาสตร์ การศึกษา
สงเคราะห์ ดังรายละเอียดที่แสดงตัวอย่างค่าเฉลี่ย ($\text{Mean} = \bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
(Standard Deviation = S.D.)

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ ที่มีต่อการ
บริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ในภาพรวม

(n=๘๐)

การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระ สังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง	ระดับปฏิบัติการ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. หลักการบริหารจัดการ ๔M	๓.๘๐	๐.๔๑๗	มาก
๒. หลัก ๔ ยุทธศาสตร์ การศึกษาสงเคราะห์	๓.๘๘	๐.๔๙๗	มาก
รวม	๓.๘๔	๐.๔๓๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า พระสังฆาธิการมีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการ
การศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
($\bar{X} = 3.84$, S.D.=0.433) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้งสองด้าน

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ ที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง
หลักการบริหารจัดการ ๔M

(n=๘๐)

หลักการบริหารจัดการ ๔M	ระดับปฏิบัติการ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. กำลังคน (Man)	๔.๐๔	๐.๔๑๕	มาก
๒. งบประมาณ (Money)	๓.๖๓	๐.๕๘๘	มาก
๓. วัสดุ (Material)	๓.๖๙	๐.๕๙๕	มาก
๔. การจัดการ (Management)	๓.๘๕	๐.๕๖๐	มาก
รวม	๓.๘๐	๐.๔๑๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า พระสังฆาธิการมีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๘๐, S.D.=๐.๔๑๗) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านกำลังคน (Man) รองลงมาคือ ด้านการจัดการ (Management) และด้านวัสดุ (Material) ตามลำดับ และที่น้อยที่สุดคือ ด้านงบประมาณ (Money)

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ ที่มีต่อการ
บริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
ด้านกำลังคน (Man)

(n=๘๐)

หลักการบริหารจัดการ ๔M	ระดับปฏิบัติการ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑) พระสังฆาธิการได้มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ภิกษุ สามเณรใน พื้นที่อำเภอกาญจนบุรีให้มีการศึกษาที่สูงขึ้น	๔.๐๕	๐.๘๑๐	มาก
๒) พระสังฆาธิการได้มีการส่งเสริมสนับสนุน จัดอบรมวิชาการ ต่าง ๆ ให้แก่ภิกษุและสามเณรในพื้นที่อำเภอกาญจนบุรี	๔.๐๘	๐.๘๐๘	มาก
๓) พระสังฆาธิการได้มีการส่งเสริมความรู้ ทักษะเฉพาะด้านการ บริหารให้แก่ครูพระสอนศีลธรรมในพื้นที่อำเภอกาญจนบุรี	๔.๐๕	๐.๗๙๔	มาก
๔) พระสังฆาธิการได้มีการส่งเสริมสนับสนุน จัดอบรมการเรียน การสอนโดยใช้เทคโนโลยีให้แก่ภิกษุและสามเณรในพื้นที่ อำเภอกาญจนบุรี	๓.๙๙	๐.๗๗๑	มาก
๕) พระสังฆาธิการได้มีการส่งเสริมสนับสนุน จัดอบรมวิชา พระพุทธศาสนาให้แก่บุคลากรครูของสถานศึกษาในอยู่ใน การสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอกาญจนบุรี	๔.๐๔	๐.๗๘๗	มาก
รวม	๔.๐๔	๐.๔๑๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า พระสังฆาธิการมีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการ
การศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ด้านกำลังคน (Man) โดย
ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =๔.๐๔, S.D.=๐.๔๑๕) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก
ทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ ที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาแพง จังหวัดระยอง ด้านงบประมาณ (Money)

(n=๘๐)

หลักการบริหารจัดการ ๔ม	ระดับปฏิบัติการ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑) พระสังฆาธิการได้มีการประสานจัดหางบประมาณในการสนับสนุนการศึกษาสงเคราะห์ของพื้นที่อำเภอกาแพงตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา	๓.๖๓	๐.๘๐๒	มาก
๒) พระสังฆาธิการได้มีการสนับสนุนงบประมาณในการสร้างอาคารเรียน ห้องเรียน หรือห้องเรียนจริยธรรมในพื้นที่อำเภอกาแพง	๓.๖๐	๐.๘๖๖	มาก
๓) พระสังฆาธิการได้มีการจัดแจกทุนการศึกษาให้กับนักเรียนของโรงเรียนในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอกาแพง	๓.๖๘	๐.๘๙๗	มาก
๔) พระสังฆาธิการได้มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์เพื่อใช้ในการศึกษาสงเคราะห์ในเขตพื้นที่อำเภอกาแพง	๓.๕๙	๐.๘๘๒	มาก
๕) พระสังฆาธิการได้มีการจัดสรรงบประมาณในการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรครูของสถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอกาแพง	๓.๖๖	๐.๘๘๕	มาก
รวม	๓.๖๓	๐.๕๘๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า พระสังฆาธิการมีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาแพง จังหวัดระยอง ด้านงบประมาณ (Money) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =๓.๖๓, S.D.=๐.๕๘๘) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ ที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง
ด้านวัสดุ (Material)

(n=๘๐)

หลักการบริหารจัดการ ๔ม	ระดับปฏิบัติการ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑) พระสังฆาธิการได้มีการจัดสรรคูปกรณ์ในการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาของโรงเรียนในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอแกลง	๓.๗๑	๐.๗๙๙	มาก
๒) พระสังฆาธิการได้มีการจัดสรรอุปกรณ์ในการเรียนการสอนตามพัฒนาการของนักเรียนในแต่ละช่วงชั้นปีของสถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอแกลง	๓.๗๔	๐.๗๙๑	มาก
๓) พระสังฆาธิการได้มีการสนับสนุนให้ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่สามารถหาได้ภายในท้องถิ่นแก่สถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอแกลง	๓.๖๕	๐.๘๔๓	มาก
๔) พระสังฆาธิการได้มีการสนับสนุนให้ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่สามารถแปรรูปและนำกลับมาใช้แก่สถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอแกลง	๓.๖๘	๐.๘๐๘	มาก
๕) พระสังฆาธิการได้มีการจัดสรรอุปกรณ์ที่ทันสมัยเพื่อประกอบการเรียนการสอนแก่สถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอแกลง	๓.๖๘	๐.๘๐๘	มาก
รวม	๓.๖๙	๐.๕๙๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า พระสังฆาธิการมีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ด้านวัสดุ (Material) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =๓.๖๙, S.D.=๐.๕๙๕) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ ที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง ด้านการจัดการ (Management)

(n=๘๐)

หลักการบริหารจัดการ ๔ม	ระดับปฏิบัติการ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑) พระสังฆาธิการได้มีการบริหารจัดการด้านแผนการเรียนการสอน ในวิชาด้านพระพุทธศาสนาแก่สถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ ของวัดในพื้นที่อำเภอกาหลง	๓.๗๖	๐.๗๙๙	มาก
๒) พระสังฆาธิการได้มีการบริหารจัดการด้านออกกฎ ระเบียบแก่ สถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอกาหลง	๓.๗๖	๐.๗๙๙	มาก
๓) พระสังฆาธิการได้มีการบริหารจัดการด้านการควบคุมดูแลจัดการ อบรมให้แก่ครูพระของสถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัด ในพื้นที่อำเภอกาหลง	๓.๘๐	๐.๗๕๓	มาก
๔) พระสังฆาธิการได้มีการบริหารจัดการด้านการจัดตั้งโรงเรียนการ กุศลของวัดเพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชน	๓.๙๕	๐.๗๖๑	มาก
๕) พระสังฆาธิการได้มีการบริหารจัดการด้านแผนการพัฒนาโครงสร้าง โดยรวมของสถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่ อำเภอกาหลง	๓.๙๖	๐.๘๔๙	มาก
รวม	๓.๘๕	๐.๕๖๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า พระสังฆาธิการมีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง ด้านการจัดการ (Management) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =๓.๘๕, S.D.=๐.๕๖๐) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ ที่มีต่อการ
บริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง
หลัก ๔ ยุทธศาสตร์ การศึกษาสงเคราะห์

(n=๘๐)

หลัก ๔ ยุทธศาสตร์ การศึกษาสงเคราะห์	ระดับปฏิบัติการ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ด้านการสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา	๓.๖๘	๐.๗๔๒	มาก
๒. ด้านการยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน	๓.๖๐	๐.๘๓๖	มาก
๓. ด้านการพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ	๓.๖๖	๐.๘๘๕	มาก
๔. ด้านการมีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา	๓.๖๘	๐.๗๔๒	มาก
รวม	๔.๐๐	๐.๗๙๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า พระสังฆาธิการมีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๔.๐๐, S.D. = ๐.๗๙๖) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ ที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง ด้านการสร้างควมมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา

(n=๘๐)

หลัก ๔ ยุทธศาสตร์ การศึกษาสงเคราะห์	ระดับปฏิบัติการ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑) พระสังฆาธิการสนับสนุนส่งเสริมและจัดการการศึกษาสงฆ์ และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาให้มีความรู้คู่คุณธรรม	๓.๖๘	๐.๗๔๒	มาก
๒) พระสังฆาธิการจัดการศึกษาสงฆ์เพื่อผลิตและพัฒนาศาสนทายาทที่เปี่ยมปัญญาพุทธธรรมเผยแผ่ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญงอกงาม	๓.๖๐	๐.๘๓๖	มาก
๓) พระสังฆาธิการปลูกฝังความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาให้แก่เด็กและเยาวชนของสถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอกาหลง	๓.๖๖	๐.๘๘๕	มาก
๔) พระสังฆาธิการพัฒนาการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติในด้านการศึกษาสงเคราะห์ให้เป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา	๓.๖๘	๐.๗๔๒	มาก
๕) พระสังฆาธิการร่วมสร้างสังคมพุทธธรรมที่มีความเข้มแข็งเพื่อเป็นพื้นฐานที่ดีแก่สังคมของสถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอกาหลง	๔.๐๐	๐.๗๙๖	มาก
รวม	๓.๗๒	๐.๖๔๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า พระสังฆาธิการมีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง ด้านการสร้างควมมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =๓.๗๒, S.D.=๐.๖๔๕) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๑๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ ที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ด้านการยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน

(n=๘๐)

หลัก ๔ ยุทธศาสตร์ การศึกษาสงเคราะห์	ระดับปฏิบัติการ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑) พระสังฆาธิการมีการบริหารจัดการด้านการกำหนดยุทธศาสตร์ เพื่อยกระดับของการศึกษาสงเคราะห์แก่สถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอแกลง	๓.๙๘	๐.๘๑๑	มาก
๒) พระสังฆาธิการได้มีการกำหนดแผนและเป้าหมายในการบริหารงานศึกษาสงเคราะห์ของสถานศึกษาในอยู่ในการ	๔.๐๐	๐.๓๙๖	มาก
๓) พระสังฆาธิการได้มีการสร้างฐานแห่งการเรียนรู้และข้อมูลข่าวสารด้านการศึกษาสงเคราะห์ของสถานศึกษาในอยู่ในการ	๓.๙๖	๐.๓๗๐	มาก
๔) พระสังฆาธิการมีการจัดฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบในด้านศึกษาสงเคราะห์ของสถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่	๓.๙๙	๐.๘๔๙	มาก
๕) พระสังฆาธิการมีการพัฒนาการจัดการความรู้ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ปัจจุบันรวมทั้งเป็นแหล่งถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาในด้านศึกษาสงเคราะห์ของสถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอแกลง	๓.๖๘	๐.๓๔๒	มาก
รวม	๓.๙๒	๐.๖๙๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า พระสังฆาธิการมีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ด้านการยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =๓.๙๒, S.D.=๐.๖๙๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๑๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ ที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาแพง จังหวัดระยอง ด้านการพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ

(n=๘๐)

หลัก ๔ ยุทธศาสตร์ การศึกษาสงเคราะห์	ระดับปฏิบัติการ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑) พระสังฆาธิการมีการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อกระบวนการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นในองค์กรได้อย่างต่อเนื่องและประสบผลสำเร็จสูงสุดในด้านศึกษาสงเคราะห์ของสถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอกาแพง	๓.๙๙	๐.๘๔๙	มาก
๒) พระสังฆาธิการมีวิธีการคิดที่มีมุมมองในแง่ความสัมพันธ์ในสิ่งต่างๆภายในองค์กรในเป็นภาพรวมอย่างมีเอกภาพเพื่อการพัฒนาในด้านศึกษาสงเคราะห์ของสถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอกาแพง	๓.๙๖	๐.๘๔๙	มาก
๓) พระสังฆาธิการมีรูปแบบทางความคิดที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ในความรู้ ความสามารถ และทักษะใหม่ ๆ สำหรับการปฏิบัติงานในองค์กรในด้านศึกษาสงเคราะห์ของสถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอกาแพง	๔.๐๔	๐.๘๓๔	มาก
๔) พระสังฆาธิการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันจากการเกิดจากความคิดที่ควรจะเป็นของทุกคนในองค์กร เกิดความรับผิดชอบร่วมกันของสถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอกาแพง	๔.๐๔	๐.๗๘๗	มาก
๕) พระสังฆาธิการมีการปฏิบัติงานโดยบทบาทของสมาชิกในทีมที่มีอิทธิพลต่อองค์กรเดียวกันในด้านศึกษาสงเคราะห์ของสถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอกาแพง	๓.๖๓	๐.๘๐๒	มาก
รวม	๓.๙๓	๐.๖๑๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า พระสังฆาธิการมีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาแพง จังหวัดระยอง ด้านการพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =๓.๙๓, S.D.=๐.๖๑๐) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๑๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ ที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง ด้านการมีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา

(n=๘๐)

หลัก ๔ ยุทธศาสตร์ การศึกษาสงเคราะห์	ระดับปฏิบัติการ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑) พระสังฆาธิการมีบุคลากรเพื่อการขับเคลื่อนนโยบายกิจการพระพุทธศาสนาสู่การปฏิบัติในด้านศึกษาสงเคราะห์ของสถานศึกษาที่อยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอกาญจนบุรี	๔.๐๓	๐.๗๔๖	มาก
๒) พระสังฆาธิการมีการส่งเสริมและสนับสนุนทรัพยากรในด้านต่างๆให้แก่ครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาที่อยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอกาญจนบุรี	๔.๐๕	๐.๗๔๕	มาก
๓) พระสังฆาธิการมีการสนับสนุนด้านอาคารสถานที่ในการรองรับการขยายของโรงเรียนการกุศลของสถานศึกษาที่อยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอกาญจนบุรี	๔.๐๕	๐.๗๔๕	มาก
๔) พระสังฆาธิการมีการจัดหาอุปกรณ์ส่งเสริมการเรียนการสอนให้แก่สถานศึกษาที่อยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอกาญจนบุรี	๔.๐๔	๐.๗๘๗	มาก
๕) พระสังฆาธิการมีการประสานหน่วยงานภาคเอกชนในการขยายเครือข่ายเพื่อการขับเคลื่อนตามนโยบายกิจการพระพุทธศาสนาในด้านศึกษาสงเคราะห์ของสถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอกาญจนบุรี	๓.๖๓	๐.๘๐๒	มาก
รวม	๓.๙๖	๐.๓๘๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า พระสังฆาธิการมีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง ด้านการมีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =๓.๙๖, S.D.=๐.๓๘๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ

๔.๒ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอแกลง จังหวัดระยอง

สมมติฐานที่ ๑ พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกันมีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๓ การเปรียบเทียบระดับปฏิบัติการ ของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ จำแนกตามตำแหน่งพระสังฆาธิการ

(n=๘๐)

การบริหารจัดการ การศึกษาสงเคราะห์ ของพระสังฆาธิการ	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
๑. ด้านการสร้างควม มั่นคงด้าน พระพุทธศาสนา	ระหว่างกลุ่ม	๑.๒๗๖	๒	๐.๖๓๘	๑.๕๕๗	๐.๒๑๗
	ภายในกลุ่ม	๓๑.๕๖๓	๗๗	๐.๔๑๐		
	รวม	๓๒.๘๔๐	๗๙			
๒. ด้านการยกระดับ กระบวนการ บริหารจัดการ ภายใน	ระหว่างกลุ่ม	๑.๑๕๐	๒	๐.๕๗๕	๑.๒๐๐	๐.๓๐๗
	ภายในกลุ่ม	๓๖.๘๙๘	๗๗	๐.๔๗๙		
	รวม	๓๘.๐๔๘	๗๙			
๓. ด้านการพัฒนาสู่ องค์กรแห่งการ เรียนรู้เชิงพุทธ	ระหว่างกลุ่ม	๒.๑๖๙	๒	๑.๐๘๔	๓.๐๗๐	๐.๐๕๒
	ภายในกลุ่ม	๒๗.๑๙๙	๗๗	๐.๓๕๓		
	รวม	๒๙.๓๖๘	๗๙			
๔. ด้านการมี ทรัพยากรเพียงพอ ในการขับเคลื่อน กิจการ พระพุทธศาสนา	ระหว่างกลุ่ม	๑.๓๑๐	๒	๐.๖๕๕	๔.๘๗๗	๐.๐๑๐**
	ภายในกลุ่ม	๑๐.๓๔๕	๗๗	๐.๑๓๔		
	รวม	๑๑.๖๕๖	๗๙			
	ภายในกลุ่ม	๑.๔๒๘	๒	๐.๗๑๔	๓.๐๔๕	๐.๐๕๓
	รวม	๑๘.๐๕๗	๗๗	๐.๒๓๕		
	ระหว่างกลุ่ม	๑๙.๔๘๖	๗๙			
รวม	ภายในกลุ่ม	๑.๒๗๖	๒	๐.๖๓๘	๑.๕๕๗	๐.๒๑๗
	รวม	๓๑.๕๖๓	๗๗	๐.๔๑๐		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๕ ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-Test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ($F=๑.๕๕๗$, $Sig.=๐.๒๑๗$) ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน มีความคิดเห็นในด้านการมีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ฆาติการที่มีพรรษาต่างกัน มีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษา
สงเคราะห์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๔ การเปรียบเทียบระดับปฏิบัติการของพระสงฆ์ฆาติการที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษา
สงเคราะห์ จำแนกตามพรรษา

(n=๘๐)

การบริหารจัดการ การศึกษาสงเคราะห์ ของพระสงฆ์ฆาติการ	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
๑. ด้านการสร้างควม มั่นคงด้าน พระพุทธศาสนา	ระหว่างกลุ่ม	๐.๒๖๘	๒	๐.๑๓๔	๐.๓๑๗	๐.๗๒๙
	ภายในกลุ่ม	๓๒.๕๗๒	๗๗	๐.๔๒๓		
	รวม	๓๒.๘๔๐	๗๙			
๒. ด้านการยกระดับ กระบวนการ บริหารจัดการ ภายใน	ระหว่างกลุ่ม	๐.๖๔๖	๒	๐.๓๒๓	๐.๖๖๕	๐.๕๑๗
	ภายในกลุ่ม	๓๗.๔๐๒	๗๗	๐.๔๘๖		
	รวม	๓๘.๐๔๘	๗๙			
๓. ด้านการพัฒนาสู่ องค์กรแห่งการ เรียนรู้เชิงพุทธ	ระหว่างกลุ่ม	๐.๒๖๑	๒	๐.๑๓๑	๐.๓๔๖	๐.๗๐๙
	ภายในกลุ่ม	๒๙.๑๐๗	๗๗	๐.๓๗๘		
	รวม	๒๙.๓๖๘	๗๙			
๔. ด้านการมี ทรัพยากรเพียงพอ ในการขับเคลื่อน กิจการ พระพุทธศาสนา	ระหว่างกลุ่ม	๐.๑๔๔	๒	๐.๐๗๒	๐.๔๘๑	๐.๖๒๐
	ภายในกลุ่ม	๑๑.๕๑๒	๗๗	๐.๑๕๐		
	รวม	๑๑.๖๕๖	๗๙			
	ภายในกลุ่ม	๐.๒๔๗	๒	๐.๑๒๔	๐.๔๙๕	๐.๖๑๒
	รวม	๑๙.๒๓๘	๗๗	๐.๒๕๐		
	ระหว่างกลุ่ม	๑๙.๔๘๖	๗๙			
รวม	ภายในกลุ่ม	๐.๒๖๘	๒	๐.๑๓๔	๐.๓๑๗	๐.๗๒๙
	รวม	๓๒.๕๗๒	๗๗	๐.๔๒๓		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๖ ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-Test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีพรรษาต่างกัน มีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ($F=0.3117$, $Sig.=0.5729$) ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสังฆาธิการที่มีพรรษา ต่างกัน มีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ ไม่แตกต่างกัน ทุกด้าน

สมมติฐานที่ ๓ พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการ การศึกษาสงเคราะห์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๕ การเปรียบเทียบระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ จำแนก ตามวุฒิการศึกษา

(n=๘๐)

การบริหารจัดการ การศึกษาสงเคราะห์ ของพระสังฆาธิการ	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
๑. ด้านการสร้างความ มั่นคงด้าน พระพุทธศาสนา	ระหว่างกลุ่ม	๑.๔๖๔	๒	๐.๗๓๒	๑.๗๙๗	๐.๑๗๓
	ภายในกลุ่ม	๓๑.๓๗๕	๗๗	๐.๔๐๗		
	รวม	๓๒.๘๔๐	๗๙			
๒. ด้านการยกระดับ กระบวนการ บริหารจัดการ ภายใน	ระหว่างกลุ่ม	๐.๔๖๒	๒	๐.๒๓๑	๐.๔๗๓	๐.๖๒๕
	ภายในกลุ่ม	๓๗.๕๘๖	๗๗	๐.๔๘๘		
	รวม	๓๘.๐๔๘	๗๙			
๓. ด้านการพัฒนา องค์กรแห่งการ เรียนรู้เชิงพุทธ	ระหว่างกลุ่ม	๐.๔๑๕	๒	๐.๒๐๗	๐.๕๕๒	๐.๕๗๘
	ภายในกลุ่ม	๒๘.๙๕๓	๗๗	๐.๓๗๖		
	รวม	๒๙.๓๖๘	๗๙			
๔. ด้านการมี ทรัพยากรเพียงพอ ในการขับเคลื่อน กิจการ พระพุทธศาสนา	ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๕๕	๒	๐.๐๒๗	๐.๑๘๒	๐.๘๓๔
	ภายในกลุ่ม	๑๑.๖๐๑	๗๗	๐.๑๕๑		
	รวม	๑๑.๖๕๖	๗๙			
	ภายในกลุ่ม	๐.๓๔๖	๒	๐.๑๗๓	๐.๖๙๖	๐.๕๐๒
	รวม	๑๙.๑๔๐	๗๗	๐.๒๔๙		
	ระหว่างกลุ่ม	๑๙.๔๘๖	๗๙			
รวม	ภายในกลุ่ม	๑.๔๖๔	๒	๐.๗๓๒	๑.๗๙๗	๐.๑๗๓
	รวม	๓๑.๓๗๕	๗๗	๐.๔๐๗		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๗ ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-Test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ ไม่แตกต่างกัน ($F=2.063$, $Sig.=0.132$) ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษา ต่างกัน มีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ ในด้านการสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา มีระดับปฏิบัติการ ไม่แตกต่างกัน ทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๑๖ ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษา
สงเคราะห์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐานที่ ๑-๓

(n=๘๐)

สมมติ ฐาน	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า F	Sig.	ผลการศึกษา	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
๑.	ตำแหน่งพระ สังฆาธิการ	การบริหารจัดการ	๑.๕๕๗	๐.๒๑๗	-	✓
		การศึกษาสงเคราะห์ ของพระสังฆาธิการ				
๒.	พรรษา	การบริหารจัดการ	๐.๓๑๗	๐.๗๒๙	-	✓
		การศึกษาสงเคราะห์ ของพระสังฆาธิการ				
๓.	วุฒิการศึกษา	การบริหารจัดการ	๑.๗๙๗	๐.๑๗๓	-	✓
		การศึกษาสงเคราะห์ ของพระสังฆาธิการ				

จากตารางที่ ๔.๑๖ ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษา
สงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ดังนี้

พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งต่างกัน มีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษา
สงเคราะห์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

พระสังฆาธิการที่มีพรรษา ต่างกัน มีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษา
สงเคราะห์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษา ต่างกัน มีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการ
การศึกษาสงเคราะห์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ระดับปฏิบัติการที่มีต่อ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง” ผู้วิจัยกำหนดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสาระสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยประเด็นการสัมภาษณ์ ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และข้อคำถามความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ สรุปได้ดังนี้

๔.๓.๑ ด้านการสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา

การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ด้านการสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทางศาสนาและสังคมของประเทศ ซึ่งมีแนวคิดและขั้นตอนการดำเนินงานที่ควรได้รับการพิจารณาอย่างละเอียดเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีที่สุด^๑

พระสังฆาธิการมีบทบาทในการสนับสนุนการศึกษาสงเคราะห์โดยการจัดทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่มีความยากจนทุกปีอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้สนใจสามารถมีโอกาสในการศึกษาได้โดยไม่ต้องกังวลในเรื่องค่าใช้จ่ายทางการศึกษาที่สูง การทุนนี้ช่วยสร้างโอกาสทางการศึกษาแก่นักเรียนในชุมชนที่มีสภาพคล่อง ๆ ในการศึกษาและพัฒนาตนเองในทางที่เหมาะสม^๒

พระสังฆาธิการได้มีการจัดสรรอุปกรณ์ที่ทันสมัยเพื่อประกอบการเรียนการสอนแก่สถานศึกษาในพื้นที่อำเภอแกลงที่อยู่ในการสงเคราะห์ของวัดอย่างมีความสำคัญและมีผลสำคัญต่อการสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี การจัดสรรอุปกรณ์ที่ทันสมัยนี้ช่วยเสริมสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ซึ่งสามารถใช้เพื่อการศึกษาศาสนาและการเรียนรู้ในทางที่ลึกซึ้งและคุ้มค่าได้^๓

การมีพระสังฆาธิการมีการจัดสรรอุปกรณ์ที่ทันสมัยเช่นเทคโนโลยีการสื่อสารและเทคนิคการเรียนรู้ที่ทันสมัยช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนและการเรียนรู้ ไม่เพียงแต่ช่วยให้นักเรียนได้รับการศึกษาที่ดีขึ้น แต่ยังเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความกระตือรือร้นในการศึกษาทางศาสนาอย่างมากขึ้น เป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ผู้ศึกษาได้รับประสบการณ์ทางการศึกษาที่เต็มเปี่ยมและมีคุณภาพสูง^๔

^๑ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗.

^๒ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗.

^๓ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๖๗.

^๔ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๖๗.

การจัดการศึกษาสงเคราะห์เพื่อสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนาไม่เพียงแต่ต้องมีการให้บริการและสนับสนุนที่เหมาะสมแก่ผู้ศึกษาและประชาชนเท่านั้น ยังต้องมีการดูแลและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผลการจัดการเชิงศาสนานั้นมีความยั่งยืนและสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้อย่างเหมาะสม^๕

การสนับสนุนในการสร้างสถานที่สำหรับการศึกษาและศาสนาที่เหมาะสม เช่น การสร้างโรงเรียนทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศูนย์กลางที่ให้บริการศาสนาและการศึกษาแก่ประชาชนในพื้นที่นั้นๆ ซึ่งจะส่งผลให้มีที่พักอาศัยที่เหมาะสมและเป็นมาตรฐานสำหรับผู้ที่มาเรียนรู้และฝึกฝนทางศาสนาอย่างถูกต้อง^๖

พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและจัดการการศึกษาสงเคราะห์เพื่อสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนาอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในหลากหลายด้าน ซึ่งช่วยให้เด็กนักเรียนนักศึกษาได้รับความรู้ทางศาสนาและเพิ่มความเข้าใจในปรัชญาและธรรมชาติของพระพุทธศาสนาได้อย่างแท้จริง^๗

พระสังฆาธิการได้มีการจัดสรรคูปกรณ์ในการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาของโรงเรียนที่อยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอแกลงอย่างสำคัญและมีประโยชน์ต่อการสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนาได้อย่างเหมาะสม^๘

สรุปได้ว่า การสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทางศาสนาและสังคมของประเทศ พระสังฆาธิการมีบทบาทในการสนับสนุนการศึกษาสงเคราะห์โดยการจัดทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่มีความยากจนทุกปีอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้สนใจสามารถมีโอกาสในการศึกษาได้โดยไม่ต้องกังวลในเรื่องค่าใช้จ่ายทางการศึกษา พระสังฆาธิการได้มีการจัดสรรอุปกรณ์ที่ทันสมัยเพื่อประกอบการเรียนการสอนแก่สถานศึกษาในพื้นที่อำเภอแกลง การจัดสรรอุปกรณ์ที่ทันสมัยนี้ช่วยเสริมสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น การมีพระสังฆาธิการมีการจัดสรรอุปกรณ์ที่ทันสมัยเช่นเทคโนโลยีการสื่อสารและเทคนิคการเรียนรู้ที่ทันสมัยช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนและการเรียนรู้ การจัดการศึกษาสงเคราะห์เพื่อสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนาไม่เพียงแต่ต้องมีการให้บริการและสนับสนุนที่เหมาะสมแก่ผู้ศึกษาและประชาชนเท่านั้น ยังต้องมีการดูแลและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนในการสร้างสถานที่สำหรับการศึกษาและศาสนาที่เหมาะสม เช่น การสร้างโรงเรียนทางพระพุทธศาสนา พระสงฆ์มีบทบาท

^๕ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๗.

^๖ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๗.

^๗ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๖๗.

^๘ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๖๗.

สำคัญในการสนับสนุนและจัดการการศึกษาสงเคราะห์เพื่อสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนาอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในหลากหลายด้าน

ตารางที่ ๔.๑๗ สรุปประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ด้านการสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา

ประเด็นสำคัญ	จำนวน (รูป)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
		ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่
๑. การสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา	๕	๑, ๓, ๕, ๗, ๘
๒. การสนับสนุนการศึกษาสงเคราะห์	๔	๒, ๔, ๖, ๗
๓. การจัดสรรอุปกรณ์ที่ทันสมัย	๓	๓, ๔, ๘

๔.๓.๒ ด้านการยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน

การบริหารงานศึกษาสงเคราะห์ของสถานศึกษาในอำเภอแกลงที่อยู่ในการสงเคราะห์ของวัดมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนและสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาศิลปวัฒนธรรมทางศาสนาและการศึกษาที่เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาอย่างเข้มข้นและมีคุณภาพสูง โดยได้มีการกำหนดแผนและเป้าหมายที่เหมาะสมเพื่อให้การบริหารจัดการด้านศึกษาสงเคราะห์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ^๙

การบริหารงานศึกษาสงเคราะห์ของสถานศึกษาในอำเภอแกลงที่อยู่ในการสงเคราะห์ของวัดเป็นการจัดการที่มีความสำคัญและเป็นการมอบให้แก่คนในสังคมที่มีความสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานและการจัดการศึกษาที่เหมาะสม^{๑๐}

การบริหารงานศึกษาสงเคราะห์ของสถานศึกษาในอำเภอแกลงที่อยู่ในการสงเคราะห์ของวัดมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนและสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการกำหนดแผนและเป้าหมายที่เหมาะสม เพื่อให้การบริหารจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนและสังคมได้อย่างเหมาะสม^{๑๑}

^๙ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗.

^{๑๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗.

^{๑๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๖๗.

การจัดการศึกษาสงเคราะห์ของสถานศึกษาในอำเภอแกลงที่อยู่ในการสงเคราะห์ของวัด ยังได้มุ่งเน้นในการสนับสนุนทางศาสนาและการศึกษาที่มีคุณภาพสูงในระดับท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายในการสร้างผู้เรียนที่มีความเข้าใจและความศรัทธาในพระพุทธศาสนา เพื่อเสริมสร้าง สังคมที่มีคุณธรรมและจริยธรรมอันดีในชุมชน^{๑๒}

การกำหนดพันธกิจที่เน้นในการส่งเสริมการเรียนรู้และศึกษาทางศาสนาอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การศึกษาธรรมะและการศึกษาทางศาสนาที่เสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในชีวิตประจำวัน^{๑๓}

การจัดการศึกษาสงเคราะห์ของสถานศึกษาในอำเภอแกลงนี้ เป็นการบริหารที่มีการวางแผนและปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งได้ส่งผลให้การศึกษาทางศาสนาและการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนามีความเข้าใจและความกระตือรือร้นในชุมชนนั้นเติบโตขึ้นอย่างเห็นได้ชัด^{๑๔}

การจัดการศึกษาสงเคราะห์เป็นหน้าที่ที่มีความสำคัญในการพัฒนาสังคมและชุมชนในทุกภาคของสังคมไทย โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การจัดการศึกษาสงเคราะห์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน จึงจำเป็นต้องมีการนำ พระสงฆ์เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการภายในองค์กร^{๑๕}

พระสงฆ์มีบทบาทที่สำคัญในการสร้างคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่สังคม และการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสงเคราะห์จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความตระหนักในฐานะของผู้บริหาร ทำให้กระบวนการบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น^{๑๖}

สรุปได้ว่า การบริหารงานศึกษาสงเคราะห์ของสถานศึกษาในอำเภอแกลงมีความสำคัญในการสนับสนุนและสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยมุ่งเน้นการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมทางศาสนาและการศึกษาที่เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนา การกำหนดแผนและเป้าหมายที่เหมาะสมเพื่อให้การบริหารจัดการด้านศึกษาสงเคราะห์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การนำพระสงฆ์เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการภายในองค์กรเป็นสิ่งจำเป็น พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการสร้างคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่สังคม ทำให้กระบวนการบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

^{๑๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๖๗.

^{๑๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๗.

^{๑๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๗.

^{๑๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๖๗.

^{๑๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๖๗.

ตารางที่ ๔.๑๘ สรุปประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ด้านการยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน

ประเด็นสำคัญ	จำนวน (รูป)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
		ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่
๑. การบริหารงานศึกษาสงเคราะห์	๔	๑, ๒, ๓, ๖
๒. การสนับสนุนการศึกษาสงเคราะห์	๓	๔, ๕, ๗
๓. บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาสงเคราะห์	๒	๗, ๘

๔.๓.๓ ด้านการพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ

การจัดการศึกษาสงเคราะห์ให้กับพระสงฆ์มีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ เนื่องจากพระสงฆ์มีบทบาทที่สำคัญในการส่งเสริมและป้องกันความรู้ ประสบการณ์ และศักยภาพทางการศึกษาของชุมชนพุทธ ผ่านการทำนุบำรุงศักยภาพในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนให้แสวงหาความรู้และการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตในสังคม^{๑๗}

การเชื่อมโยงพระสงฆ์กับการจัดการศึกษาสงเคราะห์เป็นกระบวนการที่น่าสนใจและมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนและองค์กรการเรียนรู้เชิงพุทธ โดยพระสงฆ์มีบทบาทหลายด้านที่สามารถช่วยในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้และพัฒนาทักษะทางการศึกษาของชุมชนได้^{๑๘}

การสอนทางศาสนาและการสอนจริยธรรมของพระสงฆ์ช่วยส่งเสริมความซื่อสัตย์ จริยธรรม และคุณธรรมที่ดีในชุมชน ช่วยสร้างมนุษยธรรมและความเข้าใจที่ดีในการใช้ชีวิต โดยพระสงฆ์สามารถเป็นแบบอย่างในการเรียนรู้ทักษะทางการศึกษาและพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยเฉพาะในการพัฒนาทักษะทางจิตใจและศิลปะการดำรงชีวิต^{๑๙}

^{๑๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗.

^{๑๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗.

^{๑๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๖๗.

การให้บริการศึกษาสงเคราะห์โดยพระสงฆ์ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะทางสังคม ทำให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่มีคุณภาพมากขึ้น นำมาซึ่งการเรียนรู้ที่ไม่เพียงแต่สร้างความรู้และทักษะใหม่ๆ แต่ยังช่วยเสริมสร้างคุณค่าในตัวตนของผู้เรียน^{๒๐}

การให้พระสงฆ์มีบทบาทในการจัดการศึกษาสงเคราะห์เป็นการนำแนวทางที่เน้นการเรียนรู้และพัฒนาทักษะทางจิตใจที่มีคุณภาพสู่ชุมชน ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากในการสร้างพื้นที่ในการเรียนรู้ที่เป็นกำลังใจและเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจและมีแนวคิดในการพัฒนาตนเองในทางที่ดีที่สุด^{๒๑}

พระสงฆ์มีบทบาทในการแนะนำและสอนให้ความรู้ทางศาสนาและจิตวิญญาณที่มีคุณภาพ เช่น สอนธรรมะ เรียนรู้เกี่ยวกับการทำสิ่งที่ถูกต้องตามศาสนา และการใช้ชีวิตในทางที่ดีตามแนวทางศาสนาพุทธศาสนา^{๒๒}

การให้พระสงฆ์มีบทบาทในการจัดการศึกษาสงเคราะห์เป็นการสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับพุทธศาสนาและจิตวิญญาณให้กับชุมชน การผสมผสานระหว่างการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมและความรู้ทางการศึกษาที่มีคุณค่าที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน^{๒๓}

การให้พระสงฆ์มีบทบาทในการจัดการศึกษาสงเคราะห์ยังเป็นการส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพและความเชื่อมั่นในชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความสงบสุขและความเจริญทางทัศนคติ^{๒๔}

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาสงเคราะห์ให้กับพระสงฆ์มีความสำคัญในการพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ เนื่องจากพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความรู้และศักยภาพทางการศึกษาของชุมชนพุทธ การเชื่อมโยงพระสงฆ์กับการจัดการศึกษาสงเคราะห์ช่วยพัฒนาชุมชนและองค์กรการเรียนรู้เชิงพุทธ โดยพระสงฆ์สามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้และพัฒนาทักษะทางการศึกษา การสอนทางศาสนาและจริยธรรมของพระสงฆ์ช่วยส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน การให้บริการศึกษาสงเคราะห์โดยพระสงฆ์ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้และพัฒนาทักษะทางสังคม ทำให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การให้พระสงฆ์มีบทบาทในการจัดการศึกษาสงเคราะห์เป็นการนำแนวทางการเรียนรู้และพัฒนาทักษะทางจิตใจที่มีคุณภาพสู่ชุมชน พระสงฆ์มีบทบาทในการแนะนำและสอนธรรมะและการใช้ชีวิตตามแนวทางพุทธศาสนา การให้พระสงฆ์มี

^{๒๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๖๗.

^{๒๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๗.

^{๒๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๗.

^{๒๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๖๗.

^{๒๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๖๗.

บทบาทในการจัดการศึกษาสงเคราะห์ยังส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพและความเชื่อมั่นในชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสังคมที่สงบสุขและเจริญรุ่งเรือง

ตารางที่ ๔.๑๙ สรุปประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ด้านการพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ

ประเด็นสำคัญ	จำนวน (รูป)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
		ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่
๑. บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาสงเคราะห์	๖	๑, ๒, ๕, ๖, ๗, ๘
๒. การพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ในชุมชน	๕	๑, ๓, ๔, ๕, ๗
๓. การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน	๔	๓, ๔, ๖, ๘

๔.๓.๔ ด้านการมีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา

การจัดการศึกษาสงเคราะห์เป็นหน้าที่ที่มีความสำคัญต่อการสืบต่อวัฒนธรรมและศาสนาของชุมชน การให้การศึกษาและสนับสนุนในด้านการศึกษาของพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการรักษาและเสริมสร้างทรัพยากรที่จำเป็นในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน^{๒๕}

พระสงฆ์มีบทบาทเฉพาะทางในการส่งเสริมการศึกษาและการพัฒนาทักษะให้แก่ชุมชน โดยเน้นที่การสอนศาสนาและจริยธรรม ซึ่งเป็นฐานในการสร้างสังคมที่มีคุณธรรมและสันติภาพ การผสมผสานทรัพยากรบุคคลและวัสดุที่มีอยู่ในชุมชนเข้าด้วยกันกับการพัฒนาทักษะใหม่ๆ จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชน^{๒๖}

การใช้ทรัพยากรที่พระสงฆ์ให้เป็นประโยชน์สูงสุด เช่น การให้คำปรึกษาทางศาสนาและจิตวิญญาณ การสนับสนุนในด้านการศึกษาเพื่อช่วยเหลือผู้ที่มีความจำเป็นในชุมชน และการสร้างศูนย์การศึกษาที่เปิดกว้างแก่ทุกคน จะเสริมสร้างการเข้าถึงและการเข้าใจในคุณค่าของการศึกษาและศาสนาอย่างยั่งยืนในชุมชนได้ในที่สุด^{๒๗}

^{๒๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗.

^{๒๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗.

^{๒๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๖๗.

การจัดการศึกษาสงเคราะห์เป็นการให้ความสำคัญแก่การพัฒนาทักษะและการศึกษาทางศาสนาให้กับชุมชน ซึ่งมีผลกระทบอย่างต่อเนื่องต่อสังคมและวัฒนธรรมของประชากรท้องถิ่น การสนับสนุนนี้ช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้คนในทุกพื้นที่ และเป็นการสร้างพื้นที่แห่งการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่สร้างเชื่อมโยงความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนได้อย่างยั่งยืน^{๒๘}

การใช้พระสงฆ์ในการจัดการศึกษาสงเคราะห์เป็นการตอบสนองต่อความต้องการทางศาสนาและการศึกษาของชุมชน ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ผู้คนเข้าใจและปฏิบัติตามค่านิยมศาสนาอย่างมีสุขใจและเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๒๙}

การให้การศึกษาสงเคราะห์ที่มีการนำพระสงฆ์เข้ามาเป็นส่วนหนึ่ง ช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในชุมชน เช่น ทักษะการสื่อสาร ทักษะการเรียนรู้ทางเชิงวัฒนธรรม และทักษะการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการสร้างสังคมที่มีความเข้าใจและความรับผิดชอบต่อกันในชุมชน^{๓๐}

พระสงฆ์มีบทบาทที่สำคัญในการสอนศาสนาและจริยธรรมให้แก่ชุมชน ทำให้ผู้คนมีความเข้าใจในค่านิยมและปรัชญาของพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องและมีคุณธรรมในการปฏิบัติชีวิตประจำวัน ทำให้ชุมชนมีความสันติภาพและเชื่อมั่นในวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิต^{๓๑}

การจัดการศึกษาสงเคราะห์ในชุมชนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากมีบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะของบุคคลในชุมชน การมีพระสงฆ์เข้ามาช่วยในการจัดการศึกษาสงเคราะห์จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ^{๓๒}

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาสงเคราะห์มีความสำคัญในการสืบต่อวัฒนธรรมและศาสนาของชุมชน พระสงฆ์มีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาทักษะให้แก่ชุมชน การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ร่วมกับการพัฒนาทักษะใหม่ๆ ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การให้คำปรึกษาทางศาสนาและการสนับสนุนด้านการศึกษาช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในชุมชน การจัดการศึกษาสงเคราะห์ช่วยขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพ

^{๒๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๖๗.

^{๒๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๗.

^{๓๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๗.

^{๓๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๖๗.

^{๓๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๖๗.

ตารางที่ ๔.๒๐ สรุปประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ด้านการมีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา

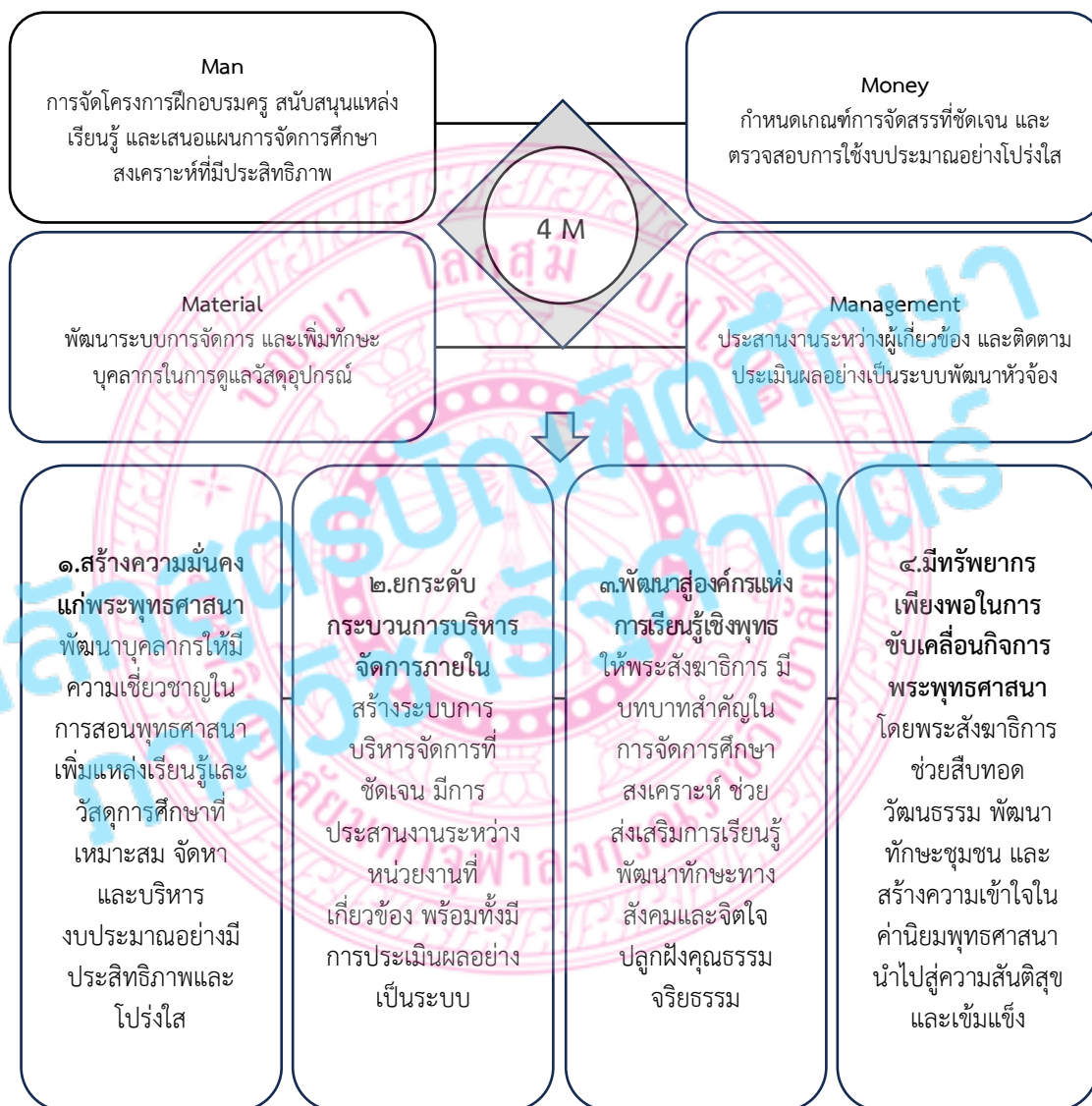
ประเด็นสำคัญ	จำนวน (รูป)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
		ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่
๑. การจัดการศึกษาสงเคราะห์	๔	๑, ๔, ๕, ๘
๒. บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมการศึกษา	๓	๒, ๓, ๗
๓. การพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ในชุมชน	๓	๒, ๔, ๖

๔.๔ องค์ความรู้

๔.๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง” ทำให้ผู้วิจัยค้นพบองค์ความรู้จากการวิจัย ดังแผนภาพที่ ๔.๑ ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย (ผู้วิจัย)

จากแผนภาพที่ ๔.๑ แสดงให้เห็นการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ มีดังนี้

กำลังคน (Man) ในอำเภอแกลง มีปัญหาและอุปสรรคในการศึกษาพุทธศาสนาและจริยธรรม เนื่องจากขาดแคลนผู้สอนที่เชี่ยวชาญและกำลังคนในด้านนี้ นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงวัสดุการศึกษาที่จำเป็นและเทคโนโลยีการศึกษาที่สำคัญสำหรับการเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการศึกษาศาสนาและจริยธรรมในอำเภอแกลง ควรจัดโครงการฝึกอบรมครูให้เป็นผู้เชี่ยวชาญในการสอนพุทธศาสนา และสนับสนุนการเพิ่มแหล่งเรียนรู้และวัสดุการศึกษาที่เหมาะสม การดำเนินการนี้ควรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ เพื่อให้การสอนศาสนาและจริยธรรมมีคุณภาพและสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างเหมาะสม การพัฒนาครูและการจัดหาเทคโนโลยีการศึกษาจะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนาและจริยธรรมในชุมชนได้อย่างยั่งยืน

งบประมาณ (Money) ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการดำเนินงานต่าง ๆ คือ งบประมาณที่จำกัด ซึ่งส่งผลกระทบต่อกิจกรรม การพัฒนาบุคลากร และการจัดซื้ออุปกรณ์ ทำให้ไม่สามารถช่วยเหลือเด็กนักเรียนได้อย่างเต็มที่ แหล่งที่มาของงบประมาณไม่แน่นอน เนื่องจากมาจากเงินบริจาค ซึ่งอาจทำให้มีความไม่แน่นอนในการวางแผนระยะยาว ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา คือ การเพิ่มแหล่งที่มาของงบประมาณ พระสังฆาธิการควรพยายามหาแหล่งที่มาของงบประมาณเพิ่มเติม เช่น การสร้างรายได้เสริม หรือเปิดโอกาสให้ภาครัฐ ภาคเอกชน และบุคคลที่สนใจได้ร่วมบริจาค นอกจากนี้ ควรทำการวางแผนการใช้งบประมาณอย่างมีเหตุผล เพื่อให้การใช้งบประมาณมีประสิทธิภาพและสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง

วัสดุ (Materials) ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญคือการขาดระบบการจัดการที่ชัดเจน โปร่งใส และตรวจสอบได้ การทำงานระหว่างบุคลากร พระสังฆาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่ราบรื่น นอกจากนี้ ยังไม่มีระบบการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา คือ การจัดทำระบบการจัดการที่ชัดเจน โปร่งใส และตรวจสอบได้ รวมถึงการจัดระบบการประสานงานระหว่างบุคลากร พระสังฆาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น นอกจากนี้ ควรจัดทำระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อให้สามารถตรวจสอบและปรับปรุงการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

การจัดการ (Management) คือการขาดระบบการจัดการที่ชัดเจน โปร่งใส และตรวจสอบได้ การทำงานระหว่างบุคลากร พระสังฆาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่ราบรื่น นอกจากนี้ ยังไม่มีระบบการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา คือ การจัดทำระบบการจัดการที่ชัดเจน โปร่งใส และตรวจสอบได้ รวมถึงการจัดระบบการประสานงานระหว่างบุคลากร พระสังฆาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น นอกจากนี้ ควรจัดทำระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อให้สามารถตรวจสอบและปรับปรุงการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

ด้านการสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทางศาสนาและสังคมของประเทศ โดยการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์เป็นหนึ่งในวิธีที่มีประสิทธิภาพ พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการศึกษาสงเคราะห์โดยการจัดทุนการศึกษาและอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย การสนับสนุนนี้ช่วยสร้างโอกาสทางการศึกษาและเสริมสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา การบริหารจัดการภายในองค์กรต้องมีการวางแผนและเป้าหมายที่ชัดเจนเพื่อให้การศึกษาสงเคราะห์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธเป็นการสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับพุทธศาสนา การมีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสังคมที่มีคุณธรรมและจริยธรรม การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์สูงสุดจะช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้และการพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชน

ด้านการยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน มีความสำคัญในการสนับสนุนและสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในสถานศึกษาในอำเภอแก่งที่อยู่ในการศึกษาสงเคราะห์ของวัด การบริหารงานศึกษาสงเคราะห์มุ่งเน้นการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมทางศาสนาและการศึกษาที่เชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนาอย่างเข้มข้น การกำหนดแผนและเป้าหมายที่เหมาะสมช่วยให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างเหมาะสม การสนับสนุนทางศาสนาและการศึกษาที่มีคุณภาพสูงในระดับท้องถิ่นช่วยสร้างผู้เรียนที่มีความเข้าใจและศรัทธาในพระพุทธศาสนา การกำหนดพันธกิจที่เน้นการศึกษาธรรมะและคุณธรรมช่วยเสริมสร้างสังคมที่มีคุณธรรมและจริยธรรม การมีพระสงฆ์เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความตระหนักในฐานะของผู้บริหาร ทำให้กระบวนการบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ด้านการพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ มีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมความรู้และทักษะทางการศึกษาของชุมชนพุทธ พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและป้องกันความรู้ ประสพการณ์ และศักยภาพทางการศึกษา การเชื่อมโยงพระสงฆ์กับการจัดการศึกษาสงเคราะห์ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้และพัฒนาทักษะทางการศึกษา การสอนทางศาสนาและจริยธรรมของพระสงฆ์ช่วยส่งเสริมความซื่อสัตย์ จริยธรรม และคุณธรรมในชุมชน การให้บริการศึกษาสงเคราะห์โดยพระสงฆ์ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้และพัฒนาทักษะทางสังคม การมีพระสงฆ์เป็นผู้นำในการจัดการศึกษาสงเคราะห์ช่วยสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะทางจิตใจและศิลปะการดำรงชีวิต การแนะนำและสอนธรรมะโดยพระสงฆ์ช่วยเสริมสร้างคุณค่าในตัวตนของผู้เรียน การผสมผสานการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมและความรู้ทางการศึกษาช่วยสร้างสังคมที่มีความสงบสุขและเจริญทางทัศนคติ

ด้านการมีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา เป็นสิ่งสำคัญในการสืบต่อวัฒนธรรมและศาสนาของชุมชน การจัดการศึกษาสงเคราะห์และการสนับสนุนด้าน

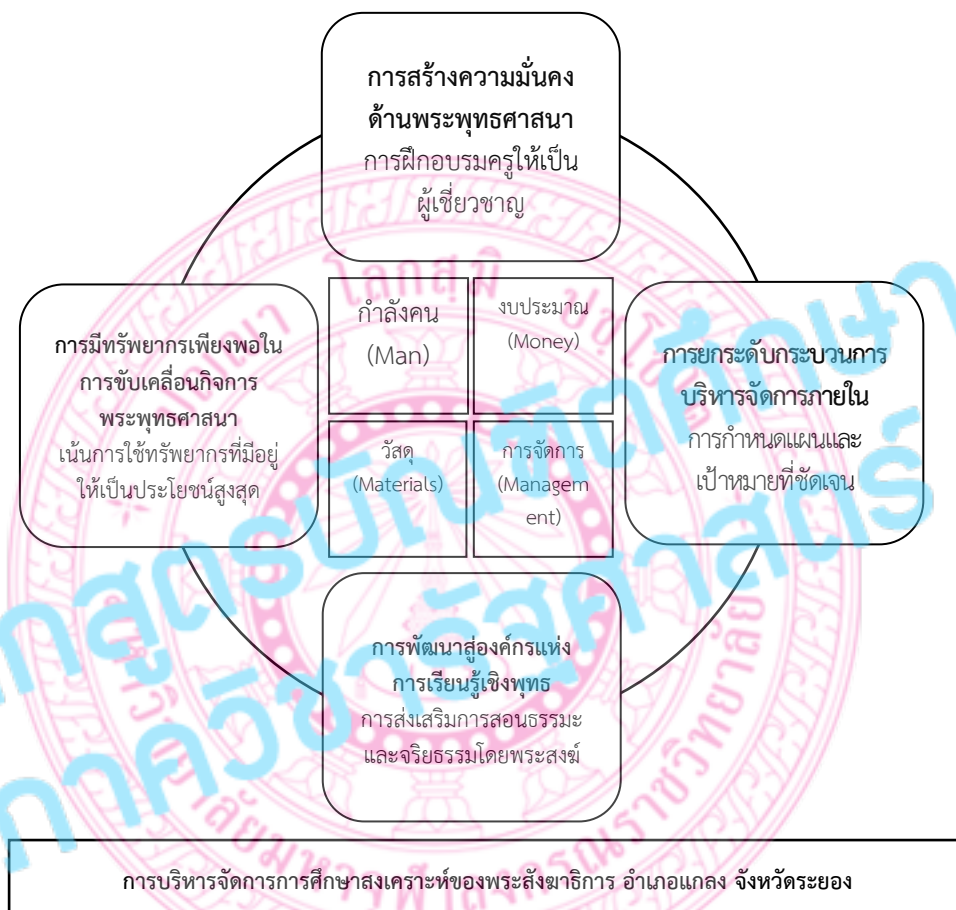
การศึกษาของพระสงฆ์ช่วยรักษาและเสริมสร้างทรัพยากรที่จำเป็น พระสงฆ์มีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาทักษะให้แก่ชุมชน โดยเน้นการสอนศาสนาและจริยธรรม การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์สูงสุด เช่น การให้คำปรึกษาทางศาสนาและการสร้างศูนย์การศึกษา ช่วยเสริมสร้างการเข้าถึงและความเข้าใจในคุณค่าของการศึกษาและศาสนา การสนับสนุนนี้ช่วยพัฒนาทักษะและการศึกษาทางศาสนาในชุมชน ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของผู้คนดีขึ้น การมีพระสงฆ์เข้ามาช่วยในการจัดการศึกษาสงเคราะห์ช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในชุมชน เช่น ทักษะการสื่อสารและการแก้ปัญหา ทำให้ชุมชนมีความเข้าใจและความรับผิดชอบต่อกัน การสอนศาสนาและจริยธรรมโดยพระสงฆ์ช่วยสร้างความเข้าใจในค่านิยมและปรัชญาของพระพุทธศาสนา ทำให้ชุมชนมีความสันติภาพและเชื่อมั่นในการแก้ปัญหาในชีวิต

๔.๔.๒ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแก่ง จังหวัดระยอง” ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

จากแผนภาพที่ ๔.๒ แสดงให้เห็นการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ในอำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง ประกอบด้วยกิจกรรมหรือการดำเนินการดังนี้

องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

แผนภาพที่ ๔.๒ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย (ผู้วิจัย)

จากแผนภาพที่ ๔.๒ แสดงให้เห็นแนวทางการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

๑. การสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา การฝึกอบรมครูให้เป็นผู้เชี่ยวชาญในการสอนพุทธศาสนาและจริยธรรมเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อเพิ่มคุณภาพการสอนและความเข้าใจในศาสนา นอกจากนี้ ควรจัดหาและสนับสนุนวัสดุการศึกษาที่จำเป็น เช่น หนังสือธรรมะ สื่อการสอน และเทคโนโลยีการศึกษา เพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ การจัดกิจกรรมทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ เช่น

การบรรยายธรรม การปฏิบัติธรรม และการสวดมนต์ จะช่วยเสริมสร้างความศรัทธาและความเข้าใจในพระพุทธศาสนา

๒. การยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน การกำหนดแผนและเป้าหมายที่ชัดเจนในการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์เป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้การดำเนินงานมีทิศทางและประสิทธิภาพ การจัดระบบการประสานงานระหว่างบุคลากร พระสงฆ์สามเณร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ควรจัดทำระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อให้สามารถตรวจสอบและปรับปรุงการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง

๓. การพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ การสร้างพื้นที่การเรียนรู้เชิงพุทธที่เชื่อมโยงกับการศึกษาสงเคราะห์เป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้ชุมชนมีพื้นที่ในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะทางการศึกษา การส่งเสริมการสอนธรรมะและจริยธรรมโดยพระสงฆ์จะช่วยเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน การให้บริการศึกษาสงเคราะห์โดยพระสงฆ์จะช่วยสนับสนุนการเรียนรู้และพัฒนาทักษะทางสังคม

๔. การมีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา การจัดการศึกษาสงเคราะห์และการสนับสนุนด้านการศึกษาของพระสงฆ์เป็นสิ่งสำคัญในการรักษาและเสริมสร้างทรัพยากรที่จำเป็น พระสงฆ์มีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาทักษะให้แก่ชุมชน โดยเน้นการสอนศาสนาและจริยธรรม การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์สูงสุด เช่น การให้คำปรึกษาทางศาสนาและการสร้างศูนย์การศึกษา จะช่วยเสริมสร้างการเข้าถึงและความเข้าใจในคุณค่าของการศึกษาและศาสนา การสนับสนุนนี้จะช่วยพัฒนาทักษะและการศึกษาทางศาสนาในชุมชน ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของผู้คนดีขึ้น การมีพระสงฆ์เข้ามาช่วยในการจัดการศึกษาสงเคราะห์จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในชุมชน เช่น ทักษะการสื่อสารและการแก้ปัญหา ทำให้ชุมชนมีความเข้าใจและความรับผิดชอบต่อกัน การสอนศาสนาและจริยธรรมโดยพระสงฆ์จะช่วยสร้างความเข้าใจในค่านิยมและปรัชญาของพระพุทธศาสนา ทำให้ชุมชนมีความสันติภาพและเชื่อมั่นในการแก้ปัญหาในชีวิต

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง ๒) เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ดำเนินการวิจัยโดยวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๘ รูป/คน และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็น แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique) ตามโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ประกอบการสังเกตของผู้วิจัย และระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) พระสังฆาธิการ ใน ๑๓ ตำบล อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย จำนวน ๑๐๒ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยมีความเชื่อมั่น เท่ากับ ๐.๘๖๒ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ สถิติความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage : %) และพรรณนาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง อธิบายระดับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างทีมงานของธุรกิจธนาคาร ในเขตอยุธยา ใช้ค่าสถิติค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard : S.D.) และสถิติเชิงอนุมาน ทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ตำแหน่งพระสังฆาธิการ พรรษา วุฒิการศึกษาชั้นสามัญ ใช้สถิติทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Analysis of Variance : ANOVA) ในกรณีที่ตัว

แปรมีสากลุ่มขึ้นไป หากพบว่ามีความแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จะทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ (Multiple Comparison) โดยใช้วิธีการ LSD (Least Significant Different : LSD) และจะมีการสรุปตามประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ ผลการวิเคราะห์ระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง

ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตำแหน่งพระสังฆาธิการ พบว่าพระสังฆาธิการผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส จำนวน ๕๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๕๐ รองลงมาเป็นเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ จำนวน ๑๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๕๐ และน้อยที่สุดคือเลขานุการ เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ จำนวน ๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๐๐ ตามลำดับ

พรรษา พบว่า พระสังฆาธิการผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพรรษา ๑ - ๑๐ พรรษา จำนวน ๓๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๓๐ รองลงมา ๑๑ - ๒๐ พรรษา จำนวน ๓๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๕๐ และน้อยที่สุด ๒๑ พรรษาขึ้นไป จำนวน ๑๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๒๐ ตามลำดับ

วุฒิการศึกษา พบว่าพระสังฆาธิการผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับวุฒิการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน ๓๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๕๐ รองลงมา คือ ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๓๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๕๐ ที่น้อยที่สุดคือสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๐๐ ตามลำดับ

ระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง

พระสังฆาธิการมีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๔ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๔๓๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้งสองด้าน

ระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ ที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง หลักการบริหารจัดการ 4M

พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๐ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๔๑๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านกำลังคน (Man) รองลงมาคือ ด้านการจัดการ (Management) และด้านวัสดุ (Material) ตามลำดับ และที่น้อยที่สุดคือ ด้านงบประมาณ (Money) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

ด้านกำลังคน (Man) พบว่า พระสังฆาธิการมีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการ การศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ด้านกำลังคน (Man) โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๔ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๔๑๕ เมื่อพิจารณา เป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ด้านงบประมาณ (Money) พบว่า พระสังฆาธิการมีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการ การศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ด้านงบประมาณ (Money) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๓ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๕๘๘ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ด้านวัสดุ (Material) พบว่า พระสังฆาธิการมีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการ การศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ด้านวัสดุ (Material) โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๙ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๕๙๕ เมื่อพิจารณา เป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ด้านการจัดการ (Management) พบว่า พระสังฆาธิการมีระดับปฏิบัติการต่อการ บริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ด้านการจัดการ (Management) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๕ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๕๖๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ ที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของ พระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ตามหลัก ๔ ยุทธศาสตร์ การศึกษาสงเคราะห์

พระสังฆาธิการมีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆา ธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๐ ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ ๐.๗๙๖ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็น รายด้าน สรุปได้ดังนี้

ด้านการสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา พบว่า พระสังฆาธิการมีระดับปฏิบัติการ ต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ด้านการ สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๒ ค่า เบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๔๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ด้านการยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน พบว่า พระสังฆาธิการมีระดับ ปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ด้านการยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๒ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๙๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ด้านการพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ พบว่า พระสังฆาธิการมีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ด้านการพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๓ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๑๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ด้านการมีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา พบว่า พระสังฆาธิการมีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ด้านการมีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๖ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๓๘๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ

๕.๑.๒ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ที่มีการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอแกลง จังหวัดระยอง

การเปรียบเทียบระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ ที่มีการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอแกลง จังหวัดระยอง การทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ การจำแนกตาม ตำแหน่งพระสังฆาธิการ พรรษา วุฒิการศึกษา ชั้นสามัญ เพื่อนำไปสู่การตอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน มีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ($F=๑.๕๕๗$, $Sig.=๐.๒๑๗$) ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๒ พระสังฆาธิการที่มีพรรษา ต่างกัน มีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ($F=๐.๓๑๗$, $Sig.=๐.๗๒๙$) ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๓ พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษา ต่างกัน มีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ ไม่แตกต่างกัน ($F=๒.๐๖๓$, $Sig.=๐.๑๓๒$) ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

๕.๑.๓ ผลการวิเคราะห์ระดับปฏิบัติการที่มีต่อ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอแกลง จังหวัดระยอง

ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอแกลง จังหวัดระยอง จำแนกตามรายด้าน ได้ดังนี้

กำลังคน (Man) ในอำเภอแก่ง มีปัญหาและอุปสรรคในการศึกษาพุทธศาสนาและจริยธรรม เนื่องจากขาดแคลนผู้สอนที่เชี่ยวชาญและกำลังคนในด้านนี้ นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงวัสดุการศึกษาที่จำเป็นและเทคโนโลยีการศึกษาที่สำคัญสำหรับการเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการศึกษาศาสนาและจริยธรรมในอำเภอแก่ง ควรจัดโครงการฝึกอบรมครูให้เป็นผู้เชี่ยวชาญในการสอนพุทธศาสนา และสนับสนุนการเพิ่มแหล่งเรียนรู้และวัสดุการศึกษาที่เหมาะสม การดำเนินการนี้ควรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ เพื่อให้การสอนศาสนาและจริยธรรมมีคุณภาพและสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างเหมาะสม การพัฒนาครูและการจัดหาเทคโนโลยีการศึกษาจะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนาและจริยธรรมในชุมชนได้อย่างยั่งยืน

งบประมาณ (Money) ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการดำเนินงานต่าง ๆ คือ งบประมาณที่จำกัด ซึ่งส่งผลกระทบต่อกิจกรรม การพัฒนาบุคลากร และการจัดซื้ออุปกรณ์ ทำให้ไม่สามารถช่วยเหลือเด็กนักเรียนได้อย่างเต็มที่ แหล่งที่มาของงบประมาณไม่แน่นอน เนื่องจากมาจากเงินบริจาค ซึ่งอาจทำให้มีความไม่แน่นอนในการวางแผนระยะยาว ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา คือ การเพิ่มแหล่งที่มาของงบประมาณ พระสังฆาธิการควรพยายามหาแหล่งที่มาของงบประมาณเพิ่มเติม เช่น การสร้างรายได้เสริม หรือเปิดโอกาสให้ภาครัฐ ภาคเอกชน และบุคคลที่สนใจได้ร่วมบริจาค นอกจากนี้ ควรทำการวางแผนการใช้งบประมาณอย่างมีเหตุผล เพื่อให้การใช้งบประมาณมีประสิทธิภาพและสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง

วัสดุ (Materials) ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญคือการขาดระบบการจัดการที่ชัดเจน โปร่งใส และตรวจสอบได้ การทำงานระหว่างบุคลากร พระสังฆาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่ราบรื่น นอกจากนี้ ยังไม่มีระบบการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา คือ การจัดทำระบบการจัดการที่ชัดเจน โปร่งใส และตรวจสอบได้ รวมถึงการจัดระบบการประสานงานระหว่างบุคลากร พระสังฆาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น นอกจากนี้ ควรจัดทำระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อให้สามารถตรวจสอบและปรับปรุงการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

การจัดการ (Management) คือการขาดระบบการจัดการที่ชัดเจน โปร่งใส และตรวจสอบได้ การทำงานระหว่างบุคลากร พระสังฆาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่ราบรื่น นอกจากนี้ ยังไม่มีระบบการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา คือ การจัดทำระบบการจัดการที่ชัดเจน โปร่งใส และตรวจสอบได้ รวมถึงการจัดระบบการประสานงานระหว่างบุคลากร พระสังฆาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น นอกจากนี้ ควรจัดทำระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อให้สามารถตรวจสอบและปรับปรุงการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง” มีประเด็นที่น่าสนใจซึ่งนำมาอภิปรายผลการวิจัยไว้ ดังนี้

๕.๒.๑ ผลการวิเคราะห์ระดับระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง

จากการวิจัย พบว่า พระสังฆาธิการมีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๔ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๔๓๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้งสองด้าน คือ ด้านหลักการบริหารจัดการ 4M และ ด้านหลัก ๔ ยุทธศาสตร์ การศึกษาสงเคราะห์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูชลธารโสภิต^๑ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธรูปศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดปราจีนบุรี” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธรูปศาสนาวันอาทิตย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๕ ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานทั่วไป และด้านพื้นที่การเรียนรู้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระใบฎีกามานะ สุเมธโส (มากมูล)^๒ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๖ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระไพศาล สุทธิจิตโต (โนทัยะ)^๓ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของบุคลากร ต่อการบริหารงานโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดราชบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ ๓.๙๗ เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า บุคลากร มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานโรงเรียนการกุศลของวัดใน

^๑ พระครูชลธารโสภิต, “การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธรูปศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดปราจีนบุรี”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕).

^๒ พระใบฎีกามานะ สุเมธโส (มากมูล), “การบริหารจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^๓ พระไพศาล สุทธิจิตโต (โนทัยะ), “การบริหารงานโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

พระพุทธศาสนาจังหวัดราชบุรี ในด้านกิจการนักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ ๔.๐๑ ด้านธุรการและการเงิน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่ ๓.๙๖

๕.๒.๒ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอแกลง จังหวัดระยอง

จากการวิจัยพบว่า การทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ การจำแนกตาม ตำแหน่งพระสังฆาธิการ พรรษา วุฒิการศึกษาชั้นสามัญ เพื่อนำไปสู่การตอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดดังนี้ สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

ตำแหน่งพระสังฆาธิการ จากการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน มีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ($F=๑.๕๕๗$, $Sig.=๐.๒๑๗$) ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย โดยผลการวิจัยนี้อาจสะท้อนให้เห็นว่า พระสังฆาธิการในตำแหน่งต่าง ๆ มีมุมมองและความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกันเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ ไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่งใดก็ตาม ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการมีประสบการณ์หรือการได้รับข้อมูลและการฝึกอบรมที่คล้ายคลึงกันในเรื่องนี้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ธนชุตา ตันตรานุกูล**^๔ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารสถานศึกษาตามหลักอภินิหารธรรมสำหรับ โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และมีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักอภินิหารธรรมสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

พรรษา จากการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการที่มีพรรษา ต่างกัน มีระดับปฏิบัติการต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ($F=๐.๓๑๗$, $Sig.=๐.๗๒๙$) ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ผลการวิจัยนี้อาจสะท้อนให้เห็นว่าพระสังฆาธิการที่มีพรรษาต่างกันมีมุมมองและความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกันเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ ไม่ว่าจะมีความพรรษามากหรือน้อยก็ตาม ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการมีประสบการณ์หรือการได้รับข้อมูลและการ

^๔ ธนชุตา ตันตรานุกูล, “การบริหารสถานศึกษาตามหลักอภินิหารธรรมสำหรับ โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี”, สารนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕).

ฝึกอบรมที่คล้ายคลึงกันในเรื่องนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุนทรวัชรกิจ (ฤทธิ์กล้า)^๕ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดเพชรบุรี” ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการที่มี อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสายสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการ คณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

วุฒิการศึกษาชั้นสามัญ จากการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ ไม่แตกต่างกัน ($F=2.063$, $Sig.=0.132$) ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ผลการวิจัยนี้อาจสะท้อนให้เห็นว่าพระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษา ต่างกันมีมุมมองและความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกันเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ ไม่ว่าจะมีความรู้ระดับใดก็ตาม ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการมีประสบการณ์หรือการได้รับข้อมูลและการฝึกอบรมที่คล้ายคลึงกันในเรื่องนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระไพศาล สุทฺธจิตฺโต (โนทัยะ)^๖ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากร ที่มีต่อการบริหารงานโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดราชบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลด้าน เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ตำแหน่ง ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

๕.๒.๓ ผลการวิเคราะห์ระดับปฏิบัติการที่มีต่อ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ

ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง ด้านกำลังคนในอำเภอกาญจนบุรีมีปัญหาในการศึกษาพุทธศาสนาและจริยธรรม เนื่องจากขาดแคลนผู้สอนที่เชี่ยวชาญและวัสดุการศึกษาที่จำเป็น ควรจัดโครงการฝึกอบรมครูและสนับสนุนแหล่งเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านศาสนา ด้านงบประมาณที่จำกัดส่งผลกระทบต่อกิจกรรมและการพัฒนาบุคลากร ควรหาแหล่งงบประมาณเพิ่มเติมและวางแผนการใช้งบประมาณอย่างมีเหตุผล ด้านวัสดุและด้านการจัดการขาดระบบที่ชัดเจนและโปร่งใส ควรจัดทำระบบการจัดการและประสานงานที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงระบบติดตามและ

^๕ พระครูสุนทรวัชรกิจ (ฤทธิ์กล้า), “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดเพชรบุรี”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^๖ พระไพศาล สุทฺธจิตฺโต (โนทัยะ), “การบริหารงานโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

ประเมินผลเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูปลัดเจริญ สุวิโร (มีประเสริฐ)**^๗ ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม” ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ด้านบุคลากร ควรจัดให้มีการสรรหานักเรียนเข้ามาศึกษาเล่าเรียน เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาที่ดีและให้ทุกส่วนภาค, ด้านการบริหาร ควรจัดบริการแนะแนวทางการศึกษาแก่นักเรียนโดยผ่านทางกิจกรรมปฐมนิเทศนักเรียน กิจกรรมทางวิชาการ และการพบปะอาจารย์ที่ปรึกษาประจำวัน, ด้านอาคารสถานที่ ควรมีการแบ่งสัดส่วนที่ชัดเจนในอาคารสถานศึกษาเล่าเรียน และ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ผู้บริหารควรเป็นผู้เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้รับประโยชน์จากการให้การสงเคราะห์ โดยเอื้อประโยชน์และสงเคราะห์ด้วยการให้ทุนการศึกษาแก่เด็กผู้ยากไร้ และควรมีการติดตามผลการศึกษาของเด็กที่ได้รับทุนไป และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูปัญญาภิชิต (ประจวบ ปญญาทีโป)**^๘ ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพของพระสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ของพระสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน จังหวัดราชบุรี คือ การกระจายอำนาจหน้าที่ให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัดราชบุรี ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการศึกษา และการเผยแพร่พระพุทธศาสนาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ตลอดจนไม่มีหน่วยงานที่รองรับการทำงานอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น พระสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน จังหวัดราชบุรี ทุกรูปทุกหน้าที่ ควรมีการเพิ่มบุคลากรให้เพียงพอและควรเสริมปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ให้มากยิ่งขึ้น และควรมีการกระจายอำนาจหน้าที่กระจายการปฏิบัติงานอย่างครอบคลุมทุกพื้นที่ของจังหวัดราชบุรี อย่างเหมาะสม ประกอบกับควรทำงานอย่างมีระบบเป็นแนวทางเดียวกัน และมีเครือข่ายร่วมมือกันโดยใช้ความรู้ความสามารถของบุคลากรให้เต็มศักยภาพ ตลอดจนมีความประพฤติดีงามด้วยศีล จริยาวัตร ตามหลักพระธรรมวินัย มีความอดทน เสียสละทุ่มเทอย่างจริงจัง เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาต่อไป และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระใบฎีกามานะ สุมะธโร (มากมูล)**^๙ ได้วิจัย

^๗ พระครูปลัดเจริญ สุวิโร (มีประเสริฐ), “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^๘ พระครูปัญญาภิชิต (ประจวบ ปญญาทีโป), “ประสิทธิภาพของพระสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน จังหวัดราชบุรี”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^๙ พระใบฎีกามานะ สุมะธโร (มากมูล), “การบริหารจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

เรื่อง “การบริหารจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี เริ่มที่การพัฒนาครูผู้สอนเป็นประการแรก โดยการปลูกฝังค่านิยมทางคุณธรรม จริยธรรม ให้ครูเป็นตัวอย่างทางความประพฤติแก่นักเรียน, ด้านการบริหารการศึกษา ควรจัดบริการแนะแนวทางการศึกษาแก่นักเรียน โดยผ่านทางกิจกรรมปฐมนิเทศนักเรียน กิจกรรมทางวิชาการ กีฬา กิจกรรมทางศาสนา และการพบปะอาจารย์ที่ปรึกษาประจำวัน เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนเก่งและดี และ ด้านอื่นๆ ควรประสานงานกับผู้นำชุมชน หรือตัวแทนหมู่บ้าน หรือประชาชนผู้ที่อาศัยในชุมชนที่วัดและโรงเรียนตั้งอยู่ เพื่อรับทราบและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแก่ง จังหวัดระยอง” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรม ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. คณะสงฆ์ควรจัดโครงการฝึกอบรมและพัฒนาครูผู้สอนพุทธศาสนาและจริยธรรมให้มีความเชี่ยวชาญและมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีการศึกษา เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและทันสมัย

๒. คณะสงฆ์ควรมีการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอและต่อเนื่องสำหรับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการพัฒนาบุคลากรและการจัดซื้ออุปกรณ์การศึกษา ควรหาแหล่งงบประมาณเพิ่มเติมจากภาครัฐ ภาคเอกชน และการบริจาคจากบุคคลทั่วไป

๓. คณะสงฆ์ควรจัดทำระบบการจัดการที่ชัดเจน โปร่งใส และตรวจสอบได้ เพื่อให้การทำงานระหว่างบุคลากร พระสังฆาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑. คณะสงฆ์ควรจัดโครงการฝึกอบรมและพัฒนาครูผู้สอนให้มีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาพุทธศาสนาและจริยธรรม รวมถึงการใช้เทคโนโลยีการศึกษา โดยเชิญวิทยากรที่มีความรู้และประสบการณ์มา

๒. คณะสงฆ์ควรจัดหาและพัฒนาวัสดุการศึกษาที่ทันสมัยและเหมาะสมกับการเรียนการสอนพุทธศาสนาและจริยธรรม รวมถึงการจัดหาอุปกรณ์เทคโนโลยีที่จำเป็น เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต และโปรแกรมการเรียนการสอนออนไลน์ เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของผู้เรียน

๓. คณะสงฆ์ควรจัดระบบการประสานงานระหว่างบุคลากร พระสังฆาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ขยายขอบเขตการวิจัยให้ครอบคลุมพื้นที่อื่น ๆ นอกเหนือจากอำเภอแกลง เพื่อเปรียบเทียบและวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ในบริบทที่หลากหลาย ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสามารถนำไปใช้ในการพัฒนานโยบายและแนวทางการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. เพิ่มการใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์ ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง เช่น พระสังฆาธิการ ครูผู้สอน และนักเรียน ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจปัญหาและอุปสรรคได้อย่างละเอียด และสามารถพัฒนามาตรการแก้ไขที่ตรงจุด

๓. ศึกษาผลกระทบของการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนพุทธศาสนาและจริยธรรม เพื่อประเมินประสิทธิภาพและความเหมาะสมของการใช้เทคโนโลยีในบริบทของการศึกษาสงเคราะห์ รวมถึงการวิเคราะห์ข้อดีและข้อเสียของการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน เพื่อพัฒนานโยบายและแนวทางการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กนก แสนประเสริฐ. ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๙.

กรมการศาสนา. คู่มือพระสังฆาธิการ. กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, ๒๕๔๐.

กรมวิชาการ. แผนการสอนกลุ่มวิชาสังคมศึกษา วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยม ศึกษาปีที่ ๔ เล่มที่

๑. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๙.

กองการศึกษาสงเคราะห์. ระเบียบการรับเด็กเข้าเรียนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์. กรุงเทพมหานคร : กรมสามัญศึกษา, ๒๕๔๑.

_____ . ระเบียบการรับเด็กเข้าเรียนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์. กรุงเทพมหานคร : กรมสามัญศึกษา, ๒๕๔๑.

กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๘.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๓.

คณาจารย์มหาวิทยาลัย. การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

บุญเยี่ยม จิตรดอน และราศี ทองสวัสดิ์. การจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต. กรุงเทพมหานคร : หน่วยศึกษานิเทศกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๒.

บุญศรี พานะจิตต์ และคณะ. ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

บรรณานุกรม (ต่อ)

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **พุทธวิธีบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระธรรมปัญญารักษ์และพระมหาทองดี ปญฺญาวชิโร. **การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี**. กรุงเทพมหานคร : อาหารการพิมพ์, ๒๕๔๘.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). **การศึกษา : เครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ๒๕๓๖.

_____. **นิติศาสตร์แนวพุทธ**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๙.

_____. **พุทธวิธีในการสอน**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๗.

_____. **ปรัชญาการศึกษาไทย**, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โกมลคีมทอง, ๒๕๒๕.

พะยอม วงศ์สารศรี. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยครูสวนดุสิต, ๒๕๔๔.

พุทธทาสภิกขุ. **การสังคสมเคราะห์ส่วนที่ยังขาดอยู่**. นนทบุรี: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๓๗.

วนิช สุธารัตน์. **ความคิดและความคิดสร้างสรรค์**. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๗.

ศิริ ถิอาสา. **เทคนิคการจัดการคุณภาพแนวใหม่ : แนวคิด หลักการสู่การบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. มหาสารคาม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๗.

ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์. **องค์การและการจัดการ**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๔๖.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. **การจัดการและพฤติกรรมองค์การ**. กรุงเทพมหานคร : ธีระพอมล์และไซเท็กซ์, ๒๕๕๐.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๕.

สมคิด บางโพ. **หลักการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : นำอักษรการพิมพ์, ๒๕๓๘.

สมเด็จพระมหาธีรราชมั่งคณาจารย์. **คู่มือวิทยากรอบรมพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส**. กรุงเทพมหานคร : อาหารการพิมพ์, ๒๕๔๐.

ส่วนสำนักงานเจ้าคณะภาค ๑๖. **คู่มือปฏิบัติงานการคณะสงฆ์**. สุราษฎร์ธานี : สำนักงานเลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๖ วัดท่าไทร, ๒๕๔๗.

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **แผนพัฒนาการจัดการศึกษาสงเคราะห์ ระยะ ๕ ปีพ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๖๐.

บรรณานุกรม (ต่อ)

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. ศาสนาเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร : บรรณาการ. ๒๕๒๙.

เอกวิทย์ มณีธร, ผศ., ว่าที่ ร.ต., ดร., ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหาร/การจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็ม.ที.เพรส, ๒๕๕๒.

(๒) ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์ :

เกตุวดี วรรณ. “การพัฒนาการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสยุคดิจิทัลตามหลักพุทธธรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. สารนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา.

บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕.

ธนชุตา ตันตรานุกูล. “การบริหารสถานศึกษาตามหลักอปริหานิยธรรมสำหรับ โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี”. สารนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา.

บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕.

พระครูโกศลกิจจานุการ (ณรงค์ ญาณวีโร). “บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี”. สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พระครูชลธารโสภิต. “การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธานุชาตินาวันอาทิตย์ จังหวัดปราจีนบุรี”. สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕.

พระครูใบฎีกาสุนันท์ สุวิชาโน (สอนเล็ก). “ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาตามแนววิถีพุทธ : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดชมนิมิตร อำเภอยะบะระ จังหวัดสมุทรปราการ”. สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔.

พระครูปลัดเจริญ สุวีโร (มีประเสริฐ). “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม”. สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระครูวิธานธรรมานุกูล (วีรพล ธรรมปาโล). “บทบาทของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอยะบะระ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

บรรณานุกรม (ต่อ)

พระครูสังวรสาธุวัตร (สำรวย ส่วโร). “บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”. สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ **เชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พระครูสุนทรวัชรกิจ (ฤทธิ์กล้า). “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัด เพชรบุรี”. สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระใบฎีกามานะ สุเมธโส (มากมูล). “การบริหารจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี”. สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระปลัดนัฐพงศ์ ขนดีสมปนโน (หมื่นแก้ว). “ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการใน เขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น”. สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหา บัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕).

พระไพศาล สุทธจิตโต (โนทัยะ). “การบริหารงานโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัด ราชบุรี”. สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. (บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

พระมหาสิริยศ สิริยโส (ชาลีเปี่ยม). “รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของ โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา”. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, ๒๕๖๔.

พระมหาอนุชา โสติวิชัย (พงษ์สวัสดิ์). “การพัฒนาสมรรถนะการบริหารงานของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบูรณ์”. สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕.

(๓) บทความ :

พระครูอุทัยพัฒนโกศล (ฉลอง กุศล). “บทบาทคณะสงฆ์กับการศึกษา”. วารสารครุศาสตร์ **ปริทรรศน์**, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ (พฤศจิกายน - ธันวาคม ๒๕๕๙) : ๑๒๑.

พระศรีณญมกล ภาทมนโคโล (ชนะบุญ) และคณะ. “การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม ๖ ในการ บริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย” **Journal of Modern Learning Development**, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๔ (กรกฎาคม – สิงหาคม ๒๕๖๔) : ๒๑๕.

บรรณานุกรม (ต่อ)

ภิญโญ วงศ์สามี และคณะ. ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา กับ การบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษากาญจนบุรี. *Journal of Roi Kaensarn Academi*. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑๑ (พฤศจิกายน ๒๕๖๔) : หน้า ๒๙-๔๑.

(๔) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่และเอกสารอื่นๆ :

สำนักงานเลขาธิการเจ้าคณะอำเภอแกลง, ทำเนียบวัดและพระสังฆาธิการอำเภอแกลง พุทธศักราช ๒๕๖๖. อำเภอแกลง : สำนักงานเลขาธิการเจ้าคณะอำเภอแกลง. ๒๕๖๖. (อัดสำเนา).
พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องการคณะสงฆ์และการ พระศาสนา. (อัดสำเนา).

(๕) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

เกียรติพงษ์ อุดมชนะธีระ. หลักการ 4m. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://ioklogistics.blogspot.com>. [๒๗ มีนาคม ๒๕๖๗].
โครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข. ความเป็นมาของโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://shorturl.asia/0zimE> [๒๑ มิถุนายน ๒๕๖๗].
พระครูโสภณปริยัติสุธี. พุทธศาสนาเชิงรุกด้านการศึกษาสงเคราะห์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://www.gotoknow.org/posts/475385>. [๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๖].
ยุทธนา ศรีสวัสดิ์. ค่าใช้จ่าย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา. <https://shorturl.asia/8mx5k> [๒ พ.ค. ๒๕๖๖].

(๖) สัมภาษณ์ :

สัมภาษณ์ พระครูเกษมอรรธากร. รองเจ้าคณะอำเภอแกลง, ๑ เมษายน ๒๕๖๗.
_____. พระครูประวิตรธรรมโสภณ. เจ้าคณะตำบลชากพง, ๒ เมษายน ๒๕๖๗.
_____. พระครูรังษีพรหมคุณ. เจ้าคณะตำบลสองสลึง-ห้วยยาง, ๓ เมษายน ๒๕๖๗.
_____. พระปลัด ครรชิต ชิตมาโร. เจ้าคณะตำบลกร่ำ-ชากโดน, ๒ เมษายน ๒๕๖๗.
_____. พระปลัดชำนาญ ปภัสโร. เจ้าอาวาสวัดบ่อทอง, ๓ เมษายน ๒๕๖๗.
_____. พระปลัดเอกชน วชิรญาโณ. เจ้าคณะตำบลเนินฆ้อ, ๗ เมษายน ๒๕๖๗.
_____. พระมหาสมภพ สมภทโท. เจ้าคณะอำเภอแกลง, ๑ เมษายน ๒๕๖๗.
_____. พระมหาเอกพล ฐานสีห์โร. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากกร่ำ, ๗ เมษายน ๒๕๖๗.

บรรณานุกรม (ต่อ)

๒. ภาษาอังกฤษ

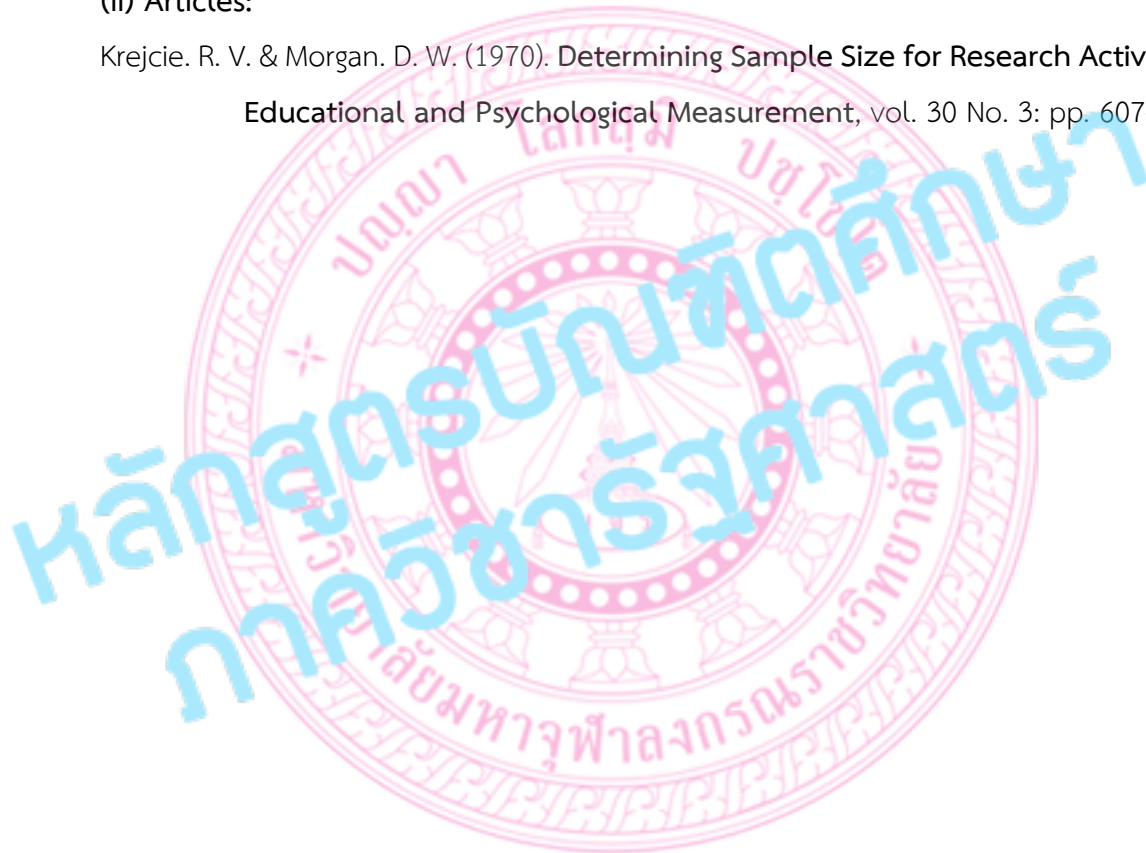
1. Secondary Sources

(I) Books:

William Ouchi. **Organization and Management**. Eaglewood Cliffs: Prentice Hill, 1971.

(II) Articles:

Krejcie. R. V. & Morgan. D. W. (1970). **Determining Sample Size for Research Activities**.
Educational and Psychological Measurement, vol. 30 No. 3: pp. 607-610.

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๔-๐๐๐ ต่อ ๘๖๐๐

ที่ อว ๘๐๐๕๒/ว ๒๕๖

วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสำรณิพนธ์

เจริญพร ผศ.ดร.สุริยา รักษาเมือง อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

เนื่องด้วย พระจุฬารัตน์ ฉายา ถาวโร ภพโรหิตสประจำตวันนิสิต ๒๕๐๑๒๐๔๒๑๐ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการการศึกษาระยะของพระภิกษุสามเณร อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ ที่พิจารณาตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสำรณิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อพาทวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูสุภัททิย์บัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระจุฬารัตน์ ฉาวโร

โทร. ๐๐๖๓-๕๖๐๔-๕๕๕๕๕๕

ผศ.ดร. สุริยา รักษาเมือง

โทร. ๐๓๕-๒๔๔-๐๐๐ ต่อ ๘๖๐๐

ภาคผนวก ข.

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของ
แบบสอบถาม(TryOut)

ที่ อว ๘๐๐๕๒/๒. ๒๕๖๖

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมราฐ)
เลขที่ ๓๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๙๐ โทร. ๐-๓๕๒๕๔-๘๐๙๓

๒๕

กันยายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน พระครูพิพัฒนธรรมาภรณ์ เจ้าคณะอำเภอบ้านค่าย เจ้าอาวาสวัดบ้านค่าย

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓๐ ชุด

เนื่องด้วย พระจุฑาวิมล นามสกุล ฉาวโร รหัสประจำตัวนิสิต ๖๕๐๑๒๐๔๒๑๐
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารจัดการการศึกษาและเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกงหรา จังหวัดระยอง" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่จะต้องเก็บข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บัณฑิตดำเนินการแจกแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมข้อมูล
ในการวิจัย ซึ่งจะเป็ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิง
พุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนด้วยความเคารพอย่างสูง

(พระครูสุภัททิย์บัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระจุฑาวิมล ฉาวโร

โทร. ๐๘๖๙๖๙๔-๑๐๙๕

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ฮว ๘๐๐๕.๒/ว.๒๕๖

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี)
เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐ โทร. ๐-๓๕๒๔-๘๐๙๓

กันยายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน พระมหาสมภพ สมพทโท เจ้าคณะอำเภอแกลง เจ้าอาวาสวัดชากุนวิเศษ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๘๐ ชุด

เนื่องด้วย พระจุฑาวัณณ ฉายา ถาวโร รหัสประจำตัวนิสิต บ๕๐๑๒๐๔๒๑๐
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลแบบสอบถาม เพื่อการนี้ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการแจกแบบสอบถามในหน่วยงานของท่าน และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูง

นิตติ จันทร์อยู่/ศ.กิตติมศักดิ์

(พระครูสุจิตต์บัณฑิต, รศ.ดร.)

พว.๖/มก.๗๖๖ สย วิจิตรวิทย์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

๗๖.๖๑/ชว.ก.๑๐๑

ผู้ประสานงาน : พระจุฑาวัณณ ฉายา ถาวโร

โทร. ๐๘๒๙-๗๖๐๔-๘๘๐๙๕

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามชุดนี้ จัดทำขึ้นเพื่อศึกษา เรื่อง “การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง” โปรดตอบแบบสอบถามตามความเห็นอย่างแท้จริง ให้ครบถ้วนทุกข้อคำถาม คำตอบของท่าน ผู้วิจัยจะรักษาไว้เป็นความลับ และจะไม่มีผลกระทบใด ๆ ทั้งสิ้น

๒. แบบสอบถามชุดนี้ประกอบด้วย ๔ ตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กร คือ การบริหารจัดการ ๔M ได้แก่ ๑) กำลังคน (Man) ๒) งบประมาณ (Money) ๓) วัสดุ (Materials) และ ๔) การจัดการ (Management) ของการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ๔ ยุทธศาสตร์ การศึกษาสงเคราะห์ตามแผนปฏิบัติการ พระพุทธศาสนา ของการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง ประกอบด้วย ๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา ๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน ๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ และ ๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยหวังว่าจะได้รับความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้เป็นอย่างดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณในความเมตตาคุณเคราะห์

พระจุฑาวัฒน์ ถาวโร (มีบุญ)

พระนิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ
อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ หน้าข้อความต่อไปนี้ให้สมบูรณ์ตามความเป็นจริง
เกี่ยวกับตัวผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. พรรษา

☐ ๑ - ๑๐ พรรษา ☐ ๑๑ - ๒๐ พรรษา ☐ ๒๑ พรรษาขึ้นไป

๒. วุฒิการศึกษา

☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี ☐ ปริญญาตรี ☐ สูงกว่าปริญญาตรี

๓. ตำแหน่งพระสังฆาธิการ

☐ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส
☐ เลขานุการ เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ
☐ เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กร คือ การบริหารจัดการ ๔M ได้แก่ ๑) กำลังคน (Man) ๒) งบประมาณ (Money) ๓) วัสดุ (Materials) และ ๔) การจัดการ (Management) ของการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ

อำเภอแก่ง จังหวัดระยอง

คำชี้แจง: โปรดอ่านแบบสอบถามและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียงข้อเดียวโดยมีความหมายดังนี้

๕	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	มากที่สุด
๔	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	มาก
๓	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	ปานกลาง
๒	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	น้อย
๑	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	น้อยที่สุด

การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแก่ง จังหวัดระยอง	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๕	๔	๓	๒	๑
๑. ด้านกำลังคน (Man)					
๒) พระสังฆาธิการได้มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ภิกษุ สามเณรในพื้นที่อำเภอแก่งให้มีการศึกษาที่สูงขึ้น					
๓) พระสังฆาธิการได้มีการส่งเสริมสนับสนุน จัดอบรมวิชาการต่าง ๆ ให้แก่ภิกษุและสามเณรในพื้นที่อำเภอแก่ง					
๔) พระสังฆาธิการได้มีการส่งเสริมความรู้ ทักษะเฉพาะด้านการบริหารให้แก่ครูพระสอนศีลธรรมในพื้นที่อำเภอแก่ง					
๕) พระสังฆาธิการได้มีการส่งเสริมสนับสนุน จัดอบรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีให้แก่ภิกษุและสามเณรในพื้นที่อำเภอแก่ง					
๖) พระสังฆาธิการได้มีการส่งเสริมสนับสนุน จัดอบรมวิชาพระพุทธศาสนาให้แก่บุคลากรครูของสถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอแก่ง					

การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๕	๔	๓	๒	๑
๒. ด้านงบประมาณ (Money)					
๑) พระสังฆาธิการได้มีการประสานจัดหางบประมาณในการสนับสนุนการศึกษาสงเคราะห์ของพื้นที่อำเภอแกลงตามแผนปฏิบัติการพระพุทธศาสนา					
๒) พระสังฆาธิการได้มีการสนับสนุนงบประมาณในการสร้างอาคารเรียน ห้องเรียน หรือห้องเรียนจริยธรรมในพื้นที่อำเภอแกลง					
๓) พระสังฆาธิการได้มีการจัดแจกทุนการศึกษาให้กับนักเรียนของโรงเรียนในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอแกลง					
๔) พระสังฆาธิการได้มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์เพื่อใช้ในการศึกษาสงเคราะห์ในเขตพื้นที่อำเภอแกลง					
๕) พระสังฆาธิการได้มีการจัดสรรงบประมาณในการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรครูของสถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอแกลง					
๓. ด้านวัสดุ (Materials)					
๑) พระสังฆาธิการได้มีการจัดสรรอุปกรณ์ในการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาของโรงเรียนในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอแกลง					
๒) พระสังฆาธิการได้มีการจัดสรรอุปกรณ์ในการเรียนการสอนตามพัฒนาการของนักเรียนในแต่ละช่วงชั้นปีของสถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอแกลง					
๓) พระสังฆาธิการได้มีการสนับสนุนให้ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่สามารถหาได้ภายในท้องถิ่นแก่สถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอแกลง					
๔) พระสังฆาธิการได้มีการสนับสนุนให้ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่สามารถแปรรูปและนำกลับมาใช้แก่สถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอแกลง					
๕) พระสังฆาธิการได้มีการจัดสรรอุปกรณ์ที่ทันสมัยเพื่อประกอบการเรียนการสอนแก่สถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอแกลง					
๔. ด้านการจัดการ (Management)					
๑) พระสังฆาธิการได้มีการบริหารจัดการด้านแผนการเรียนการสอนในวิชาด้านพระพุทธศาสนาแก่สถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอแกลง					

การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดระยอง	ระดับการปฏิบัติ				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	๕	๔	๓	๒	๑
๒) พระสังฆาธิการได้มีการบริหารจัดการด้านออกกฎ ระเบียบแก่สถานศึกษาใน อยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอกาญจนดิษฐ์					
๓) พระสังฆาธิการได้มีการบริหารจัดการด้านการควบคุมดูแลจัดการอบรมให้แก่ ครูพระของสถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอกาญจนดิษฐ์					
๔) พระสังฆาธิการได้มีการบริหารจัดการด้านการจัดตั้งโรงเรียนการกุศลของวัด เพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชน					
๕) พระสังฆาธิการได้มีการบริหารจัดการด้านแผนการพัฒนาโครงสร้างโดยรวม ของสถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอกาญจนดิษฐ์					

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับ ๔ ยุทธศาสตร์ การศึกษาสงเคราะห์ตามแผนปฏิบัติการ พระพุทธศาสนา ของการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแกลง จังหวัดระยอง ประกอบด้วย ๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา ๒) ยกย่องกระบวนกร บริหารจัดการภายใน ๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ และ ๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการ ขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา

คำชี้แจง: โปรดอ่านแบบสอบถามและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ตรงกับระดับความคิดเห็น ของท่านมากที่สุดเพียงข้อเดียวโดยมีความหมายดังนี้

๕	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	มากที่สุด
๔	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	มาก
๓	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	ปานกลาง
๒	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	น้อย
๑	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	น้อยที่สุด

การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๕	๔	๓	๒	๑
๑. ด้านสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา					
๑) พระสังฆาธิการสนับสนุนส่งเสริมและจัดการการศึกษาสงฆ์และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาให้มีความรู้คู่คุณธรรม					
๒) พระสังฆาธิการจัดการศึกษาสงฆ์เพื่อผลิตและพัฒนาศาสนทายาทที่เปี่ยมปัญญาพุทธธรรมเผยแผ่ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญงอกงาม					
๓) พระสังฆาธิการปลูกฝังความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาให้แก่เด็กและเยาวชนของสถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอแกลง					
๔) พระสังฆาธิการพัฒนาการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติในด้านการศึกษาสงเคราะห์ให้เป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา					
๕) พระสังฆาธิการร่วมสร้างสังคมพุทธธรรมที่มีความเข้มแข็งเพื่อเป็นพื้นฐานที่ดีแก่สังคมของสถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอแกลง					

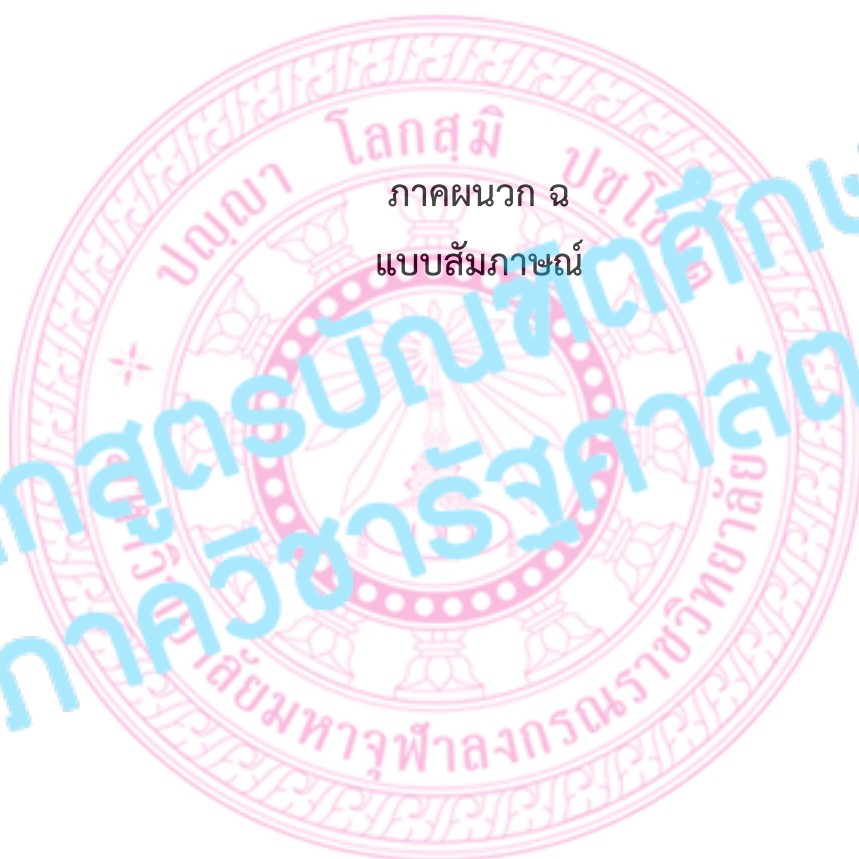
การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาญจนบุรี	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๕	๔	๓	๒	๑
๒. ด้านยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน					
๑) พระสังฆาธิการมีการบริหารจัดการด้านการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อยกระดับของการศึกษาสงเคราะห์แก่สถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอกาญจนบุรี					
๒) พระสังฆาธิการได้มีการกำหนดแผนและเป้าหมายในการบริหารงานศึกษาสงเคราะห์ของสถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอกาญจนบุรี					
๓) พระสังฆาธิการได้มีการสร้างฐานแห่งการเรียนรู้และข้อมูลข่าวสารด้านการศึกษาสงเคราะห์ของสถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอกาญจนบุรี					
๔) พระสังฆาธิการมีการจัดฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบในด้านศึกษาสงเคราะห์ของสถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอกาญจนบุรี					
๕) พระสังฆาธิการมีการพัฒนาการจัดการความรู้ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ปัจจุบันรวมทั้งเป็นแหล่งถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาในด้านการศึกษาสงเคราะห์ของสถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอกาญจนบุรี					
๓. ด้านพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ					
๑) พระสังฆาธิการมีการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อบริหารงานปฏิบัติงาน ที่เกิดขึ้นในองค์กรได้อย่างต่อเนื่องและประสบผลสำเร็จสูงสุดในด้านศึกษาสงเคราะห์ของสถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอกาญจนบุรี					
๒) พระสังฆาธิการมีวิธีการคิดที่มีมุมมองในแง่ความสัมพันธ์ในสิ่งต่างๆภายในองค์กรในเป็นภาพรวมอย่างมีเอกภาพเพื่อการพัฒนาในด้านศึกษาสงเคราะห์ของสถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอกาญจนบุรี					
๓) พระสังฆาธิการมีรูปแบบทางความคิดที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ ในความรู้ความสามารถ และทักษะใหม่ ๆ สำหรับการปฏิบัติงานในองค์กรในด้านศึกษาสงเคราะห์ของสถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอกาญจนบุรี					

การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๕	๔	๓	๒	๑
๔) พระสังฆาธิการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันจากการเกิดจากความคิดที่ควรจะเป็นของทุกคนในองค์กร เกิดความรับผิดชอบร่วมกันของสถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอแกลง					
๕) พระสังฆาธิการมีการปฏิบัติงานโดยบทบาทของสมาชิกในทีมที่มีอิทธิพลต่อองค์กรเดียวกันในด้านศึกษาสงเคราะห์ของสถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอแกลง					
๔. ด้านมีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา					
๑) พระสังฆาธิการมีบุคลากรเพื่อการขับเคลื่อนนโยบายกิจการพระพุทธศาสนาสู่การปฏิบัติในด้านศึกษาสงเคราะห์ของสถานศึกษาที่อยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอแกลง					
๒) พระสังฆาธิการมีการส่งเสริมและสนับสนุนทรัพยากรในด้านต่างๆให้แก่ครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาที่อยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอแกลง					
๓) พระสังฆาธิการมีการสนับสนุนด้านอาคารสถานที่ในการรองรับการขยายของโรงเรียนการกุศลของสถานศึกษาที่อยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอแกลง					
๔) พระสังฆาธิการมีการจัดหาอุปกรณ์ส่งเสริมการเรียนการสอนให้แก่สถานศึกษาที่อยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอแกลง					
๕) พระสังฆาธิการมีการประสานหน่วยงานภาคเอกชนในการขยายเครือข่ายเพื่อการขับเคลื่อนตามนโยบายกิจการพระพุทธศาสนาในด้านศึกษาสงเคราะห์ของสถานศึกษาในอยู่ในการสงเคราะห์ของวัดในพื้นที่อำเภอแกลง					

ภาคผนวก ฉ

แบบสัมภาษณ์

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง : การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาแพง จังหวัดระยอง

ผู้วิจัย : พระจุฑาวัฒน์ ถาวโร (มีบุญ) พระนิสิตมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์เรื่อง “การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาแพง จังหวัดระยอง” ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นที่จะสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาสาระสำคัญ ๓ ตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบสัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กร คือ การบริหารจัดการ ๔M ได้แก่ ๑) กำลังคน (Man) ๒) งบประมาณ (Money) ๓) วัสดุ (Materials) และ ๔) การจัดการ (Management) ของการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอกาแพง จังหวัดระยอง

ตอนที่ ๓ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ ๔ ยุทธศาสตร์ การศึกษาสงเคราะห์ตามแผน ปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ของการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการใน อำเภอกาแพง จังหวัดระยอง ประกอบด้วย ๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา ๒) ยกระดับ กระบวนการบริหารจัดการภายใน ๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ และ ๔) มีทรัพยากร เพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา

ขอกราบขอบคุณทุกท่านที่ให้สัมภาษณ์

พระจุฑาวัฒน์ ถาวโร (มีบุญ)

พระนิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชื่อ.....ฉายา.....นามสกุล.....
 อายุ.....พรรษา.....ระดับการศึกษา.....วิทย์ฐานะ ป.ช....., น.ช.....
 ตำแหน่ง.....ที่อยู่.....ตำบล.....อำเภอ.....
 จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....
 สถานที่สัมภาษณ์.....
 วันที่สัมภาษณ์.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะ ของการบริหารจัดการองค์กร คือ การบริหารจัดการ ๔M ได้แก่ ๑) กำลังคน (Man) ๒) งบประมาณ (Money) ๓) วัสดุ (Materials) และ ๔) การจัดการ (Management) ของการบริหารจัดการการศึกษา สงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

[illegible]

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๓) ด้านวัสดุ (Materials)

จุดแข็ง

.....

.....

.....

.....

.....

จุดอ่อน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๔) ด้านการจัดการ (Management)

จุดแข็ง

.....

.....

.....

.....

.....

จุดอ่อน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ ๓ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะ ของ ๔ ยุทธศาสตร์ การศึกษาสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ของการบริหารจัดการ การศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแก่ง จังหวัดระยอง ประกอบด้วย ๑) สร้างความ มั่นคงด้านพระพุทธศาสนา ๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน ๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการ เรียนรู้เชิงพุทธ และ ๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา

๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา

จุดแข็ง

.....

.....

.....

จุดอ่อน.....

.....

.....

.....

ปัญหาและอุปสรรค

ข้อเสนอแนะ

๒) ยกย่องระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน

จุดแข็ง

จุดอ่อน

ปัญหาและอุปสรรค

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ

จุดแข็ง

.....

.....

.....

จุดอ่อน

.....

.....

.....

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

๔) ด้านมีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา

จุดแข็ง

.....

.....

.....

.....

จุดอ่อน.....

.....

.....

.....

.....

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

ขอกราบขอบคุณทุกท่านที่ให้สัมภาษณ์

พระจุฑาวัฒน์ ถาวโร (มีบุญ)

พระนิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ข
ภาพการเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์

พระมหาสมภพ สมภทโท
เจ้าคณะอำเภอแก่งเล็ง เจ้าอาวาสวัดชาคนิวีเศษ

พระมหาสมภพ สมภทโท. เจ้าคณะอำเภอแก่งเล็ง, ๑ เมษายน ๒๕๖๗.

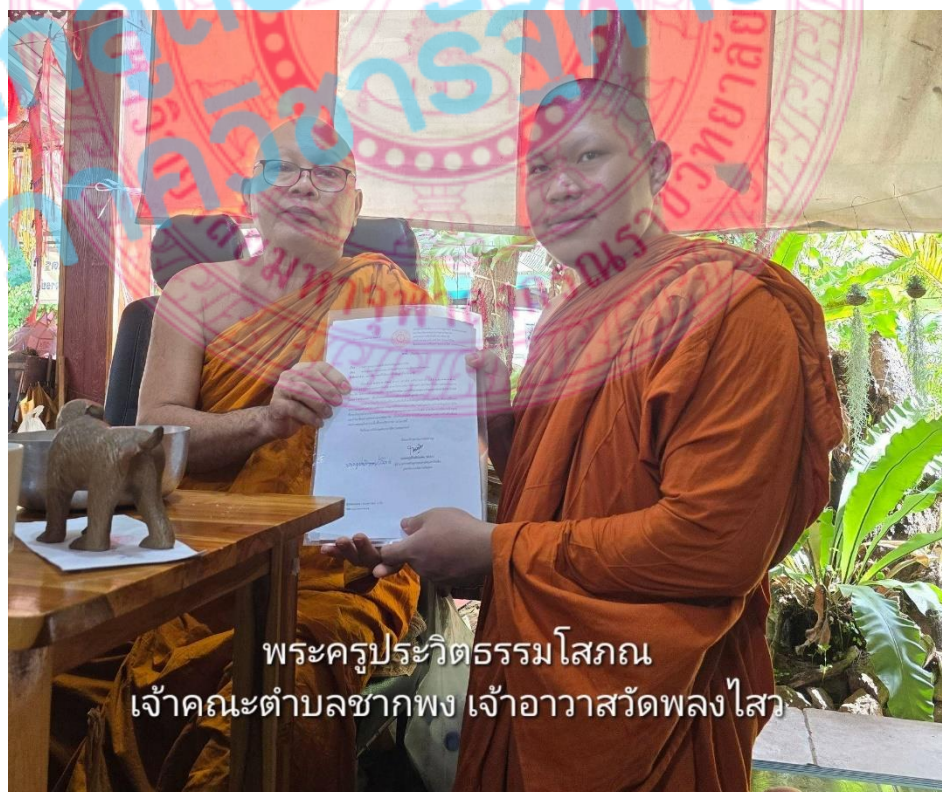

พระครูเกษมมรรธการ
รองเจ้าคณะอำเภอแก่งเล็งรูปที่ ๑
เจ้าอาวาสวัดวังหวั

พระครูเกษมมรรธการ. รองเจ้าคณะอำเภอแก่งเล็ง, ๑ เมษายน ๒๕๖๗.

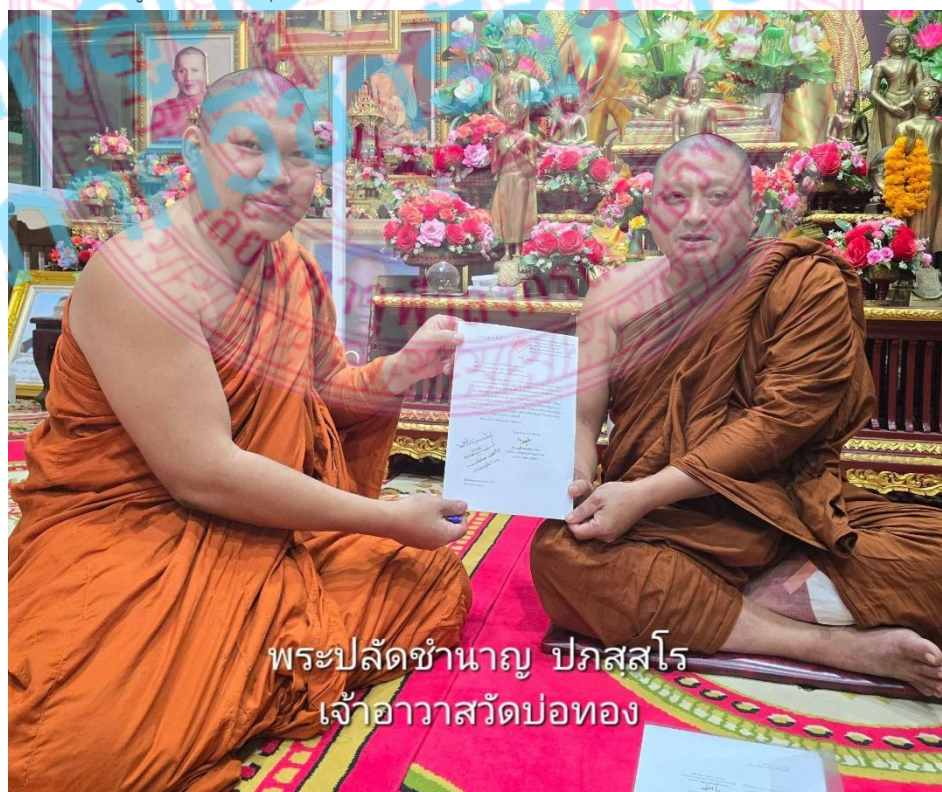
พระปลัด ครรชิต ชิตมาโร. เจ้าคณะตำบลกรำ-ชากโดน, ๒ เมษายน ๒๕๖๗.

พระครูประวิตรธรรมโสภณ. เจ้าคณะตำบลชากพง, ๒ เมษายน ๒๕๖๗.

พระครูรังษีพรหมคุณ. เจ้าคณะตำบลสองสลึง-ห้วยยาง, ๓ เมษายน ๒๕๖๗.

พระปลัดชำนาญ ปกสสุโร. เจ้าอาวาสวัดบ่อทอง, ๓ เมษายน ๒๕๖๗.

พระปลัดเอกชน วชิรญาโณ
เจ้าคณะตำบลเนินห่อ เจ้าอาวาสวัดบ้านนา

พระปลัดเอกชน วชิรญาโณ. เจ้าคณะตำบลเนินห่อ, ๗ เมษายน ๒๕๖๗.

พระมหาเอกพล ฐานสิทโธ
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากร่ำ

พระมหาเอกพล ฐานสิทโธ. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากร่ำ, ๗ เมษายน ๒๕๖๗.

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระจุฑาวัฒน์ ถาวโร (มีบุญ)
- เกิด : วันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๓๗
- สถานที่เกิด : ตำบลกร่ำ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ๒๑๑๙๐
- การศึกษา : นักธรรมชั้นเอก
ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ รุ่น ๖๘
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๖๕
- อุปสมบท : ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๘ (พรรษา ๘)
- สังกัด : วัดกลางกร่ำ ตำบลกร่ำ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง
- หน้าที่ : ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดกลางกร่ำ (เมื่อ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๒)
- ผลงานทางวิชาการ : พระจุฑาวัฒน์ ถาวโร (มีบุญ). “บทบาทในการส่งเสริมพระศาสนาของ
นางวิสาขามิคามาตา” นิตยสารพุทธจักร, ฉบับที่ ๒ (มีนาคม-เมษายน ๒๕๖๖)
: พระจุฑาวัฒน์ ถาวโร (มีบุญ). “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมกับการ
จัดการองค์กร”. พุทธนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน การ
ประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๔, (๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๖)
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดกลางกร่ำ ๑๐๕ หมู่ ๕ ตำบลกร่ำ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง
๒๑๑๙๐
- ปีการศึกษาที่เข้าศึกษา : พ.ศ. ๒๕๖๕